

Літаратура і Мастацтва

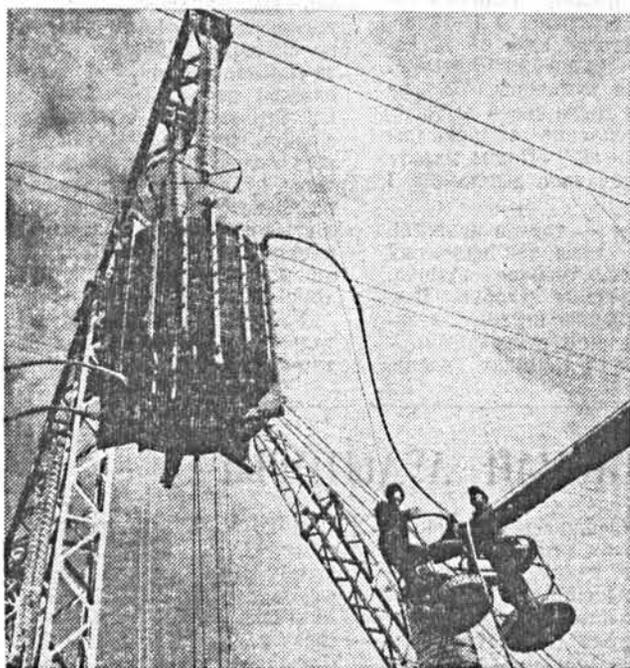
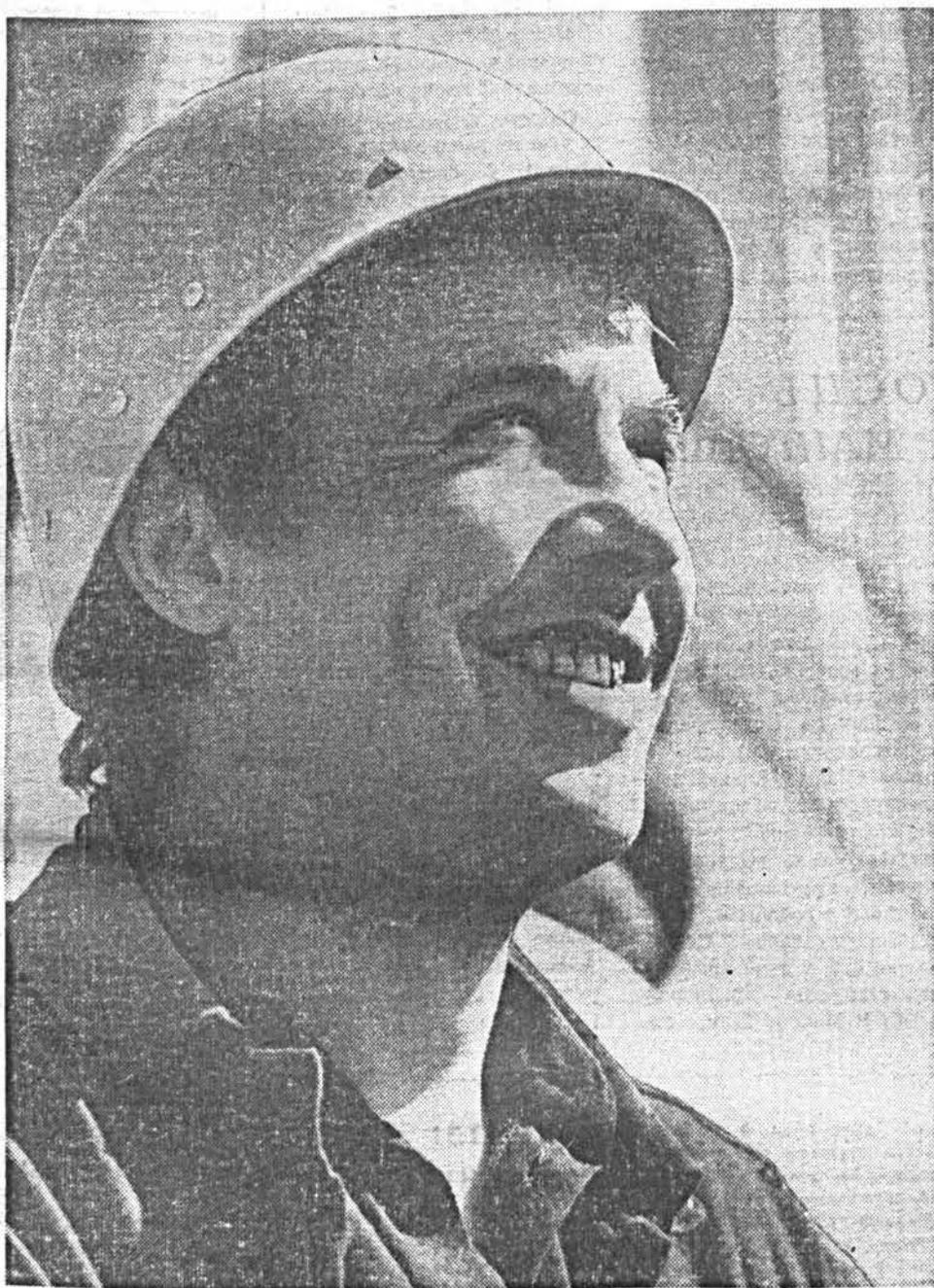
ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 31 (2713)

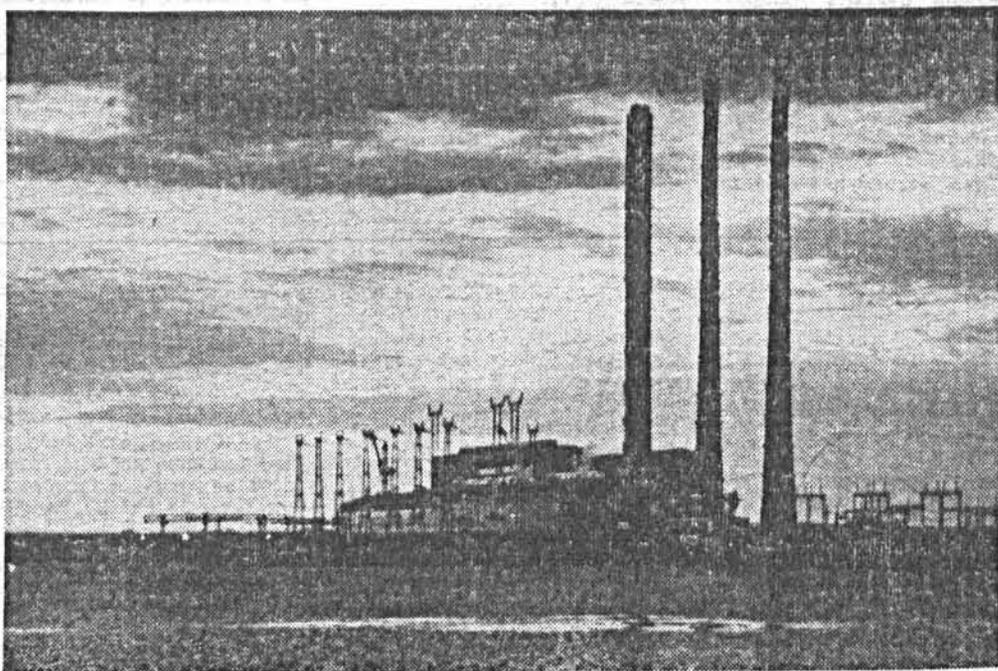
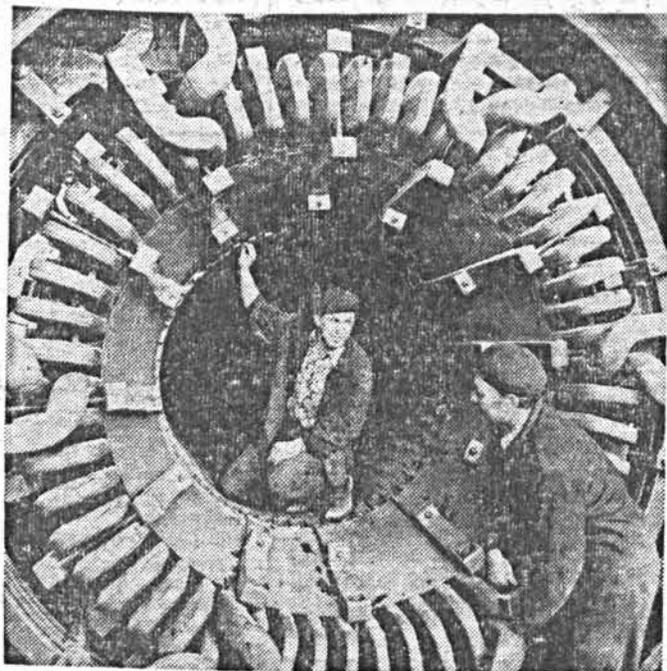
Пятніца, 2 жніўня 1974 года

Цана 8 кап.

Лукомльская ДРЭС. Флагман энергетыкі рэспублікі. Тут запускаецца восьмы энергаблок магутнасцю 300 тысяч кілават. З яго ўводам у эксплуатацыю завершыцца будаўніцтва другой чаргі станцыі. У гэтым немалая заслуга перадавога электрамонтажніка Віталія Драздова, мантажнікаў Леаніда Чарняўскага і Уладзіміра Казлоўскага, якіх фотакарэспандэнт БЕЛТА А. Церлюкевіч зняў у час мантажу выводаў генератара восьмага энергаблока.

І яшчэ адзін здымак—мантаж лінейных элементаў.

ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫЯ ДЛЯ ЖУРНАЛІСТАЎ МІНСКА

«Уборка — рашаючы этап у барацьбе за высокі ўраджай». Прэс-канферэнцыя на гэту тэму адбылася 31 ліпеня ў Мінску для супрацоўнікаў газет, часопісаў, выдавецтваў, тэлебачання і радыёвяшчання.

Перад прысутнымі выступіў сакратар ЦК КПБ В. С. Шавялуха. Ён спыніўся на асаблівасцях правядзення ўборкі ўраджаю ва ўмовах гэтага года,

задачах друку па мабілізацыі працаўнікоў вёскі на максімальнае выкарыстанне рэзерваў, паспяховае выкананне планаў і сацыялістычных абавязанстваў па вытворчасці і нарыхтоўках сельскагаспадарчых прадуктаў.

В. С. Шавялуха адказаў на пытанні журналістаў.

БЕЛТА.

НОВЫ НАРОДНЫ КАЛЕКТЫЎ

За творчыя поспехі і высокае выканаўчае майстэрства, актыўны ўдзел у культурным абслугоўванні насельніцтва калекія Міністэрства культуры БССР прысвоіла званне народнага калектыву агітацыйна-мастацкай бригадзе «Веснікі» Столінскага раённага дома культуры.

Гэты цікавы творчы калектыў створаны ў 1962 годзе. У яго складзе — 12 чалавек: — работнікі і актывісты Дома культуры. Ужо на першым годзе сваёй дзейнасці выступленне агітбрыгады з праграмай «Нашы маякі» было адзначана дыпламам I ступені.

12 год — тэрмін невялікі. Але за гэты час калектыў набыў сваё творчае аблічча. Імправізаваны аўтобус «Веснікі», «поўны песень», з давальненнем сустракаюць у калгасах і саўгасах раёна.

Самадзейных артыстаў ведаюць і любяць працаўнікі вёскі.

Кожная праграма бригады адностроўвае сённяшні дзень намага жыцця, уключае добрыя справы перадавікоў сельскагаспадарчай вытворчасці раёна — пераможцаў сацыялістычнага спаборніцтва. Надзеянасцю, актуальнасцю тэматыкі вызначаюцца сцэнарыі «Дзень добры, зямля калгасная», «У сям'і адзінай, дружнай», «Смехам па агрэхках», «Агітбрыгада славіць працу». Спецыяльныя праграмы былі прысвечаны ўдзелу жывёлаводаў раёна ва Усесаюзным сацыялістычным спаборніцтве і 30-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Узначальвае калектыў мэтадыст раённага Дома культуры В. Іўковіч.

КАЛГАСНАЙ АУДЫТОРЫ

Да хлебарабаў Глушкага раёна, якія старанна працуюць на палях, прыязджаюць прафесійныя і саматэйныя артысты са змястоўным рэпертуарам. Нядаўна тут адбыліся канцэрты Акадэмічнай капэлы, салістамі на якіх выступалі Паліна Дзянкевіч, Раіса Вол, Ніна Савіцкая, Васіль Юневіч, Міхась

Шыманскі. Гучалі народныя песні, творы класікаў і савецкіх кампазітараў, рамансы на словы Я. Купалы і М. Рыльскага. У васьмі калгасах пабывалі артысты Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра са спектаклем «Таблетку пад язык» па п'есе А. Макавіча.

В. ЛАУРЫНОВІЧ.

СУСТРЭЧА З ПОЛЬСКИМ КІНО

У Мінску паспяхова праходзіць фестываль польскіх фільмаў. Жыхары і госці Беларускай сталіцы ў кінатэатрах «Парызан» і «Маяк» пазнаёміліся ўжо з такімі новымі кінастужкамі, як «Хубаль», «Узнагароды і адзнакі», «Тыя, каго шукаюць», «Апошні сведка», «Незвычайнае возера», «Цёмная рака», «Шыма моцных» і інш.

Гэтыя фільмы прагледзела больш як 30 тысяч чалавек. Гледачы сустраляся з кінематаграфістамі братняй краіны — артыстамі Б. Вжэсінскай, К. Кальчынінскай, С. Зычкам. У час фестывалю польскія госці пабывалі на студыі «Беларусьфільм», дзе гутарылі са сваімі калегамі, дзяліліся творчымі планами.

А. ФРАДКІН.

ГРУПА мінскіх мастакоў выехала ў творчы камандзіроўкі. У калгасе «Зара камунізма» і саўгасе «Сіціцы» Докшыцкага раёна працуюць А. Марачкін, В. Маркавец, А. Родзін, М. Лазавой, В. Чуглазю. Кожную раніцу маладыя мастакі адпраўляюцца на сенажці, на меліярацыйныя станцыі, на фермы. Там яны робяць замалёўкі з прыроды, эскізы, накіды, якія пазней лягуць у аснову карцін, партрэтаў.

Ф. Жураўкоў і У. Шаркоў, якія абралі месцам для свайго

ЗАМАЛЁЎКІ З НАТУРЫ

плэнэра Аршанскі раён, акрамя асноўнай работы, наладжваюць сустрэчы з мясцовымі аматарамі мастацтва, даюць ім карысныя парады.

Для творчай работы ў Віцебскую вобласць выехалі таксама С. Селіханай, С. Герус, Ул. Гоманаў, В. Цюрын. Яны мяркуюць правесці кансультацыі з мясцовымі самадзейнымі мас-

«Беларуская музычная восень» — так называецца Фестываль мастацтваў народаў Савецкага Саюза, які з гэтага года стане ў нашай рэспубліцы традыцыйным. Удзельнічаць у ім будуць вядучыя творчыя калектывы, майстры мастацтваў, а таксама таленавітыя моладзь краіны. Галоўная яго мэта — шырокая прапаганда савецкага шматнацыянальнага мастацтва, узаемае ўзбагачэн-

Нядаўна ў Рэспубліканскім доме радые адкрылася выстаўка «Прырода і фантазія».

У экспазіцыі прадстаўлена 60 работ супрацоўнікаў Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па тэлебачанню і радыёвяшчання. Асабліва цікавыя вырабы з карніняй і галінак, сабраныя і апрацаваныя начальнікам аддзела І. Яцанчуком. Сярод іх работы «Памяць сэрца», «Грацыя», «Доктар Айбаліт», «Роздум», «Лясная казка» і іншыя.

Высокім майстэрствам вызначаюцца работы старшага рэдактара тэлебачання А. Чуланова — «Курільшчык» і «Надзвычайнікі», піяністкі-канцэртмайстра Т. Міансаравай — «Лясная ідылія», інжынера Ю. Рабіча — «Беркут», бутафора Г. Смірнова

У ЧАРОУНЫ СВЕТ МАСТАЦТВА

— «Мядзведзь і Маша» і іншых умельцаў.

На выстаўцы заўсёды людна. Тут можна сустрэць многіх аматараў прыроды — рабочых, інжынераў, настаўнікаў, урачоў, журналістаў.

Вось некаторыя вытрымкі з «Кнігі водгукаў»:

«...Колькі выдумкі, свежых пачуццяў у кожным экзэмпляце! Колькі ўмення бачыць у прыродзе самае патэмнае, даламагчы ўбачыць яго іншым! Гэта ж ад багацця душы! Дзякуй, таварышы, за дастаўленую асалоду. Жэаю далейшых поспехаў у творчасці». — Дырэнтар

школы № 45 г. Масквы Якімюк.

«...На мяне зрабіла вялікае ўражанне выстаўка работ супрацоўнікаў тэлебачання і радыёвяшчання. Сапраўдныя народныя ўмельцы! Сапраўдная народная творчасць». — Наведвальніца А. Шык.

«...Усе работы выкананы з добрым густам і фантазіяй. Яны ўводзяць у свет казкі». — Захаравя.

Такія выстаўка ў Доме радые праводзіцца ўпершыню, Яна працягнецца больш як месяц.

І. ПАЖОГА.

УСЁЙ ТРУПАЙ — НА ДУНАЙ

Звыш ста артыстаў балета Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР выехалі ў Венгрыю. Яны прымуць удзел у фестывалі мастацтваў «Сегедскія гульні» і ў Будапешцкім фестывалі. Гэтыя святы, якія сталі традыцыйнымі, праходзяць у амфітэатрах, пабудаваных выдатнай пры-

родай прыдунайскай краіны. «Зялёны тэатр» у Сегедзе, напрыклад, умяшчае адначасова каля 6 тысяч чалавек.

Салісты Беларускага балета ўжо не раз з поспехам выступалі ў сацыялістычных краінах, а таксама ў Амерыцы, Канадзе, Італіі, Фінляндыі, Швецыі.

БЕЛТА.

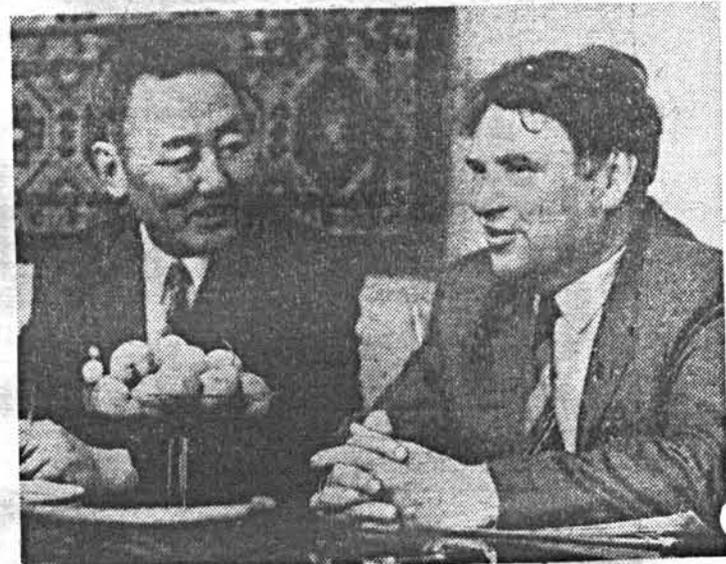
КАНЦЭРТЫ У ПОЛЬШЧЫ

Выступленні Дзяржаўнага народнага аркестра Беларускай ССР імя І. І. Жыноўча выклікалі вялікую цікавасць у Польшчы. У рэпертуары аркестра — народныя мелодыі, творы Шастановіча, Пракоф'ева, Хачатурана, класікаў рускай і заходне-еўрапейскай музыкі, твораў польскіх кампазітараў. Канцэрты Беларускага музыкантаў у Варшаве, Кракаве, Лодзі і іншых гарадах народнай Польшчы нязменна суправаджаліся гарачымі апладысмантамі.

ГОСЦЬ З МАНГОЛІ

27—30 ліпеня ў Мінску гасцяваў сакратар Саюза пісьменнікаў Манголіі, галоўны рэдактар часопіса «Цог» («Польмя») паэт Далантайн Тарва. Госць наведаў Літаратурны музей Якуба Коласа, музей і з'езда РСДРП, Беларускі краязнаўчы музей, зрабіў пасадку да мемарыяльнага комплексу «Хатынь» і Кургана Славы. Цікавай была экскурсія па Мінскім заводзе халадзільнікаў, дзе паэт азнаёміўся з вытворчым працэсам, прадукцыяй завода, гутарыў з рабочымі.

Адбылася гутарка ў Саюзе пісьменнікаў, у якой прынялі ўдзел старшыня праўлення СП БССР Максім Танк, ад-

казны сакратар праўлення Аляксей Кулакоўскі, галоўны рэдактар газеты «Літаратура і мастацтва» Хведар Жычка,

пісьменнікі Артур Вольскі, Анатоль Вярціцкі, Мікола Гамолка, Аляксей Гардзіцін, Алесь Рыбак.

такімі, даламагчы ў рабоце сельскім студыям выяўленчага мастацтва, а там, дзе іх яшчэ няма, арганізаваць і потым аказаць шэфскую дапамогу.

У Пхове, на новабудойлах Мазыра і ў навакольных вёсках робяць накіды для будучых карцін І. Стасевіч, С. Салохін, Ф. Дарашэвіч, Л. Асядоўскі.

Пасля заканчэння сваіх творчых камандзіровак мастакі наладзяць выстаўкі новых твораў для мясцовага насельніцтва.

У канцы лета ў Саюзе мастакоў Беларусі адбудзецца іх творчая справаздача.

ГАСТРОЛІ СІМФАНІЧНАГА

На Гродзеншчыне пачаліся гастролі Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра БССР. Свой першы канцэрт госці далі на Зялёнай эстрадзе гарадскога парка. Былі выкананы творы рускіх і заходне-еўрапейскіх класікаў. Салісты Беларускай філармоніі Ганна Будзько і Ленінградскай — Сяргей Машко ўдзельнічалі ў канцэрце, праспяваюшы арні з вядомых опер, старадаўнія рускія рамансы.

У. ТРАЦЬЯКОВІЧ.

ПЕРАКЛАДЧЫК — Р. ЛЫНЬКОЎ

Выдавецтва «Молодая гвардыя» да 50-годдзя з дня прысваення камсамолу імя У. І. Леніна выпусціла кніжку — верш Уладзіміра Маякоўскага «Размова з таварышам Леніным». Тэкст пададзены на рускай мове, а таксама на мове народаў СССР і свету. На Беларускай мове верш надрукаваны ў перакладзе Рыгора Лынькова.

ЗВОНКАЙ ВОСЕНІ НАСУСТРАЧ

не культур брацкіх народаў СССР.

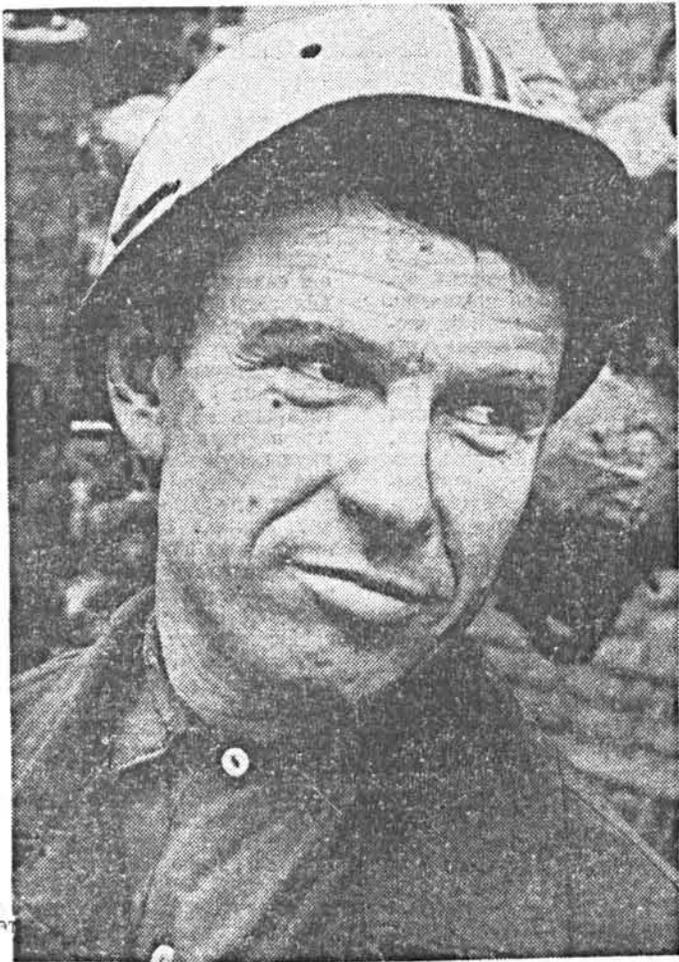
Першы музычны Фестываль пройдзе ў другой палове лістапада, але ўжо цяпер да яго вядзецца актыўная падрыхтоўка. Зацверджаны пастаянна дзеючы Аргкамітэт на чале з міністрам культуры БССР Ю. М. Міхневічам.

Вядомы ўдзельнікі Фестывалю гэтага года. Гэта — заслужаны калектыў РСФСР,

сімфанічны аркестр Ленінградскай дзяржаўнай філармоніі пад кіраўніцтвам лаўрэата Ленінскай прэміі народнага артыста СССР Я. Мравінскага, Дзяржаўны заслужаны ансамбль народнага танца Грузінскай ССР, вакальна-інструментальны ансамбль «Арэра», салістка Кішынёўскай оперы, народная артыстка Малдаўскай ССР Л. Ярафеева, заслужаны артыст РСФСР скрыпач

І. Бязродны, лаўрэат міжнароднага конкурсу віяланчэлістаў К. Георгіян, заслужаны артыст РСФСР І. Кабзон і іншыя. Разам з імі ў дні Фестывалю перад працаўнікамі гарадоў і вёсак рэспублікі выступяць вядучыя беларускія музыканты, спевакі, танцоры. Цяпер распрацоўваюцца календарныя планы і маршруты першай «Беларускай музычнай восені».

БЕЛТА.

«Жар-птишкі». А з цікавасцю працаваць усюды можна.

ГЭТЫ дзень яму запомніўся на доўга. З раніцы да канца змены на ўчастку толькі і чуваць было, што давай ды давай. Ліцца ўдасцаль, паспявай толькі наждачны круг накіроўваць. Віктар час ад часу змахваў з твару пот, колькі было сілы нацскаў на наждак. На канвеер клаліся ўсё новыя і новыя нарыхтоўкі.

У канцы змены прыкінуў: будзе каля шасці тон. Гэта — больш нормы.

Толькі пераапрацуўся, як

спяхова справіўся з планам.

Памятае той дзень Віктар Іосіфавіч і да гэтага часу. Чакалі яго дома з работы жонка і сыноч Валерыя. А ён вярнуўся апоўначы.

То быў дзень яго нараджэння...

А БРУБШЧЫКУ трэба мець не толькі фізічную сілу. Спрыт, кемлівасць, настойлівасць патрабуюцца тут.

Ён атрымлівае нарыхтоўкі розных памераў і канфігурацый. З адной потым будзе зроблены вал, з другой — ступіца, з трэцяй — шасцяронка і г. д. Дэфектаў пасля

носіны да працы ўзнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, нагрудным значком «Пераможца сацспарборніцтва 1973 г.», яго партрэт — на цэхавай Дошцы гонару. У ліку першых на заводзе адгукнуўся на заклік «Пяцігодку—за чатыры гады!».

Цяпер на працоўным календары Віктара Ганіча — канец 1974 года.

НА ТРАКТАРНЫ Віктар прыйшоў у краўсавіку 1958 года. У аддзеле кадрў папрасіўся на самы цяжкі ўчастак:

— Хачу выпрабаваць сябе, на што здольны.

Яго накіравалі ў сталеліцейны. Вучнем абрубшчыка. Віктар Іосіфавіч лічыць, што яму пашанцавала на настаўніка. Спрактыкаваны абрубшчык Ермаліцкі лічыўся ў цэху лепшым спецыялістам. Даў навічку рукавіцы, малаток і сказаў:

— У нашай справе, браце, сіла — не галоўнае. Рубіць трэба з розумам.

Віктар стараўся. Яго настаўнік гэта заўважыў, пачаў хваліць:

— Малайчына, ядрэна атрымліваецца.

Так дзень за днём малады рабочы адкрываў для сябе ўсё новыя і новыя сакрэты нялёгкага рамяства.

Неўзабаве пачаў працаваць самастойна. Паступова з'явілася ўпэўненасць, а потым нарадзіліся і першыя працэнты звыш нормы.

Перавыконваць зменныя заданні — залатое правіла ў Віктара Ганіча.

Дружба, згуртаванасць у калектыве — зарука ўсіх поспехаў. Так лічыць на участку кожны. Напарнікі Віктара Ганіча — абрубшчыкі Рыгор Каласоўскі, Георгій Баруцін, Мікалай Ламака таксама з месяца ў месяц рапартуюць аб датэрміновым выкананні вытворчых заданняў.

ВЕРНАСЦЬ прафесіі. Гэта, бадай, галоўнае ў жыцці чалавека. І калі ён на-сапраўднаму аддаў любімай справе, даражыць сваім рабочым гонарам, праца ніколі не будзе для яго шэрай, аднастайнай.

Так думае абрубшчык Віктар Іосіфавіч Ганіч.

М. ДЫМ.

КАРЭСПАНДЭНЦКІ ПОСТ «ЛіМа» НА МТЗ

ВЕРНАСЦЬ

у гардэроб забег старшы майстар. Просіць:

— Выручай, Віктар, трэба папрацаваць другую змену. Сам разумееш, з планам цяжкавата.

Віктар Іосіфавіч разумее, што значыць «трэба». Ён моўчкі апранае спяцоўку і спяшаецца на сваё рабочае месца.

І зноў знаёмае гулзенне наждачнага каменя. Віктар мацней сціскае інструмент, уважліва сочыць за аперацыяй. Яшчэ раз павярнуў нарыхтоўку, прайшоўся наждаком раз-другі. І вось ужо яна набывае адпаведны выгляд.

А на наступны дзень ён выйшаў у першую змену. Таварышы гаварылі:

— Адпачыў бы, Іосіфавіч, справіма адны. Усё будзе нармальна.

У адказ усміхнуўся:

— Нічога, адпачыць паспею.

І пачаў нацягваць рукавіцы.

Участак у той месяц па-

фармоўкі хоць адбаўляй: і завусеніцы, і залівы, і шурпагасці... Вось і трэба «лячыць» метал. Можна таму Віктар Ганіч і лічыць галоўным у сваёй працы творчыя адносіны да яе.

Дарэчная спроба — акрэсліць кола яго абавязкаў. Паўтарацца — значыць стаяць на месцы. Віктар Іосіфавіч заўсёды шукае лепшыя варыянты, каб рабочы працэс быў і дакладным, і эканомным.

Ён прыходзіць на ўчастак задоўга да пачатку змены. Пацінавіцца ў майстра аб заданні, узаважыць, што ды як. З гадамі ў яго выпрацавалася ўменне правільна планаваньня працы. Вось і атрымліваецца, што і «рубіць» Віктар за змену больш за ўсіх — сем, васьм тон. І якасць выдатная — не было выпадку браку. Між іншым, наконіт якасці ён сам сабе самы строгі кантралёр.

Шмат гадоў Віктар Іосіфавіч Ганіч ходзіць у перадавіках. За добрасумленны ад-

справа, рэальнасць — інашае.

Больш я яго не сустракаў.

Выпадак гэты я, было, і забыў. Успомніў, калі пазнаёміўся з Віктарам Іосіфавічам Ганічам, абрубшчыкам сталеліцейнага цэха Мінскага трактарнага. Я бачыў яго ў рабоце, захапляўся ўменнем працаваць.

Сказаць, што быць абрубшчыкам — гэта вельмі романтична, нельга. А вось Віктар Іосіфавіч любіць сваю работу, прыкінеў, як гаворыцца, да свайго рамяства. Чатырнаццаць гадоў працуе ў сталеліцейным. І з першага дня і да гэтага часу — абрубшчыкам.

Калі я расказаў аб хлопцу, які не сустраў сваёй мэры на заводзе, Віктар Іосіфавіч усміхнуўся:

— Ён, мабыць, як след і цэха не разгледзеў, работы не зразумеў. Вось і панярхнуўся. Некаторым маладым людзям на месцы не сядзіцца, размаху хочацца. Вось і лётаюць хлопцы ў пошуках

ХЛОПЕЦ сталў ля прахадной. Круціў у руках келку, перашуча азіраўся. «Навічок». — падумаў я і падыйшоў бліжэй. Разгаварыліся. Мой новы знаёмы толькі скончыў школу, аб выбары дарогі ў жыцці доўга не разважаў: на завод, токарам! Шмат чытаў аб гэтай прафесіі, ведае ўсе маркі такарных станкоў. І вось запавятае жаданне здзейснілася: у руках накіраванне ў цэх, вучнем токара.

Цяпер мы сустракаліся ля прахадной кожную раніцу. Спачатку ён з захапленнем гаварыў аб рабоце, аб калектыве, у які яго прынялі.

Але аднойчы з вуснаў свайго знаёмага я пачуў слова «сум».

— Разумеете, кожны дзень адно і тое ж.

Я напамінуў аб яго імкненні стаяць ля станка, стаць рабочым.

Ён махнуў рукой:

— Бывае. Мара — адна

Брэстчына шыронім фронтам пачала жыць. Гэтыя здымкі зроблены ў саўгасе імя Жданова Кобрыйнскага раёна. Хлебаробы гаспадаркі аднымі з першых прыступілі да раздзелнай уборкі збожжавых.

рэспандэнта БЕЛТА В. Германа вы бачыце маладога камбайнера Івана Крыжанкоўскага, які з першых дзён жыцця дабіваецца высокіх паказчыкаў... На другім здымку — уборка азімай пшаніцы ў чаргавай комплекснай брыгадзе.

ЕЎДАКІЯ ЛОСЬ

«Перавал», «Галінка з яблыкам».
Н. КОНАНАВА, М. КЯРНОГА, А. САФРОНЕНКА
«Рабочы: сацыяльны партрэт».
А. САБАЛЕЎСКИ
«Беларуская драматургія ў тэатрах народаў СССР».

АДЧУВАННЕ ЧАСУ

У Еўдакіі Лось ёсць невялікі верш, які ўспамінаецца мне заўсёды, калі разгортваю чарговую кніжку паэтэсы:

Часы, што кроюю глебу
росляць,
мінуліся, адгаласілі.
Людзі гэтак вершаў просяць,
як хлеба некалі прасілі...
Сапраўды, цяпер надзвычай узрасла цікавасць да паэтычнага слова. Зборнікі вершаў сёння можна ўбачыць у руках хлебараба, рабочага, студэнта. Ахвотна знаёмяцца яны і з кнігамі Е. Лось. Аўтар валодае добрым умением зрабіць чытача аднадумцам сваім, прымусяць яго перажываць разам з лірычным героем. Найлепшае сведчанне гэтаму апошня па часу зборнікі паэтэсы «Перавал» і «Галінка з яблыкам».

Хораша, светла піша Е. Лось аб родным краі, успамінае яна суровыя гады вайны, звяртаецца да тых людзей, з якімі прайшла шмат сумесных сцежкаў па дарогах жыцця. Роздум гэты ператвараецца ў своеасаблівую споведзь пакалення сённяшніх саракагадовых, чыё маленьства апалена вайной, а многія з сяброў, старэйшых братоў, бацькоў, загінулі:

Я хаджу па польным кветак,
па спалавіненым краі
лясным...
Колькі ў свеце з'явілася б
дзетак,
калі б нарадзілі
хоць па адным!

Памяць вайны... Яна ў сэрцы паэтэсы, яна гучыць грозным набатам, як суровы напамінак аб трагедыі, перажытай народам. «Дома», «Смерць земляка», «Майданак» — гэта ўсё пра вайну. На яе Е. Лось глядзіць з вышэйшай сэнсянага дня. Яна не проста расказвае. Яна аналізуе, заглыбляецца ў самую сутнасць з'яў. Вайна ў яе творах не толькі жорстка, яна — аптычалева, бо знішчае

ўсё жывое, сее здраду, подласць.

Я не бачыла вайны, не чула выбухаў і грукату кананад, бо нарадзілася ў пасляваенны час. Але я адчула ўсю жудаснасць трагедыі, якая адбылася, калі перачытала верш Е. Лось «Мая Хатынь». Так, невялікая вёска на Лагойшчыне стала таксама і маёй. Маёй Хатынню, бо так праўдзіва і пераканаўча расказала паэтэса пра боль і трывогу сэрца. Перачытаеш верш і быццам увавадзікі бачыш жудасныя малюнак зверстваў акупантаў: «Звяры, звяры, хоць зараз не страляйце! Прываўся хлопчык з полямі! Як мог, пабег да лесу, там жа паратунак... Чаргою кулямётнай збілі з ног...».

Творы на ваенную тэму ў Е. Лось гучаць надзвычай публіцыстычна, у іх выразна адчуваецца грамадзянская пазіцыя аўтара: чалавек, камуніст, які жыве клопатамі і турботамі нашага неспакоейнага дваццатага стагоддзя. Суадносячы дзень сённяшні і ўчарашні, углядаючыся ў светлую будучыню, паэтэса імкнецца ствараць асэнсаваны мінулае, убачыць выток патрыятызму і інтэрнацыяналізму ў характары савецкага чалавек. Лірычны герой Е. Лось аддае лясніцкім ідэалам. Вядома, у іх ён бачыць сэнс жыцця, упэўненасць у значнасці сваіх спраў.

«Усе мясціны лясніцкія ў нас», — гаворыць паэтэса. Як правільна гэта сказана! Веліч лясніцкіх ідэй адчуваецца паўсюдна: «Усе мясціны лясніцкія ў нас, — не толькі тыя, што Ільч пабачыў... І тыя, дзе нават перайначыў жыццё, каб промень радасці не згас».

Е. Лось — тонкі лірык. Яе лепшыя вершы пра родны край, пра вечную тэму ка-

ханні (асабліва ў зборніку «Галінка з яблыкам») вылучаюцца шчырасцю і сардэчнасцю. Разважліва, разам з тым і нейкая летуценнасць ідзе ад умення мысліць паэтычна, тонка адчуваць адценні роднай мовы. Чысціня інтанацый таксама ад адкрытасці душы.

«Мне стае чалавечнасці, мне герояў стае...» А гэта значыць, што наша паўсядзённае жыццё падказвае паэтэсе тэмы для вершаў, а лірычны герой з'яўляецца выказнікам імкненняў і спадзяванняў простых людзей:

Як добра з простым чалавекам,
як добра з чыстаю душой! —
з садоўнікамі ці
з дрывасекам,
хто дом будзе, тэз сувой...
У апошнія гады Е. Лось шмат падарожнічала, пабывала ў многіх саюзных рэспубліках. Вынік гэтых творчых паездак — нізкі вершаў аб дружбе народаў, аб інтэрнацыянальнай аднасці і непаўназначнай дружбе:

Не папракайце: дома не жыве,
а ездзіць па рэспубліках
Саюза...
Мне мала, што я ведаю сваю
старонку родную, прыгожую,
як песня.

Людзі просяць добрых вершаў... Паэзія — гэта характэрна, а патрэбнасць у прыгожым — душэўная неабходнасць. І прыгажосць гэтую ўстаўляе Еўдакія Лось. Знаёмства з яе новымі кнігамі заўсёды радуе. І не толькі таму, што сустракаешся з ужо вядомым табе аўтарам. Ідаеце чытаць менавіта яе творы — у іным. У жыццёвасці вершаў, у іх высокай грамадзянскасці і мастацкасці.

Як прыхільніца самабытнага таленту Е. Лось, лічу, што яна варта высокага звання лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР. Думаю, што са мною пагодзіцца і многія іншыя чытачы для каго сустрача з кнігамі любімай паэтэсы — сапраўднае свята.

Т. МАІСЕЙЧЫКАВА,
выкладчыца музычнай студыі.

г. Пінск.

ХТО ТЫ, ЧАЛАВЕК

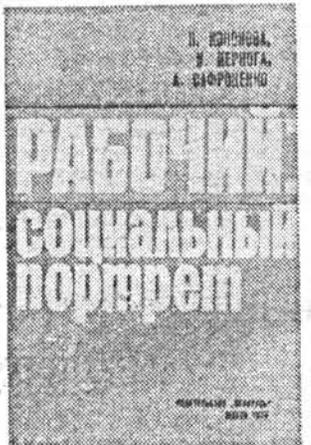
Гэтая невялікая кніжка ў спілкай вокладцы выйшла ў выдавецтве «Беларусь» зусім нядаўна, але прыцягнула ўжо ўвагу шматлікіх чытачоў. «Рабочы: сацыяльны партрэт» — так назвалі зборнік публіцыстычных нарысаў мінскага журналіста Н. Конанова, М. Кярнога, А. Сафроненка. Аўтары часта бываюць на прадпрыемствах рэспублікі, сустракаюцца з многімі прадстаўнікамі шматтысячнай арміі рабочага класа. Аб сваіх уражаннях яны расказвалі на старонках рэспубліканскіх газет. Тады ж і ўзнікла жаданне напісаць кнігу, у якой бы на канкрэтныя прыкладах, назіраннях раскрываліся характэрныя рысы сённяшняга рабочага. Зборнік

пабудаваны так, што прачытаўшы ўсе нарысы, атрымаеш сацыяльны партрэт яго вялікасі Працаўніка.

Думаецца, знойдзена ўдалая форма падачы фактычнага матэрыялу. Аўтары не імкнуцца ў кожным нарысе гаварыць аб рабочых увогуле, а вылучаюць толькі якую-небудзь адну, надзвычай характэрную рысу. З гэтых невялікіх штрыхоў, накідаў і атрымліваецца цэласны партрэт.

Найлепш з пастаўленай задачай справілася Н. Конанова. Яе нарысамі і адкрытае зборнік. У першым «Розум і рукі» журналістка расказвае аб працы Б. Стрыгельскага, наладчыка механічнага цэха трактарнага завода. Шэсць станкоў абслугоўвае гэты чалавек. Кіраванне ліній аўтаматычнае. А ішчэ дзесяць гадоў назад замест гэтай лініі стаялі дзевяць станкоў, і кожнаму рабочаму ў змену даводзілася да двухсот разоў уручную падымаць і апускаць стокі-лаграмовыя адліўкі. Перамены вялікія. Ужо знікае прынцыповая розніца між разумовай і фізічнай працай. Узняць хоць бы таго самага Б. Стрыгельскага. Ён закончыў без адрыву ад вытворчасці Інстытут, цікавіцца мастацкай літаратурай, актыўна ўдзельнічае ў грамадскім жыцці.

І. Стрыгельскі, зазначае аўтар, на трактарным заводзе не выключэнне. Наладчык механічнага цэха Р. Па-

У СУКВЕЦІ ШМАТНАЦЫЯНАЛЬНАГА МАСТАЦТВА

Пачнём з некаторых лічбаў, што прыведзены аўтарам гэтай кнігі. Восем яны — камедыя К. Крапівы «Хто смяецца апошнім» ставілася за межамі рэспублікі ў 119 тэатрах, яго другая п'еса «Пяноць жаваранкі» — у 50; сатырычную камедыю А. Макаўна «Выбачайце, калі ласка!» ігралі 125 калектываў краіны, яго ж «Лявоніху на арбіце» 67 тэатраў; драму А. Маўзона «Канстанцін Заслонаў» — паказваў 51 тэатр...

Праца А. Сабалеўскага «Беларуская драматургія ў тэатрах народаў СССР» упершыню абгульняе, вопыт «прачытання» беларускай драматургіі на сцэне тэатраў іных рэспублік. Некаторыя прыёмы і фарбы з арсенала нацыянальных рэжысёраў і артыстаў рэбяць знаёмых нам, глядачам і чытачам у Беларусі, герояў п'ес зусім арыгінальнымі, нечаканымі ў сваім мастацкім асвятленні.

Кніга чытаецца. Нават чалавеку, які цікавіцца мастацтвам наогул, не аддаючы перавагі

тэатральнаму, старонкі аб тым, як адна і тая ж п'еса набывае рознае гучанне ў выкананні латышскіх і грузінскіх, карэльскіх і чэчэнскіх, літоўскіх і татарскіх артыстаў, раскажыць аб нечым важным і патрэбным у свеце нашых інтарэсаў. А чаму бывае рознае гучанне? Восем тут А. Сабалеўскі правёў влічлівае даследчую працу, сабраў багаты матэрыял, сам паглядзеў многія спектаклі ў розных рэспубліках, вывучыў прэс. Ён адчуў, што сучасная беларуская драматургія — з'ява значная, што яна ўліваецца ў працэс уземаўзбгажэння культуры усіх народаў краіны, што яна стала па прафесійнаму ўзроўню. Інакш пастаўнаўні п'ес нашых аўтараў былі б выпадковымі. Але ў рэпертуары тэатраў значацца творы ўсіх беларускіх пісьменнікаў, што пішуць для сцэны. Вобразы байцоў грамадзянскай вайны і партызан Вялікай Айчыннай, калгаснікаў і рабочых сённяшняга дня, моладзі горада і вёскі, асяроддзе вучоных, — адным словам, свет дзейных асоб нашай драматычнай літаратуры жывіць нацыянальныя сцэны ад Поўначы да самых паўднёвых гарадоў, ад Брэста да Камчаткі.

Трапляючы на падмошні, скажам, чэчэнскага тэатра тая ж Лушка з камедыі «Ля-

воніха на арбіце» або Туляга з «Хто смяецца апошнім» у азербайджанскага артыста набываюць пэўныя новыя рысы. Іх дыктуе старыя і новыя народныя традыцыі (скажам, погляд на месца жанчыны ў доме), тэмперамент выканаўцаў, разуменне бытавых асаблівасцей. Штосьці ідзе на карысць, і нават аўтар твора быў здзіўлены ішчаслівым знаходкам нацыянальнага тэатра. Былае, што ў гучанні твора нешта скажаецца, ідзе насуперак задуме пісьменніка. І добра зрабіў А. Сабалеўскі, калі не стаў паказваць працэс засваення беларускай драматургіі тэатрамі краіны як суцэльна гадкі, без прыемных адкрыццяў і крыўдных выдаткаў. Чытачы такая размова куды больш цікавая, бо яна — праблемная.

Калі пераклаваць прыклады з кнігі, то ўсё можа выглядаць даволі спрошчана. Скажам, вобраз Лявона з «Лявоніх...» у чэчэнскіх артыстаў быў фігурай прывабнай, а ў Канандзе ўзбекскі тэатр паказваў яго «баем», прадстаўніком старога ладу

жыцця, які з прыжасцю ўсведамляе новае ў савецкім грамадстве... Як быццам песьняшчальная розніца, але А. Сабалеўскі знаходзіць тлумачэнне і такой складанай метамарфозе. Аўтар высвятляе глыбінную рэжысёрскую задуму як у галіне агульнай трактоўкі, так і ў асаблівасцях партрэта кожнага героя. У кнізе ёсць спасылкі і на падобнае з беларускімі сцэнічнымі палотнамі і на адрозненне ад іх у тэатральным увасабленні ў розных рэспубліках. Цікавае тлумачэнне тэмы камедыі «Хто смяецца апошнім» і яе вобразаў было дадзена вядомым украінскім рэжысёрам В. Васілько ў спектаклі Адэскага тэатра імя Кастрычніцкай рэвалюцыі, дзе генеральным канфіліктам была барацьба двух напрамкаў у навуцы — сумленных, прынцыповых яе прадстаўнікоў і прыстасаваннаў па ладу свайго мыслення. Тут у станоўчым кірунку паглыбіўся індывідуальны псіхалагічны малюнак Тулягі.

У гучанні твораў значную ролю адыгрывае якасць пера-

кладаў на іныя мовы. І аўтар кнігі аналізуе і гэты бок драматычнай літаратуры. Ён падкрэслівае, што лепшыя п'есы беларускіх пісьменнікаў павышаюць цікавасць да моўнага багацця арыгіналаў, да сэнсічнага слова наогул і яго шматзначнасці ў тэатральным асэнсаванні.

У такой складанай працы аўтар мог збочыць на апісальны агляд або збіцца на «рэцэнзэнці» стыль. Гэтага не здарылася. Шырокія колі аματαў сцэны і практыкі тэатраў маюць цяпер змястоўны дапаможнік, дзе дэталёва распрацавана праблема нацыянальнай своеасаблівасці спектакляў у залежнасці ад мастацкіх традыцый кожнага народа. Мы далучаемся да настойлівых пошукаў у галіне раскрыцця зместу і формы, што яляюць дзельцаў беларускага тэатра і тэатраў братніх рэспублік. Кніга знаёміць нас з тымі індывідуальнымі акцэнтамі (калярыт, тэмперамент, змацянальнасць), якія надаюць лепшым спектаклям адметныя рысы самабытнай з'явы.

Акцёры і рэжысёры папыраюць свой дыяпазон, убагаचाюць талент, бо драматычны твор для іх заўсёды — мастацкі дакумент, адбытак рэальнага жыцця. Капістам, амаатарам дубліраваць гато-

ПРАЦЫ?

лоннікаў таксама авалодаў сумежнымі прафесіямі. Н. Конава прыходзіць да правільнага вываду, што «...рашаючую ролю ў матэрыяльнай вытворчасці пачынае выконваць не фізічная праца, а здольнасць рабочага вырашаць складаныя тэхнічныя задачы, умець шукаць і знаходзіць аптымальныя варыянты вядзення працэсу... кіраваць ім».

У наступным нарысе «Гаспадар» аўтар гаворыць аб калектыўным пачатку ў працы сённяшняга рабочага. Расказваецца аб гэтым на прыкладзе працоўнай біяграфіі токара В. Шчукі. Шмат гадоў запар яго выбіраюць у партком, ён ініцыятар вядомага пачыну «Адзін плюс адзін» — бярэ шэфства над адным таварышам і выводзіць яго ў перадавікі. У яго больш дваццаці каштоўных прапаноў, якія далі гадзю эффект 1800 рублёў.

Рабочы сямідзесятых — гэта высокаадукаваны спецыяліст («Дыплом Паўла Саброва») ён умее таксама культурна адпачываць, цікавіцца рознымі відамі мастацтва («Душы цудоўныя парывы»). Разважанні Н. Конавай дапаўняе М. Кярнога. У нарысах «Ад бацькі да сына», «...І ўсе за аднаго», «Шчаслівы абавязак» на канкрэтных прыкладах ён расказвае аб працоўных традыцыях, шэфстве ветэранаў над моладзю, рабочай гордасці, узаемавыручцы.

вья спектаклі не шанце, бо поспех спадарожнічае сапраўдным творчым шукальнікам новага. І гэта думка пацвярджаецца прыкладамі са сцэнічнай гісторыі беларускіх аўтараў.

Што яшчэ каштоўнае ў працы А. Сабалеўскага, дык гэта ўвага да жанравай разнастайнасці драматургіі. Прырода гумару і сатыры, рамантыка і яе канкрэтнае ўвасабленне на сцэне мастацкая праўда і фатаграфічнае праўдападобнасць вольна аб чым прапануе аўтар. Адумацца нам, пазнаёміўшы з рознымі тэатральнымі рэдакцыямі п'ес «Хто смеецца апошнім» і «Выбачайце, калі ласка!», «Канстанціна Засломава» і «Брэсцкай крэпасці». Мера ўмоўнасці і строгай адпаведнасці жыццю кожны раз набывае новыя суадносіны, калі тэатр іграе К. Крапіву, напрыклад, зыходзячы з традыцый украінскай сатырычнай драмы, а на татарскай сцэне паноўнаму афарбоўваецца гумар А. Макаёнка. І, ведаючы гэтыя «адхіленні», мабыць, і нашы тэатры могуць здабыць для сабе каштоўныя парады і высновы.

Праблематыка і змест кнігі прадиктаваны часам і рэчаіснасцю. Каб пацвердзіць

Яшчэ на зары Савецкай улады Уладзімір Ільч Ленін ставіў задачу дабівацца таго, каб сумленны рабочы адчуваў сябе не толькі гаспадаром на сваім заводзе, але і прадстаўніком краіны, каб ён адчуваў адказнасць. Менавіта аб гэтым гаворыцца ў нарысе А. Сафроненкі «Вышэй за ўсё». Герой твора А. Кавалеўскі, токар Беларускага аўтазавода. Ён вырашыў стварыць комплексную брыгаду, у якую павінны былі ўвайсці людзі, якія да гэтага адасоблена выконвалі шматлікія аперацыі на абоймах гідратрансфарматара. Кіраўніцтва завода гэтую ідэю адобрыла.

Асноўнымі прычынамі ў брыгадзе сталі ўзаемадапамога і ўзаемавыручка. Праўда, давялося пераадольваць і рысы, чужыя калектыўнай працы, бо ваасобныя рабочыя дзялілі дэталь на «свае» і «чужыя». А хутка авалодалі і сумежнымі спецыяльнасцямі, кожны можа на любым рабочым месцы замяніць таварыша.

Кавалеўскі адчувае сябе сапраўдным гаспадаром на прадпрыемстве, ён даражыць годнасцю рабочага чалавека. Яго паважаюць на заводзе, прыслухваюцца да ягоных меркаванняў.

У прадмове да зборніка слухна гаворыцца: «Ва ўмовах нашай савецкай рэчаіснасці, калі створаны ўсе магчымасці для ўсеабовага развіцця здольнасцей савецкага рабочага, у якой бы галіне ён ні працаваў, яго ва ўсё большай ступені характарызуюць такія рысы, як пачуццё адказнасці, калектывізму, непрымрымасць да недахопаў, прага да ведаў, далучэнне да вышніх сучаснай сацыялістычнай культуры, камуністычныя адносіны да працы».

Гэтыя рысы ў характарах сваіх герояў і раскрываюцца аўтарамі кнігі «Рабочы: сацыяльны партрэт», вылучанай праўленнем Саюза журналістаў БССР на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР.

Р. ПРАТАСЕВІЧ,
супрацоўнік газеты
«Заветы Леніна».
г. Драгічын.

гэтую сваю думку, спашлюся на прыклады нядаўня, аб якіх аўтар не мог напісаць: «Трыбунал» А. Макаёнка ў купалаўцаў, у Маскоўскім тэатры на Малой Броннай і ў Дзяржаўным драматычным тэатры імя Я. Коласа даў багату спяжыву мінчанам для параўнання і больш глыбокага разумення таго, што мы называем мастакоўскай індывідуальнасцю. Нават у межах нацыянальнай сцэны (купалаўцы і коласаўцы) твор гучыць неаднолькава, раскрываецца рознымі граячымі мастацкага даследавання тэмы чалавека на вайне (Цярэшка Калабон Г. Аўсяннікава, І. Магусевіча, Г. Дубава); рускі тэатр уносіць свае нюансы і адценні, прапануючы арыгінальны характар наогул (Л. Дураў). Такая практыка тэатра. Ёй і прысвяціў сваю працу А. Сабалеўскі, здаецца, першым у краіне распрацаваўшы так фундаментальна тэму, пазначаную на вокладцы кнігі.

Яна заслужвае высокай ацэнкі.

Міхась МОДЭЛЬ.

Алесь ВЕЧАР

ДЫЯЛОГ З КАМП'ЮТАРАМ АБ ЛЮБВІ

Перад ім сплянею сам
Як заварожаны,
Але ў ім не знаходжу выразных
адзнак.

Аб любові, знаеш сам
Столькі кніг наварочана
Столькі фільмаў паказана
У розных кіно.
Што не толькі мая галава
замарочана...

Што ж такое каханне?
Якое яно?
«О мой дружа,
Пытанні далёка не простыя
Задаваць ты, як бачу, таксама
мастак.

Перад імі спыніўся нібыта
на ростанях.
Бо іх можна тлумачыць і гэтак
і так.
Правільнейшы адказ дзе пазычу
я?

Калі розум паказвае праўду
не ўсю,
Артылерыю сэрца заву
на пазіцыю —
Хай маланкі пачуццяў пазнанне
нясуць.

Ты паслухай,
Жывое не можа без догляду.
Самай рознай на свеце
Бывае любоў.
Узнікае адна
Нават з першага погляду,
А другая гадуе малых галубоў.
Без любові
Можа ўсе бы істоты пагінулі,
Можа ўзнікла яна
Як адзнака жыцця,
Калі першыя клеткі
Ад задачак па хіміі
Перайшлі да рашэння задач
развіцця.

Нам бы ведаць,
Як тыя задачы рашаліся
У мінулыя эры на нашай Зямлі!
Можа быць і тады ўжо дзве
клеткі злучаліся,
Тых задач паасобку рашыць
не маглі.

Таямніца дзвюх клетак
Амаль аднолькавых,
Але ў нечым і розных яшчэ між
сабой.

Так схавалася дзесьці
У малекулах столкавых.
Што яе не знаходзім і мы з табой.
У малекул — вялікая
звышайтаматыка,
Пара клетак жыццё да бяссмерця
вяла...

«Пачакайце,
Дык гэта ж не тая тэматыка
І не тая любоў.
Аб якой пахвала.
У прыроды было многа часу для
вопыту

І яна ад праблем не губляла
ключы.
Ты быць можа таго ўжо ад
лішняга клопату,
Мала што магло здацца жывому
ўначы.

Дзе ж маланкі пачуццяў
І ўсякая зтыка
І любоў.
Калі сэрца важней галавы?
«О камп'ютар!
Лічылі б цябе тэарэтыкам
Калі б свет аўтаматыкі
Быў жывы...»

Я марнею ізноў ад бяссонніцы.
Сам не знаю, адкуль уззялася яна.
Ці то памяць мая за нечым

гоніцца,
А таго, што ёй трэба, не можа
дагнаць,

Ці то сэрца маё сярдуе нечага
І не можа сябе адчуваць

маладым,
Хоць былыя трывогі жыцця
чалавечага

Патанулі ў тумане,
Мінулі, як дым.
Прызнаюся, сябры,
Што я моцна ўсхваляваны;
Мне здаровага сну ні на грош

няма.
Нават лекамі вельмі хвалёнымі
Не дае мне яго медыцына сама.
Таму я аддаюся на волю

фантазіі,
Хай яна аб'яднае прастору і час,
Каб мой розум і думы мае

не лазілі
Па балоце тугі,
Не шукалі ўрача.
Так аднойчы ўначы я сустрэўся
з камп'ютарам.

Быў прапраўнукам тых,
Што яшчэ не былі,
І сказаў ён:
«Прафесар, давай пагутарым
Мы аб тым,
Што быць можа і нам баліць.
Сон, як бачыш, і мне не дадзены,
Час для нас як узлётная паласа,
Мною столькі адказаў было ўжо
складзена,

Што паставіць пытанні
Хацеў бы я сам».
«Калі ласка, —
Кажу я спакойна і ветліва, —
Мне цікава паслухаць пытанні
твае.

Ты — прышэлец ад Зайтра,
Вялікага светлага,
Дык скажы, ну чаго там табе
нестае».

«Не хапае мне, доктар,
Крыху інфармацыі
На пытанне аб тым,
Што такое любоў.
Аб любові столькі кніг
Мной было перамацавана,
Што аб гэтым хачу
Гаварыць я з табой».

«Мой дапытлівы госць!
Каб я меў многа практыкі,
То сумеў бы зрабіць адпаведны
даклад,
Але ў кнігах таксама не холад
Арктыкі,

Столькі моцных эмоцый,
Святла і цяпла.
Кніжны фонд, як вядома,
Праграма для памяці,
Толькі як яго ўціснуць у логіку
схем.

У алмазным мазгу электронныя
замяці
Не пабольшаць, відаць, інтэлект
ЭВМ».

«Паважаны,
Пяўжэ майму чыстаму розуму
Немагчыма прыроду каханья
пазнаць?»

Л. ДАЙНЕКА неаднаразова звяртаецца да сваёй музы і даволі ўпэўнена заяўляе, што яго верш «будзе служыць Айчыне», што яго песня «не на дробязі разменьвацца прыйшла на гэтую зямлю». І лепшымі творамі паэт сапраўды даказвае гэта.

У самых першых вершах зборніка Л. Дайнека знамае: «Жыву ў эпіцэнтры буры, імя якой—дваццаты век», «Мне рэха ўсіх сусветных бур у сэрца стукае»... Праўда, можна жыць у эпіцэнтры буры і рэха сусветных бур можа стукацца ў сэрца, але не заўсёды трывогі сэрца, трывогі часу суджана ўспрымаць душы, не заўсёды яна гатова іх засведчыць, каб донесці іншым, як паэтычны дакумент часу.

Давайце паглядзім, чым жыць лірычны герой зборніка «Начныя тэлеграмы», што яго хвалюе не ў размаху сусветных бур, а на сваёй роднай і блізкай зямлі. Ён помніць апошнюю вайну. Пра гэта можна прачытаць у творах Л. Дайнекі «Гумно», «На світальнай сваёй зямлі», «Гармонік у партызанскім музеі», «Людзі з даваенных фотакартак», «Патроны, знойдзеныя ў лесе», «Не, не забыць той снег суровы...» Пра названыя вершы не скажам, што яны зусім слабыя. Не! Толькі яны недалёка адыйшлі ад твораў, якія былі напісаны іншымі аўтарамі і значна раней. У гэтым плане выключэннем можа быць праўдзівая і суровая «Балада пра соль».

Паэты і да Л. Дайнекі ігралі на партызанскім гармоніку, прабавалі травой салдацкія каскі, знаходзілі гільзы і абоймы, спачувалі нялёгкай долі жанчын-салдатак. Такое, відаць, адчуваў і сам аўтар «Начныя тэлеграмы», калі шкадаваў: «Зблізку б глянуць мне, а не здалёк».

Зблізку на ўсё тое, што перажыў народ у грозныя гады, што бачылася дзіцячымі вачыма. Таму сёння, «здалёк»,

Л. Дайнека, «Начныя тэлеграмы». Вершы і паэмы, Мінск, «Мастацкая літаратура», 1974.

ён углядаецца ў ваенныя дачыні і бачыць іх пераважна такімі, якімі іх запамінілі старажытныя, ці такімі, якіх узгаджаюць кнігі і кіно...

Думаю, што і сам Л. Дайнека не ў захапленні ад рытарычных высноў і клітывы: «І калі зноў палезуць гунны ў край каласяў залатых, Я ў бой пайду за нашы гумыны, За гнёзды ластавак у іх».

Неаднаразова ў сваім зборніку Л. Дайнека закранае тэ-

ных тэлеграм» таму, што ў іх мала зместу, сэнсавай нагрукі. Яны ў асноўным зводзяцца да аднаго: «Надыдзе дзень, калі мяне не будзе»:

Як сканаю, хто заплача? Хто мяне пад шум бязроў Апячэ слязоў гарачай Пасярод халодных слёз.

Згадзіцеся, што слёз густа, а слязу шкадавання і спачування яны не выклікаюць. А што рабіць тым людзям (калі ўсур'ез прымаць дакор паэта), якія кветкі не толькі тап-

ішоў прамы і нязломны І падаў, свой гімн не дапеўшы, Бо той, хто першы ў калоне, Смерць сустракае першы.

У другім раздзеле «Начныя тэлеграмы» сустракаюцца творы, якія ў згодзе з думкай, пацудзім, настроям, Запамінаецца роздум пра бацьку («Хочу на хвіліку б мне вярнуць гады...»), заклапочаны наказ сыну («Ідзі, мой сын»), азэрэнне першага кахання («А першы снег—раптоўна...»).

У добрай манеры напісаны вершы «Ідуць салдаты», «Лясны спакон...», «Раскрыўся лес зялёным парасонам...», «Калі надыдзе дзень трывожы...», «Зіма. Мароз...», «Я знаю—пройдуць дзень за днём...». Тут душа героя вершаў Л. Дайнекі, гаворачы яго словамі, адчынена для зор і цішыні. Адчуваецца, што высновы аўтара жыццёвыя, не выдуманія ў пакаёвай утульнасці.

Асабліва ўражвае верш «Ідуць салдаты». Паэту ўдалося ўбачыць босых вясенна-цацкігадовых юнакоў пасля цёплай навальніцы. «Ідуць салдаты, смеючыся і парушаючы статут». І ў гэтым парушэнні статута, у адыходзе ад традыцыйна-вайсковага мыслення ёсць свая адметнасць, свой пагляд на свет і з'явы. Здаецца, і сам адчуваеш ступенькі парнуў: «Ідуць салдаты, і між пальцаў пралазіць мокрая трава». Гэта наводзіць на думку, што ў грозны час над воінамі нахіляюцца кветкі ў жалобе. Але тут радасны момант, і паэт здолеў яго засведчыць:

Не бой грывіць—дзяты ў лесе. Не чорны дым—туман плыве. Не па агні, не па жалезе—Ідуць салдаты па траве.

У сваім новым зборніку Л. Дайнека набліжаецца і да работнай тэматyki. Лепш удаўся верш «Абед у заводскай сталюцы», у якім дакладна і натуральна паказаны людзі ў часе адпачынку. Запамінальна напісаны строфы пра гое, як новы чалавек уліваецца ў рабочы калектыў, як да

яго прыходзіць жаданне ўвайсці ў дружную сям'ю:

Усмешка людскіх завая Кружыць наўкол нязгасна. Сяджу, гавару, здаравее Разам з рабочым класам. І добра мне ў тлумнай сталюцы

Пад строгім заводскім небам Адным сагравацца словам, Адным харчавацца хлебам.

У зборніку «Начныя тэлеграмы» Л. Дайнека з гонарам піша пра родную зямлю, сваю бацькаўшчыну, яе гісторыю, блізкую і далёкую: «Перапоўнена сэрца любоўю да маўклівай і мудрай зямлі». Паэту дарагая слава крывічоў і радзімічаў. Вершы аб родным краі можна назваць уступам да паэмы «Песня белага снегу». Гэта зварот да нялёгкага мінулага нашага народа і прызнанне ў сыноўняй вернасці:

Радзіма! Не ў сіння мора—мне ў сэрца цянку Твой вольны Дняпро, і Шчара, і Друць...

Радзіма! Ты выткана з промяню лясной зары. Памру за цябе, калі снажаш—«памры».

Другая паэма, «Святло тваіх далёкіх вокнаў» прысвечана самаму дарагому чалавеку—маці.

Паэм, якія прысвячаюцца маці, у нашай літаратуры шмат. Але пранікнёнае і шчырае слова Л. Дайнекі дапаўняе сваімі штырхамі партрэт жанчыны-працаўніцы, клапацівай маці, якая ўсе свае гады аддавала рабоце і дзецям:

Як рэкі, маці. Сіл набрацца Прыходзім мы да гэтых рэк.

У адным з вершаў Л. Дайнека прызнаецца: «Новы крок. Ён повен новай рызыкай». Там, дзе паэт робіць адкрыццё, дзе ён па-свойму глядзіць на свет, яго сустракае ўдача. Цудоўная «рызыка»!

Л. Дайнека поўны жадання стварыць «прызычны гімн», а не «песню, пустую, як гільі араж». Хочацца, каб яго радкі «вавалі ў іярэднім атрадзе».

Юрась СВІРКА.

НА САРДЭЧНАЙ ПУЦЯВІНЕ

му жыцця і смерці, завастраючы ўвагу пераважна на апошнія. І мушу сказаць, што паэт неяк спрончана (калі не абьякава) ставіцца да трагічнага «развітання з зямлёй».

Дарэчы, вершы на падобную тэму робяцца «моднымі». Яшчэ маладыя, а ўжо рыхтуюцца да адыходнага моманту, выбіраюць мясціны, заказваюць развітаннія мелодыі. І гэта ўсё на пачатку творчага шляху. Успомнім вялікіх (Пушкін, Шаўчэнка...), якія свае заветы пісалі, падводзячы вынікі творчасці, азіраючыся на працытае і зробленае.

Элегічны лад некаторых вершаў Л. Дайнекі захармае, азэрчае сучаснае гучанне. Такое адчуванне, што герой кнігі «Начныя тэлеграмы» сабраўся на той свет: «Тады, калі не стане нас...», «Вясна змывае з шэрых вуліц смецце...», «Жыву, чакаю халадоў...», «Развітанне з кветкамі», «Лісцем з восеньскіх галінаў...», «Калі прыйшлі жыцця яго дажыткі...», «Нібы птушкі, усе людзі...».

Да тэмы адыходу ў небыццё звярталіся і будучыя звяртацца паэты. І я зарымаў увагу на радках аўтара «Нач-

талі, але і рвалі іх для букетаў каханым:

Адпыву, як воблака—не плачце. Хопіць іншых вам, вясёлых спраў, Вы за тое, кветкі, мне прабачце, Што ў жыцці я часта вас талгаў.

Тут мне хочацца апраўдаць мініорны настрой Л. Дайнекі (і не толькі яго) выказаннем Ю. Алешы: «Паколькі мы маладыя, то нам прыемна часам проста пасумаваць».

Што гэта так, пацверджае сваімі бадзёрымі жывымі вершамі аўтар «Начныя тэлеграмы»:

Чалавеку трэба хоць імгненне, Каб дыханне вечнасці адчуць, Каб схіліць перад былым калені І ў вочы новаму зірнуць.

І, як працяг удалага, аптымістычнага вырашэння гэтай вечнай тэмы, можна назваць вершы «Людзі і кастры», «Чалавек», «Спартак», «Зямлю не буда збудоваў...», «Запомні ў шчасці альбо ў горы...», «Такая ўжо вялю прыкмета...». У іх без дробязных слёзных усхліпаў дадзены штырхі да партрэта чалавека-змагара, чалавека-творцы, які згарае ў імя светлых ідэалаў, у імя жыцця:

ПАРТРЭТ КАМПАЗИТАРА

Пяру Д. Жураўлёва належыць кнігі пра сучасных беларускіх кампазітараў. Сярод іх і нарыс «Дзмітрый Лукас».

У трох пачатковых раздзелах—«Першыя крокі», «На працяг жыцця» і «На шляху да прафесійнай музыкі» Д. Жураўлёў апавядае вельмі жыва і захапляюча пра дзіцячы і юнацкія гады Д. Лукаса, шлях якога ў музычнае мастацтва быў нялёгкім. Спачатку юнак пайшоў па «бацькоўскай лініі»—закончыў Гомельскі чыгуначны тэхнікум і працаваў качагарам, памочнікам машыніста, а затым быў загадчыкам навучнай часткі школы ФЭН, выкладаў механіку і іншыя прадметы ў тым жа Гомельскім тэхнікуме і нават быў энергетыкам Гомельскага завода імя Кірава. У нарысе вельмі выразна прасочваецца паступовае фарміраванне музычных інтарсаў юнака: яго ўдзел у музычнай самадзейнасці, спробы атрымаць музычную адукацыю, сустрэчы з цікавымі людзьмі, якія дапамагалі юнаку знайсці сябе ў музыцы.

Тут былі свае складанасці. Д. Лукас меў у маладосці надранны голас спевана. Ён нават спяваў у студэнцкіх оперных спектаклях партыі Ленскага («Яўгеній Анегія» Чайкоўскага), Лыкава і Бэмлей («Царская нявеста» Рымскага-Корсакава), падрыхтаваў цалкам партыі князя («Ру-

сэлка» Даргамыжскага), Сінадала («Дэман» Рубінштэйна), Хозэ («Нарман», Бізэ). Але юнака вабіла музычная творчасць: яго першыя вопыты ў кампазіцыі былі ўдалымі. Кім быць? Спеваном ці кампазітарам? Перамагла кампазіцыя. У Мінску Д. Лукас закончыў кансерваторыю, тут і разгарнулася яго творчая дзейнасць.

Аўтар кніжкі Д. Жураўлёў, акрэсліваючы асноўныя лініі жыцця, акцэнтуючы важныя падрабязнасці, спыняючыся на цікавых і павучальных дэталюх, паказвае, як ва ўмовах складаных жыццёвых калізій фарміраваўся характар юнака. Раздзелы брашуры-нарыса «У гады выпрабаванняў», «Майстар вакальнай музыкі» і «Новыя здзяйсненні» прысвечаны творчасці кампазітара, яго найбольш значным творам. Падрабязна і грунтоўна расказана аб працэсе стварэння оперы «Кастусь Каліноўскі»—першай у беларускай музыцы оперы на гістарычны сюжэт. Раскрытыя прынцыпы музычна-сцэнічнай драматургіі гэтага твора, ахарактарызавана сістэма лейтматываў, выкарыстаная кампазітарам, паказана шматграннасць оперы, яе драматычны, лірычны і эпічны пачатак. Акцэнтны даследаванні зроблены на двух галоўных персанажах оперы. Гэта—галоўны герой Кастусь Каліноўскі, верны сын Беларусі і сам беларускі народ, чый вобраз дадзены ў развітых

харавых эпізодах, якія адыгрываюць у оперы важную ролю. Так раскрываецца ідэяна-мастацкая сутнасць оперы, якая стала прыкметнай старонкай беларускай музыкі. Дастаткова грунтоўна ахарактарызаваны і іншыя значныя творы Д. Лукаса. Гэта цыклы рамансаў «Мелодыі» на вершы Лесі Украінкі і «Поры года» на вершы Э. Агіяцэв, рамансы і песні на вершы М. Рыленкава, Другі квартал, музыка да кінафільма «Несцерка». Паўнату карціны дапаўняе больш-менш падрабязны расказ аб іншых вакальных, сольных і харавых творах Д. Лукаса, аб яго музыцы, напісанай для радыё, тэатра і кіно.

Д. Жураўлёў робіць і некаторыя вельмі важныя абав'язковыя, якія датычаць творчага аблічча кампазітара, у прыватнасці, яго меладычнага дару, блізкасці створаных ім мелодый да беларускай народнай музыкі, глыбокага разумення сутнасці вакальнага пачатку і магчымасцей пеўчага голасу ў творах, звязаных са словам. Паступова акрэсліваецца карціна жанравай разнастайнасці творчасці Д. Лукаса, шырыні яго творчых інтарсаў, характэрных рысаў яго творчага аблічча.

Раздзелы кнігі «Справы самадзейнасці» і «Сябар моладзі» з'яўляюцца своеасаблівай «рэпрызай» і вяртаюць чытача зноў да асобы кампазітара. Тут Д. Жураўлёў паказвае самыя розныя бакі яго

дзейнасці: дапамога самадзейным кампазітарам, выкладчыцкая работа ў Мінскім педагагічным інстытуце імя М. Горкага, грамадская работа ў Наваполацку. Дарэчы, сувязь кампазітара з горадам нафтахімікаў знайшла адлюстраванне ў шэрагу яго песень.

У цэлым кніжка «Дзмітрый Лукас» чытаецца з цікавасцю і выконвае сваё прызначэнне: даць чытачу дастаткова поўную карціну жыцця і творчасці заслужанага дзеяча мастацтваў БССР кампазітара Д. А. Лукаса. Разам з тым можна выказаць у адрас аўтара некаторыя заўвагі і пажаданні.

Думаецца, што апавядальныя і аналітычныя часткі працы ўраўнаважаны Д. Жураўлёвым яшчэ не да канца. Ад некаторых дробных дэталей быту часоў юнацтва кампазітара можна было б адмовіцца, асобныя ж музыканазначныя распрацоўкі паглыбіць (да прыкладу, аналіз Трэцяга квартэта). Часам правільныя думкі Д. Жураўлёва, яго справядлівыя ацэнкі творчасці Д. Лукаса выглядаюць апырэннымі. Бо адсутнічаюць падмацоўваючыя прыклады. Так, гаворачы аб тэатральнай музыцы кампазітара, аўтар піша: «...нярэдка выпадакі, калі кампазітар кароткай музычнай тэмай, трапнай замалеўкай, удала знойдзеным музычным вобразам ствараў патрэбны настрой глядзельнай залы і дапамагаў раскрыццю ідэянага зместу п'есы» (стар. 68). Правільнае назіранне! Але як патрэбен тут хоць бы адзін пераканаўчы прыклад удала знойдзенага музычнага воб-

раза! А прыкладу няма...

Некаторыя музыканазначныя вызначэнні Д. Жураўлёва ўяўляюцца спрэчнымі. Так, аналізуючы оперу «Кастусь Каліноўскі», аўтар піша, што адна з вядучых тэм оперы, «Песня каліноўцаў», інтанацыйна «блізкая да сучасных масавых песень» (стар. 54). Думаецца, што больш плённа было б шукаць карэнні «Песні каліноўцаў», якая гучыць у оперы пра эпоху больш за стогадовую даўнасць, не ў сучасных масавых песнях, а ў рускіх сялянска-салдацкіх песнях XIX стагоддзя. У музыцы, напісанай Д. Лукасам, ёсць для гэтага матэрыял.

Гаворачы пра фартэп'яную партыю першага раманса з цыкла «Мелодыі», Д. Жураўлёў піша, што «настрой элегічнасці» падкрэсліваецца спецыфічнымі секундавымі інтанацыямі «ўздыху» (стар. 58). Мы тут бачым не столькі «інтанацыю ўздыху» (секунды ж не сыходныя, а ўзыходныя), колькі рамантычны музычны-жывапіс ночы, звязаны з першай паэтычнай структурай «Ціха цёмная ночка плыла...».

Кніжка Д. Жураўлёва чытаецца лёгка, яна напісана проста і яснай мовай, літаратурныя вартасці яе дастаткова высокія. Калі не лічыць адной прыкрай неахайнасці: абзац са старонкі 74, які апавядае аб ролі кампазітара ў развіцці мастацкай самадзейнасці, аказаўся чамусьці даслоўна паўтораным на старонцы 84.

Д. Жураўлёў працуе шмат і актыўна. Будзем чакаць яго наступных прац, спадзяёмся, яшчэ больш глыбока.

Л. АУЗРБАХ.

КАлі мы спытаем нават дасведчанага чытача, што зрабіў для развіцця беларускага жывапісу Францішак Смуглевіч, то не заўсёды пачуем дакладны адказ. А між тым Ф. Л. Смуглевіч (1745—1807 гг.) быў першым прафесарам у Віленскай школе жывапісу, якая ў пачатку мінулага стагоддзя з'яўлялася асноўнай навучальнай установай на тэрыторыі Паўночна-Заходняга краю. Пазней, у 1803 годзе яна была пераўтворана ў факультэт Віленскага ўніверсітэта.

Пейзажыст, аўтар многіх акварэлей і фрэсак, шматфігурных кампазіцый і роспісаў у Мінску і Гродна, Рэчыцы і Полацку, графік Ф. Смуглевіч паспяхова працаваў і на выкладчыцкай ніве. Ён распрацаваў сістэму выкладання жывапісу для студэнтаў і аматараў. Цікава, што ён ужо ў той час прапаведзэў смелую і перадавую тэорыю: каб мастак мог быць выказнікам перадавых ідэй, ён мусіць, «праца» прафесійнай грамады, авалодаць асновамі іншых навук, бо «ўсе навукі звязаны паміж сабою і дапамагаюць адна адной».

Няхай не ўсе мастацкія творы Ф. Смуглевіча вытрымалі праверку часам, але яго дзейнасць пакінула прыкметны след у тагачасным развіцці жывапіснай плыні сярод беларусаў.

Пра шляхі да майстэрства і жыццё Ф. Смуглевіча, як і многіх іншых мастакоў — Я. Сухадольскага, В. Ваньковіча, Я. Дамеля, М. Кулешы, К. Кукевіча, Т. Гарэцкага, К. Альхімовіча, М. Мікешына, А. Шэмеша і многіх іншых — аргументавана, цікава расказвае кандыдат мастацтвазнаўства мастак Леанід Дробаў у сваёй кнізе «Жывапіс Беларусі XIX — пачатку XX ст.», якая надалей выйшла ў выдавецтва «Вышэйшэйшая школа».

Гэтая кніга — першае ў беларускім мастацтвазнаўстве абагульняючае даследаванне

жывапісу Беларусі XIX — пачатку XX стагоддзяў. На фоне гістарычнага развіцця народа, выкарыстоўваючы ў даследаванні новыя цікавыя матэрыялы, Л. Дробаў разглядае станэўленне гістарычнага, бытавога, партрэтнага і пейзажнага жанраў жывапісу, аналізуе творчасць тагачасных майстроў, вядомых і малавядомых. У кнізе, выдатна аформленай і прыгожа выдздзенай, змешчана 250 рэпрадукцый твораў беларускіх мастакоў,

У жыцці ўсё адбываецца значна складаней, ззначае аўтар. Яшчэ ва ўводзінах да кнігі на прыкладзе культурнага жыцця аднаго горада — Вільні, у якім на пачатку мінулага стагоддзя з двухсот тысяч насельніцтва пераважная большасць была беларусы і які ў культурных адносінах тады значна пераўзыходзіў Мінск (20 тысяч насельніцтва), Віцебск, Гродна, — Л. Дробаў абгрунтавана паказвае глыбокія карані творчай садружнасці бела-

чыка, калі ўлічыць, што палотнаў большасці тагачасных беларускіх мастакоў у музеях Савецкай Беларусі не захавалася. Многія з іх вядомы толькі па ілюстрацыях і архіўных дэзэнах, вельмі няпоўных. Забытыя былі і біяграфічныя звесткі пра мастакоў.

Л. Дробаў літаральна адкрывае для масавага чытача такіх цікавых мастакоў, як Ю. Пешка, К. Бахматовіч, Т. Бычкоўскі, К. Русецкі, К. Кукевіч, Л. Пігулеўскі, Б. Залескі, Н. Арда і іншых. А колькі новага расказана пра Іосіфа Хруцкага, Сяргея Заранку, Міхаіла Мікешына, Станіслава Жукоўскага, Каруся Каганца, Вікенція Бялініцкага-Бірулю і іншых!

Кніга гэтая, безумоўна, прынясе вялікую карысць. Аднак у працы ёсць недахопы. На наш погляд, варта было дапісаць адзін—два раздзелы пра беларускі жывапіс да XIX стагоддзя. Тады праца выглядала б больш цэласнай — яе можна было б не дзяліць на перыяды, а назваць проста і ёміста «Беларускі дакастрычніцкі жывапіс».

Не заўсёды можна пагадзіцца з аўтарам, калі ён творчасць асобнага мастака залічвае ў гістарычны, пейзажны або толькі бытавы жанр.

Аўтар піша, што «першыя парасткі нацыянальнай самасвядомасці беларускага народа пачынаюцца ў 30—40-я гады мінулага стагоддзя» (стар. 99). Не зусім дакладна. Для высятлення аўтару дастаткова было прагледзець першыя тэмы БелСЭ.

Даследчык сцвярджае таксама, што С. Ю. Жукоўскі (1873—1944 гг.), калі жыў у Польшчы, не стварыў «колькінебудзь значных твораў» (стар. 244). Аднак выстаўка твораў гэтага мастака, якая сёлета экспанавалася ў Мастацкім музеі БССР, засведчыла зусім іншае. Нельга забываць, што на гэтай

выстаўцы былі не ўсе творы С. Жукоўскага.

Выклікаюць пэўнае парчанне сімпатыі аўтара пры выбары рэпрадукцый у некаторых падраздзелах кнігі. Напрыклад, у падраздзеле «Бытавы жывапіс» Л. Дробаў з 10 мастакоў аддае перавагу толькі тром. Аднаго з іх — Ю. М. Пана — змяшчае аж 4 партрэтныя рэпрадукцыі, хаця ўсе гэтыя партрэты па вырашэнню выкарыстанні мастацкіх прыёмаў, кампазіцыі дэталей амаль не адрозніваюцца ад аднаго.

Чытаючы апошні раздзел кнігі, прыходзіш да думкі, што аўтар у ім быў занадта паспешлівы. Ён чамусьці нават забыў сказаць, што выхадцы з беларускай перадрэвалюцыйнай школы жывапісу М. Шагал і К. Мазевіч сталі ў авангардзе асобных плыней у сусветным жывапісе.

Паспешлінасць адбілася і на «Заклучэнні» (адна старонка), занадта сціслым для такой грунтоўнай працы.

Значным недахопам кнігі, на наш погляд, з'яўляецца і тое, што аўтар чамусьці рэдка дэсацыяльна ацэнкі тыпажы — тых людзей, якія адлюстраваны на палотнах. Мы толькі па іх адзенні можам здагадацца, да якой групы, якая класа адносіцца паказаны на палатне чалавек.

На супервокладцы выдздзенай кніжкі паведамляецца, што ў бліжэйшы час выдавецтва плануе новую працу Л. Дробава — «Жывапіс Савецкай Беларусі». Будзем спадзявацца, што аўтар прадоўжыць свае цікавыя, карысныя даследаванні і пазбегне прыкрых, адзначаных і неадзначаных, недахопаў.

В. САНЬКО.

ПРЫКМЕТНЫ СЛЕД

якія захоўваюцца ў музеях Савецкага Саюза і Польшчы.

Прыемна, што Л. Дробаў разглядае мала вывучаны перыяд беларускага мастацтва. Што ж новага ўнесла ў скарбонку беларускага мастацтвазнаўства яго вялікая па аб'ёме (24,6 аркуша) кніжка?

Аўтар слухна, абаяраючыся на факты, абвясняе погляды асобных мастацтвазнаўцаў-вульгарызатараў, як А. Касцялянскага, які свядома замоўчвае або змяншае дэразлюючыя дасягненні беларускага выйленчага мастацтва. Кніга Л. Дробава своечасовае папярэджанне і тэрэтыкам тыпу Гайгалэта, Іпеля, Швіцдрайгема, якія «знаходзілі» ў беларускім мастацтве рысы перадзення толькі з заходнім мастацтвам.

рускага, рускага, польскага, літоўскага і ўкраінскага народзў. Гэты свой вывад ён падмацоўвае шматлікімі прыкладамі з практыкі аднаго толькі жанру мастацкай творчасці — жывапісу. Усёй сваёй кнігай аўтар даказвае памылковасць буржуазных гісторыкаў і мастацтвазнаўцаў, якія адмэўлялі беларускаму народу ў яго нацыянальнай культуры.

Чытаючы матэрыялы ўсіх трох раздзелаў кнігі (14 падраздзелаў), разглядаючы каларыя і чорна-белыя рэпрадукцыі, са здзіўленнем і павагаю адзначаеш, якія вялікія цяжкасці давалася адолець аўтару ў пошуках матэрыялаў у музеях, архівах і бібліятэках Савецкага Саюза і Польшчы. Асабліва хочацца адзначыць карпатлівасць і працалюбе даслед-

АБЫЯКАВАСЦЬ: АДКУЛЬ ЯНА?

Кнігу трэба любіць, каб тактоўна, з веданнем справы прапагандаваць яе. На жаль, часта ў кнігарнях Гомеля пакуніка сустракаюць абыякавыя людзі, вельмі далёкія ад справы, якой абавязаны займацца кваліфікавана і зацікаўлена. Прыгадаю некалькі фактаў.

Калі адзначалася 30-годдзе вызвалення Новагарыцка ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, мне, удзельніку баёў за «Малую зямлю» на Мысхака, неадкладна спатрэбілася кніга аб гэтых гераічных падзеях. Абышоў літаральна ўсе кнігарні горада. І ўсюды чуў адзін адказ: «Няма». Апошняя надзея на цэнтральны магазін, што на праспекце Леніна. Звяртаюся да адной, другой, трэцяй прадаўшчыцы, якія нават не павернуўшы да мяне твару, абыякава кідалі: «Няма»...

Але як жа я быў здзіўлены, калі на адной з вітрын, побач з прадаўшчыцай, да якой толькі што звяртаўся, нарэшце, убачыў, патрэбае мне выданне «На малой зямлі» І. С. Шыяна. Выходзіць, работнікі кнігарні і самі не ведаюць, што ў іх ёсць. І тады падумалася, як часта абыякавасць прадаўца азмрочвае настрой пакуніка, перашкаджае вялікай і патрэбнай справе — прапагандзе кнігі.

А вось другі факт. Згубіўшы надзею набыць у гомельскіх кнігарнях краязнаўчую кнігу «Мазыр», складзеную аўтарамі гэтага палескага го-

рада А. Нікіціным і Я. Зальцманам, паспрабаваў свае пошукі прадоўжыць у Мазыры. Маладзенькая прадаўшчыца весела адказала «няма» і паралла звярнуцца ва ўнівермаг «Святлана», там, маўляў, таксама ёсць адзед кнігі. Навучаны горнім вопытам, я не паверыў ёй і звярнуўся да загадчыка кнігарні. Вельмі хутка кніга была знойдзена ў... адзеле той жа прадаўшчыцы, якая адмовіла мне.

М. ГАТЮКІН, персанальны пенсіянер.

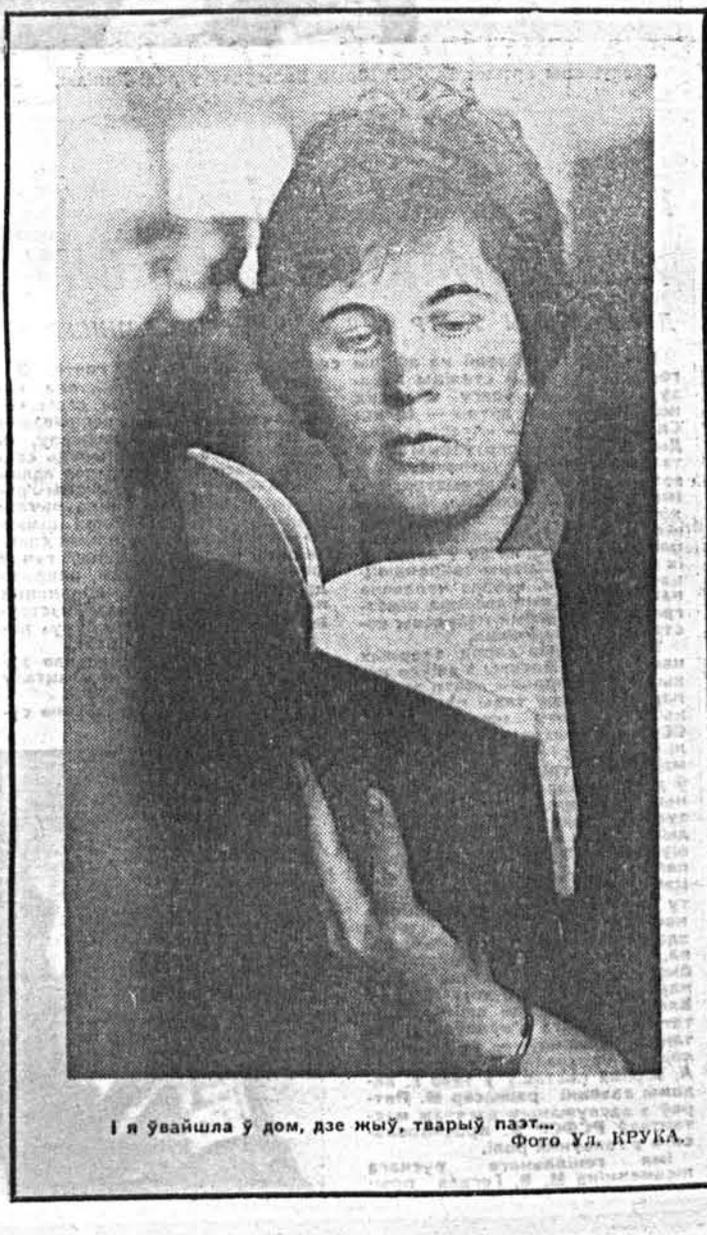
ГРАМАТА—ЛІТАБ'ЯДНАННЮ

Нядаўна бюро Брэсцкага абкома камсамола разгледзела пытанне аб сумеснай рабоце Бярозаўскага райкома ЛКСМБ і літаратурнага аб'яднання «Крыніца» пры рэдакцыі мясцовай газеты «Маяк камунізма» па камуністычнаму выхаванню моладзі. Літаб'яднанне ўзнагароджана граматай АК ЛКСМБ.

Вышлі ў друку

- ВЫДАВЕЦТВА «МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА»**
- Л. Абухава. Віцьбічы. Гістарычныя навелы. На рускай мове. Мастак Б. Забораў. 400 стар., тыраж 30.000 экз., цана 84 кап.
 - Г. Бураўнін. Выток. Вершы. Мастак М. Казлоў. 96 стар., тыраж 5.000 экз., цана 28 кап.
 - Залата яблынка. Беларуская народная казка. Апрацоўка А. Янімовіча. Малюні А. Лось. 20 стар., тыраж 100.000 экз., цана 20 кап.
 - М. Лыньоў. Незабывныя дні. Кнігі трэцяй і чацвёртай. Аўтарызаваны пераклад з беларускай Яўг. Мазалькова. На рускай мове. Вокладка С. Раманава. 688 стар., тыраж 100.000 экз., цана 1 руб. 14 кап.
 - І. Мележ. Мінскі напрамак. Раман у трох кнігах. Кніга другая. Мінск за небакраем. Кніга трэцяя. Будучыя з намі. Серыя «Беларускі раман». Мастак А. Дзямарыч. 512 стар., тыраж 30.000 экз., цана 1 руб. 34 кап.
 - В. Макаравіч. Вечнае дрэва. Вершы і паэма. Мастак І. Андрыянаў. 112 стар., тыраж 5.000 экз., цана 47 кап.
 - Ул. Мехай. Сярод дзяўня граюра. Аповесці. Мастак М. Ве-

- цік. 112 стар., тыраж 14.000 экз., цана 29 кап.
- П. Мядзёлка. Спежкамі жыцця. Мастак Г. Малышаў. 232 стар., тыраж 5.000 экз., цана 85 кап.
- Зборнік п'ес для народных інструментаў. Серыя «Мастацкай самадзейнасці». Складальнік М. Прашко. На рускай мове. Мастак І. Вялічкі. 64 стар., тыраж 5.000 экз., цана 53 кап.
- ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСЬ»**
- І. Хвораст. Беларускія танцы. Серыя «Мастацкай самадзейнасці». На рускай мове. Мастак І. Вялічкі. 96 стар., тыраж 1.900 экз., цана 40 кап.
- ВЫДАВЕЦТВА «ВЫШЭЯШАЯ ШКОЛА»**
- С. Ешын. Нарысы марксісцка-ленінскай тэорыі культуры. На рускай мове. 368 стар., тыраж 3.000 экз., цана 93 кап.
- Я. Мараш. Нарысы гісторыі экспансіі каталіцкай царквы на Беларусі XVIII стагоддзя. На рускай мове. 288 стар., тыраж 1.000 экз., цана 1 руб. 96 кап.
- ВЫДАВЕЦТВА «НАРОДНАЯ АСВЕТА»**
- В. Катаеў. Сын палка. «Школьная бібліятэка». На рускай мове. Мастак В. Піменаў. 224 стар., тыраж 400.000 экз., цана 36 кап.
- М. Лыньоў. Апаляднанні. «Школьная бібліятэка». Мастак М. Вецік. 144 стар., тыраж 27.000 экз., цана 33 кап.

І я ўвайшла ў дом, дзе жыў, тварыў паэт...
Фото Ул. КРУКА.

Новую калярвовую музычную камедыю «Ясь і Яніна» па сцэнарыю Алеся Асіпенкі і Самсона Палаякова здымае на Гомельшчыне творчая група студыі «Беларусьфільм». Гэта пазытыўная гісторыя каханьня маладых людзей сучаснай вёскі. Рэжысёр-пастаноўшчык карціны — Юрый Цвяткоў, кінааператар — Таццяна Логінава. Музыку да новага фільма напісалі Эдуард Ханок і заслужаны артыст БССР Уладзімір Мулявін. У галоўных ролях заняты артыстка Талінскага рускага драматычнага тэатра Святлана Акімава і артыст студыі «Масфільм» Уладзімір Ціханаў. У фільме глядачы убачаць і вакальна-інструментальны ансамбль «Песняры».

Ансамбль «Песняры» на здымках фільма.

Ясь і Яніна — артысты Святлана Акімава і Уладзімір Ціханаў.

Заслужаны артыст РСФСР Юрый Валынцаў у ролі Данілы.

Фота Ч. МЕЗІНА. (БЕЛТА).

МАСКВІЧЫ АДКРЫВАЮЦЬ ЗАСЛОНУ

ДРАМАТЫЧНЫ ТЭАТР ІМЯ М. В. ГОГАЛЯ У МІНСКУ

Першай жа назвай на афішы гасці Беларускай сталіцы адразу прыцягнулі ўвагу шырокіх колаў глядачоў: аўтар — Юліян Сямёнаў, п'еса — «Агарова, б...» Ды і ўвогуле рэпертуарны план тэатра абядае сустрэчы пераванна з сучаснай драматургіяй. Імёны Я. Габрыловіча, Л. Жухавіцкага, І. Іаселіяні, М. Акілава і І. Ірошнікавай горада самі за себе, бо ў лепшых іх творах праблемы закрэпачацца надзвычайна, вобраз чалавека нашых дзён вылісваецца шматгранна, сюжэтныя пабудовы вострыя і дынамічныя.

У 1938 годзе сярод творчых калектываў Масквы з'явіўся новы — Цэнтральны тэатр транспарту, які быў тады падначалены Наркамату шляхоў зносінаў СССР. Падрыхтаваўшы спектаклі ў сталіцы і паказаўшы іх грамадскасці, трупы выпраўляліся ў далёкія падарожжы па сталёных магістралях краіны. Зразумела, такі профіль работы дыктаваў і свае рэпертуарныя шуканні. Перад вайной вельмі папулярнымі былі пастаноўкі Цэнтральнага тэатра транспарту «Другія шляхі» А. Афінагенава і «3 ножныя можа здарыцца» Б. Рамашова. На сцэне яго ўпершыню быў створаны геральдычны вобраз падпольшчына з Оршы ў гады Вялікай Айчыннай вайны, прататыпам якога з'яўляўся Канстанцін Заслонаў, — драму «Малоды чалавек» Г. Мдзівані і А. Кірава паставіў у 1946 г. вядомы савецкі рэжысёр М. Пятроў з заслужаным дзеячам мастацтваў РСФСР А. Краснапольскім у галоўнай ролі.

Імя геніяльнага рускага пісьменніка М. В. Гогаля пры-

своена тэатру ў 1959 годзе. З творчых заветаў мастака калектыву ўзяў сабе за дэвіз вядомае гогалеўскае выказванне пра тэатр як пра кафедру, з якой можна многа сказаць свету добрага, пра тое, што адлюстраванае ў люстры сцэны грамадскае жыццё павінна выглядаць праўдзіва, глыбока і шматгранна. Шэраг маштабных спектакляў мінулых сезонаў гучаў менавіта так (назавім, напрыклад, інсцэніроўку «Блуканні па пакутах» А. Талстога, паставленую І. Судакowym, «Буру» па вадле рамана В. Лаціса).

Цяпер тэатр узначальвае заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР Барыс Галубоўскі.

Сёння мінчане ўпершыню су-

стрэнуча з трупай, дзе ёсць і такі папулярны акцёр, як Барыс Чыркоў, народны артыст СССР, славеты кінематаграфічны Максім, і ветэраны калектыву — народны артыст РСФСР І. Смыслоўскі, заслужаны артыст РСФСР І. Патоцкая, П. Крылоў, Э. Мільтон, і таленавітыя моладзь. Ансамбль твораў аўтараў, названых вышэй, тэатр пакажа гістарычную драму «Змова імператрыцы» А. Талстога і П. Шчогалева (па ёй, дзрэчы, Беларускае тэлебачанне паставіла тэлеспектакль «Крах»), трагікамедыю вядомага Італьянскага драматурга Эдуарда дэ Філіпа «Неапаль — горад мільянераў», «Апошнюю ахвяру» А. Астроўскага, псіхалагічную п'есу «Шчаслівы Шурый» кінасцэнарыста Я. Габрыловіча і С. Розена. Гасці выступяць на сцэнах Акружнага дома афіцэраў і Вялікага тэатра оперы і балета БССР.

На здымку — сцэна са спектакля «Агарова, б...» У ролях Насценні і Кешалавы артысты А. Шворын і А. Іваню.

В. ІВІН.

«АРЛЕНАК» — БЕЛАРУСКАМУ ФІЛЬМУ

У сувязі з 50-годдзем з дня прысваення Камуністычнаму Саюзу Моладзі імя Уладзіміра Ільіча Леніна ЦК ВЛКСМ, Дзяржаўны камітэт СМ СССР па кінематаграфіі і Саюз кінематаграфістаў СССР наладзілі Усеаюзны тыдзень маладзёжнага фільма. У часе яго па краіне дэманстраваліся лепшыя творы экраннага мастацтва мінулых гадоў і новыя стуж-

кі — аб жыцці і дзейнасці правадыра рэвалюцыі, гісторыі створанай ім партыі, аб справах камсамольцаў на франтах ваенных змаганняў і ў мірнай працы.

Сярод фільмаў, якім ЦК ВЛКСМ прысудзіў прызы «Арленак», — мастацкая стужка студыі «Беларусьфільм» «Вуліца без канца». Паставіў яе рэжысёр Ігар Дабралюбаў.

«КОРЦІК» ПРАЦЯГВАЕЦА

Серабраніцкі завулк — адзін з самых старых куткоў Масквы. Паўз дзвухпавярховы домік з шыльдай «Массельпром» па брукаванай вуліцы, уздоўж якой высталіліся хлапчужкі і дарослыя, праходзіць кавалерыя. Здымаецца адзін з эпізодаў фільма «Стрэл», які ставіць студыя «Беларусьфільм».

Рэжысёр — пастаноўшчык В. Рубінчык пракаменціраваў гэтыя сцэны:

— Тут, у Серабраніцкім завулку, мы стварылі куток,

які адпавядае духу таго часу, гэта значыць 1925 года, калі адгрымелі баі на франтах грамадзянскай вайны, уцяклі разбітыя рэшткі беларускага гвардыі банд, і аркестр першай коннай арміі вяртаўся ў Маскву.

Сцэнарыі напісаў А. Рыбакоў. Гэта карціна — свосасаблівы працяг «Корціка» і «Бронзавай птушкі». Глядачы сустрэнуцца з ужо больш дарослымі героямі «Корціка».

БЕЛТА.

АПОВЕСЦЬ ПРА ЎЗБЕКСКАГА ДРУГА

«Незабытая песня» — так будзе называцца новы мастацкі фільм, над якім працуюць узбекскія кінематаграфісты. Новая стужка рэжысёра-пастаноўшчыка Р. Батырава расказае аб інтэрнацыянальнай дружбе народаў нашай краіны ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Гэта будзе кінааповесць аб слаўным сыне ўзбекскага народа Героі Савецкага Саюза М. Тапвалдзі-

ве. Нямаюць падзвігаў зрабіў бяспраўна бацька, змагаючыся з фашыстамі на беларускай зямлі ў партызанскім атрадзе.

Здымкі фільма праходзілі ў Смалевічах, цяпер працягваюцца ў Маладзечна. Многія маладзечанцы ўдзельнічаюць у масавых сцэнах на здымках фільма.

БЕЛТА.

КАЛІ абдумваеш свае ўражанні ад гэтай пастаноўкі, не можаш пагадзіцца з тым, што такі творчы праект зрабіў вопытны і натхнёны рэжысёр — Юрый Шчарбакоў. Тэатральная грамадскасць ведае яго папярэднія работы ў коласальна і на акадэмічнай сцэне. Ён мае рэпутацыю ўдумлівага інтэрпрэтагара драматургіі. Сам выступаў інсцэніроўшчыкам прозы. У яго спектаклях былі арыгінальныя акцёрскія работы, вартыя таго, каб іх называць адкрыццямі.

Што ж здарылася? Магчы-

настроі, і гэтай музычнай застаўкай тэатр гаворыць больш пра маштаб будоўлі, дае адчуць зноў жа тую «панараму», аб якой мы казалі толькі што. На фоне такой музыкі ў паўзмроку на сцэне мітусяцца фігуры людзей, пераадольваюць не вельмі зразумелыя пакуль што канструкцыйныя перашкоды (аўтар дэкарацыйнага афармлення А. Грыгар'янец). Гучная застаўка. Абстрактна велічны эпіграф. Прыдатны да сцэнарнага апавядання пра будоўлю «наогул»...

А што калі б не было такога знешне эфектнага пачатку? Нл-

РЭЖЫСУРА, ДЗЕНЬ СЕННЯШНІ

А ІМЖНЕННІ

«ПРАЦЯГ» Д. ВАЛЕЕВА У АКАДЭМІЧНЫМ ТЭАТРЫ ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

ма, п'еса не давала падстаў для цікавай рэжысёрскай распрацоўкі сцэнічнага твора? Не. «Працяг» — з тых п'ес, якія і тэматычна, і па жыццёвым эмесце, і па праблематыцы прыцягваюць увагу тэатраў. Чытаючы «Працяг», здагадваешся, што дзея адбываецца на будаўніцтве КамАЗа. Але аўтар менш за ўсё клапаціцца аб тым, каб даць хранікальную п'есу-рэпартаж, ён выступае не летаністам падзей, а паглыбляецца ў працэсы фарміравання чалавечай асобы, Асобы, якая будзе, змагаецца, шукае новае, наладжвае службовыя і асабістыя ўзаемаадносіны з калегамі, — і разам з тым набывае рысы пэўнага характару.

На нашу думку, рэжысёра Ю. Шчарбакова на гэты раз больш захапіла магчымасць паказаць на сцэне знешне эфектную панараму будоўлі. Нават музыкальны ўступ (кампазітар А. Мдзівані) вытрыманы ў адкрыта ўзніслым

Ужо глядачы сумавалі б? Думаецца, што не, не сумавалі б. Хай сабе асноўны драматычны канфлікт у «Працягу» не такі і новы (ён нагадвае сутыкненне розных поглядаў на канкрэтную справу герояў, скажам, «Мары» А. Салынскага), аўтар п'есы знайшоў пэўныя рысы і нюансы, якія робяць жывымі вобразы начальніка будоўлі Байкова і сакратара райкома партыі Сатарова. Зразумела, глядачы далолі хутка здагадваюцца, што першы з іх больш блізка да «нансерватара», а другі — да «назатара». Але жыццёвыя падрабязнасці і галоўная пільна канфлікту адлюстраваны Д. Валеевым так, што нават і пасля гэтай здагадкі мы не думаем аб схематычнасці персанажу п'есы.

П'есы... А спектакля? Давайце паглядзім на сцэну, помнячы гэтак п'есы.

Байкоў прысвядзіў усё сваё жыццё будоўлям, увесць свой талент спецыяліста і кіраўніка аддаў Інтэрэсам справы. Відаць, такія, як ён, першымі забівалі разметачныя калкі ў Казахстане і Наваполацку, такія перакрывалі Ангару і Енісей. Яго духоўныя сілы і ўнутранае багацце крышталізаваліся з тымі пе-

У ПАМЯШКАННІ тры-вала трымаецца пах лакаў, фарбаў, крэмаў. На століках — незлічонае мноства цюбкаў і баначак — уражанне такое, што трапіў на маленькую фабрыку парфумы. А сядзяць тут... дзеці ў залатаным адзенні, мурзатыя, з ускудлачанымі віхрамі — на выгляд якраз як беспрытульнікі часоў НЭПа.

Высокі, сівы чалавек у белым халаце раз-пораз падыходзіць да кожнага з іх, клеіць «сінякі», робіць «вяснушкі», «пудрыць» твары звычайнай сажай, і яны, падпарадкоўваючыся таленту яго рук, змяняюцца непазнавальна, і нібы ў пацвярджэнне гэтаму, хтосьці з рабят усклікае:

— Фургон, з якога гэта часу ў цябе чыстыя рукі?

Алег Грачоў, мінскі школьнік, які здымаецца ў фільме «Стрэл» у ролі беспрытульніка з такой мянушкай, збянтэжана працягвае далоні Валянціну Самойлавічу Анціпаву, вядучаму грывіру кінастуды «Беларусьфільм». Той праводзіць па пальцах мокрай губкай, наносіць некалькі штрыхоў пэндзілкам — і паспрабуй, даведайся, калі яны ў апошні раз мыліся.

У сцэнарыі ёсць эпізод на старым закінутым гарышчы, і грывіру робіць усё, каб гледачы паверылі ў герояў, якіх палюбілі ўжо даўно. Шільнае вока кінакамеры не церпіць фальшы, і нават маленькая дэталі, выкананая наспех,

ПРА ТЫХ, КАГО НЕ БАЧЫЦЬ ГЛЯДАЧ

ТВАРЫ, ЯКІЯ ЁН ПАЎТАРЫЎ

можа сапсаваць добры кадр. Працаваць над грывам цікава і складана, асабліва дэталёвага партрэтнага падабенства трэба прытрымлівацца ў гістарычных фільмах, даводзіцца наведваць музеі, чытаць і перачытваць пажоўклыя газеты і часопісы, праглядаць унікальныя кадры кінахронікі.

Здымаўся, скажам, эпізод карціны «Крушэнне імперыі», у якім паказан рускі самадзержца Мікалай II. Хіба можна было абыйсціся без вусоў, акуратнай бародкі, шырокіх броў? Усё было выканана як след, але толькі пачаў іграць народны артыст БССР Віктар Тарасаў — раз'ехаліся вусы і бровы ў розныя бакі. Не змог прадуглядзець грывіру мімікі выканаўцы. Прышлося ад часоўці проста адмовіцца, шукаць новыя варыянты. Акцёр падлічыў дзеля жарту, што «знасіў» у працэсе 40 пар вусоў. А кожны ж з іх трэба было і сшыць, і прыклеіць, і падфарбаваць, і расчасаць, і ўкласці.

Грывіру заўсёды даводзіцца прыдумваць самому, беручы ў рукі сцэнарыі фільма, і В. Анціпаў робіць накіды,

штрыхі да партрэтаў. «Жыве» разам з героямі. Усё прадумана і ўжо гатова. Здымаюцца першыя пробы для зацвярджэння актёраў на ролю і... пачынаюцца новыя пошукі.

...У Беларускае кіно ён прыйшоў з «Ленфільма», дзе вучыўся ў А. І. Анджана, вядомага мастака-грывіра, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР. Анціпаў — майстар вопытны, які валодае тонкім густам, умее некалькімі штрыхамі падкрэсліць унутраную сутнасць вобраза, характару. Ён не разбурыць няправільным мазком тое, з чым артыст ужо ўнутрана жывы. І ведаючы гэта, актёры спакойна давяраюць Валянціну Самойлавічу душу свайго сцэнічнага вобраза.

Грывіру на кінастудыі не проста чалавек, які робіць твар артыста прыгожым і выразным. Ён павінен валодаць талентам выдатнага цырульніка і краўца, мастака і касметолога. Яго рукі здольны ператварыць золушку ў прынцэсу, «састарыць» за паўгадзіны, безбалесна нанесці «рану», «сіняк» і нават... «апёк».

У фільме «Трэцяя ракета» ёсць эпізод бою, калі танкіст вызваляецца з палону вогненнай машыны, Валянцін Самойлавіч грывіраваў прама ў полі. Парык і касцюм прыйшлося патрымаць над кастром, наклеіць пухіры на твар і рукі, тонка падабраць фарбы. Вонкавы выгляд атрымаўся настолькі ўражлівым, што мясцовыя жыхары спачатку, убачышы яго, пабеглі за ўрачом...

За дзень да здымак новага фільма Валянцін Самойлавіч доўга сядзіць перад люстэркам, яго не турбуюць, не абстрагуюць. Ён грывіруе сябе, каб уявіць актёра ў прадуманай ім «масцы», ці ўсё зручна, ці не «цягне» якая маршчына.

Ну, а калі актёры незвычайныя і нецярплівыя, такія,

як скажам, мядзведзі ў фільме «Пушчык едзе ў Прагу»? Тут грывіру давялося выступіць у ролі ўтаймавальніка. Чорных гімалайскіх мядзведзяў ён ператварыў у бурых з дапамогай шчоткі і перакісу вадарода, праездурна не з прыемных, і пацыенты доўга адносіліся да яго з недавер'ем. Да таго ж, у чаканні святла юпітэраў Мішкі бясконца высуўвалі галовы з клетак, і шэрсць там-сям выцёрлася. «Залатаць футры» касалапы было не так проста: яны тут жа распраўляліся з «грывам», пакідаючы ў руках Валянціна Самойлавіча толькі вартае жалю рыззе. Дапамог знайсці агульную мову слоік мёду.

У трыццаці пяці фільмах «ствараў» вобразы В. Анціпаў. Сярод іх «Міколка-паравоз», і Андрэй Мяцельскі ў «Чырвоных лісцях», і Насрэдзін у камедыі «Насрэдзін у Хаджэнце»... Мноства персанажаў — галоўных і эпізодных, якія толькі што прыйшлі з жыцця, і казачных. Але заўсёды цікавых, праўдзівых.

...З павільёна насупраць даносяцца апошнія каманды падрыхтаванай. Успыхае транспарант: «Увага! Здымае!» Валянцін Самойлавіч бярэ ў рукі свой чароўны куфарак, без якога не абходзіцца ні адно тэатральнае ператварэнне. У думках ён ужо ўвесь там, на пляцоўцы, з героямі фільма. Сёння ён працягвае з ім яшчэ адзін дзень, якога не ўбачаць гледачы.

Л. ЛАМСАДЗЕ.
БЕЛТА.

раўтварэннямі ў краіне, з якімі непарыўна звязана яго жыццё. Менавіта таму ён перакананы ў сваіх сілах, аб'ектыўна разумеючы сваю значнасць на будоўлі. І толькі ў нейкі момант жыцця Байкоў разгубіўся. Чалавек інжынернага мыслення, ён адчуў, што сучасная будоўля пераўзыходзіць яго кампетэннасць і веды. Адсюль і нараджаецца ўнутраная няўпэўненасць, якая перарастае ў страх зрабіць памылку.

Паводле п'есы атрымліваецца, што Байкоў пераадолеў разгубленасць і стане нарэшце ўпоравань з будоўляй, бо такі яго і прафесійны абавязак, і асабісты гонар. Рэ-

такую напышлівасць, хадульнасць, якая П. Дубашынскаму ўвогуле чужая...

Відаць, Ю. Шчарбакоў не зусім дакладна вызначыў звышзадачу вобраза Байкова і не «правёў» актёра па этапах біяграфіі героя. Малюнак яго ў час дзеяння спектакля ўспрымаеш, як неакрэслены, распылысты, і штучнае камікаванне толькі адцяняе гэта.

Нават сустрэча з сынам (А. Мазлоўскі), вылісаная драматургам таксама зразліка на «перараджэнне» Байкова, у спектаклі купалаўцаў выглядае дадаткам да сцэны, абранай тэатрам. Сухая сустрэча двух «паўчужых» людзей, якія нібы нічога і не жадаюць адзін аднаму, ні да чаго не абавязваюць...

Вось яшчэ чаму варта гаварыць аб праліках рэжысуры: П. Дубашынскі звычай-

на грунт. Ён свядома ідзе на рызыку, вядзе бой за свае перакананні. Ужо не зусім дзяржаўная фігура!

Каб характар, створаны актёрам, быў арыгінальным, яго партнёры павінны быць абавязкова перакананымі. А ў Г. Гарбука яны не такія. Пра П. Дубашынскага было сказана, яшчэ прыклад — Б. Уладзімірскі.

Сатараву падтрымлівае наватарскія прапановы інжынера Катынскага. Ён разумее сутнасць справы і верыць у поспех. А сам Катынскі? На жаль, ён у Б. Уладзімірскага не надта перакананы ў справядлівасці сваіх наватарскіх прапановаў. Застаецца такое

якія павінны абуджаць у нас асацыяцыі з вялікай новабудоўляй, блукаюць яшчэ і іншыя персанажы. І яны таксама адназначныя. Члены камісіі, ад якой так многа залежыць, — Гогалеў і Качаева (артысты А. Мілавану і Т. Аляксеева) выглядаюць крыху прычпыповымі, трошкі творчымі: яны то вагаюцца, то займаюць рашучыя пазіцыі, то... Зноў жа схема: Гогалеў — гэта кар'ерыст і эгіст, тані яго і іграе артыст, а вось Качаева сама не ведае, каму верыць... А ў п'есе? У п'есе ёсць матывы, якія дазваляюць тэатру і гэтыя персанажы паказаць больш глыбока, больш багата, не адназначна.

Не вельмі клапаціўся тэатр і аб тым, каб З. Браварская ў вобразе Салікавай іграла не «вынік», а працэс, ход і дыялектычны рух думкі і пачуцця. За плячыма Салікавай — жыццё і напэўна, яна павінна быць больш тонкай і мудрай у сваіх учынках. У сцэне з Вадзімам Байковым Салікава такая адкрытая ў сваёй подласці, што гледачам ужо даўно зразумела «ўсё», а вось Вадзіму даводзіцца рабіць выгляд, што ўсё яшчэ незразумела; чаму ж так?

Суладдзе паміж рэжысурай і выканаўцамі адчуваеш тады, калі на сцэне дзейнічаюць не адназначныя натуры. Да такіх удалых актёрскіх работ, на мой погляд, трэба аднесці выступленне Л. Давідовіч (Ахмадуліна). Яе гераіня добра ведае сваё месца на будоўніцтве, яна «хварэе» за агульную справу. І хопя актрыса ў некаторых сцэнах то залішне сухаватая, то «педальіруе» паказ «паламаняга» лёсу Ахмадулінай, усё ж мы яе разумеем, бо атчуваем складанасць жыццёвай біяграфіі гераіні. Яе любоў да Сатаравы — апантаная, нават крыху незразумелая. Разам з тым, гэта сапраўды вялікае каханне мудрай жанчыны, якая захавала свае пачуцці і вернасць да любімага чалавека.

Заслугоўвае добрага слова А. Ельшэвіч у ролі Алсу.

Яе гераіня смелая, моцная, шчаслівая, поўная аптымізму і рамантыкі.

Дзіўчына з «глыбіні» — так хочацца назваць Таісію Н. Пешкаравай. Актрыса ў гэтай ролі прыемна здзіўляе: такой «праспячайкай» яе на сцэне бачыць гледачы раней не даводзілася. Таісія і сарамлівая, і патрабавальная, і мудрая... З ёй здарыўся драматычны выпадак, які тэатр, на жаль, таксама трактуе спроччана. «Муж» (які фармальна і не паспеў стаць мужам) загінуў у выніку вытворчай аварыі, «яе» з дзіцем высляюць з Інтэрната. Людзі побач з Таісай, у тым ліку і начальнік будоўніцтва Байкоў, доўга «філасофствуюць», куды яе пасляць, як выдзеліць ёй кватэру. Рэжысёр зноў жа так старанна акцэнтуюе ўвагу на бытавым прайадабенстве асобных прыватнасцей, што пачынаеш думаць, нібы гэтым тэатр хоча надаць спектаклю больш «рэалістычнае» гучанне. Ды колькасьць акцэнтаў на бытавых здарэннях не павялічвае «рэалістычнага» ў спектаклі. Тут адбываецца іншае. Спектакль набывае мінорную танальнасць, што зусім супярэчыць драматычнай прыродзе «Працягу».

Зразумела, п'есе нестасе псіхалагічнага аналізу некаторых персанажаў; ёсць у ёй і даніна схематычнасці. Тэатр мог пераадолець гэтыя адчувальныя недахопы. Варта было б сканцэнтравана рэжысёрскі пошук на раскрыцці таго жыццёвага багацця, якое Д. Валееў так смела ўводзіў, чэрпаючы з неспрэчных назіранняў. Гэтага няма. І атрымаўся спектакль без ансамбля, дзе кожны актёр іграе «свой» вобраз, «сваю» тэму. Драматургічны канфлікт растварыўся ў калейдаскопе налізіў, больш блізкіх да штампав.

Спектакль «Працяг», безумоўна, мог заняць ганаровае месца на рэпертуарнай афішы тэатра. Для гэтага патрэбна была б старанная працоўна і нават перагляд рэжысёрскай трактоўкі п'есы, яе сцэнічнага ўвасаблення — ад вобразаў асноўных дзейных асоб да музыкі і дэкарацый.

Юрый СОХАР.

БЫЛІ ДОБРЫЯ...

жысёр чамусьці прачытаў у вобразе адваротнае — не ўнутраную барацьбу паміж пачуццём і абавязкам, а «лабавое» (і раптоўнае) адмаўленне Байковым прагрэсу. І, аднаведна, накіраваў актёра П. Дубашынскага па гэтым жа шляху. У выніку атрымаўся яшчэ адзін сцэнічны партрэт бюракрата. Акцёр П. Дубашынскі стварае характар фанабэрыстага, пагардлівага чалавека, які толькі і думае, як бы захавашчы свой аўтарытэт.

Драматургічны матэрыял вобраза вымагаў ад актёра паказу ўнутранага аналізу таго стану, у якім апынуўся разумны спецыяліст Байкоў; рэжысёрскае рашэнне штурхала на прасталінейнасць.

На тых спектаклях, што я глядзеў, П. Дубашынскі іграе то «паводле Валеева», то «паводле Шчарбакова» (часцей). Персанаж выглядае не супярэчлівай і змястоўнай натурай, а нейкім кангламератам розных характараў. Штосьці ад жывых назіранняў і жыццёвых уражанняў, штосьці амаль ад плакатнага выкрыцця. Ці не гэта дыктуе часам

на бывае дакладным у перадачы пастановачнай задумкі, ён можа сыграць лепш або горш, але заўсёды іграе тое, што «назапісана» на рэпетыцыях, і Байкоў — роля для яго. У ёй ёсць пэўная складанасць менавіта сённяшняга жыцця: разумны спецыяліст здагадваецца аб тым, што адстае ад патрабаванняў НТР і тэхнічнага прагрэсу. Сам адкрывае гэта. Злучаецца, робіць памылкі, шукае апраўдання, па-свойму прыстасоўваецца, але — ведае і памятае — адстае. Чамусьці Ю. Шчарбакоў разам з П. Дубашынскім абмежаваліся паказам «кансерватара», і тым самым як бы вызначылі спроччанаць галоўнага канфлікту п'есы.

Сатараву ў купалаўцаў — гэта антыпод Байкова. Такім ён і павінен быць. Толькі не варта яму адразу выглядаць «заяўкай» тэатра, бо гэта асоба паступова вырастае ў антыпод пад уплывам падзей. Выканаўца ролі Г. Гарбук не дае нам забыцца на тое, што яго герой — юрыст па адукацыі. Яго эмацыянальныя парыванні маюць, умоўна кажучы, прававы

уражанне, што артыст іграе «рацыяналізатара», які пры наяўнасці «кансерватара» і «наватара» ў схеме сцэнічнага твора загадзя ведае, што на яго баку павінны быць сімпатыі. А змагацца «за» і «супраць» яго прапанову трэба Сатараву з Байковым. Ды пры такіх «правілах гульні» і нам, відаць, варта прыслухацца да «кансерватара» Байкова, які раіць, каб адваедная камісія вывучыла прапанову і дала аўтарытэтнае заключэнне. Што ж зробіш, калі самому аўтару прапановы не вельмі верыш...

Істотны пралік рэжысуры і выканаўцы ролі!

Праўда, Б. Уладзімірскі як бы кампенсуе дзяржаўнае выкананне ролі Катынскага ў эпізодзе «мірных» — з Алсу (артыста А. Ельшэвіч), у інтэрнаце. Характар тут набывае рысы неспрэчнасці і ў нечым робіцца «мілым», не застаючыся такім адназначным.

Рухаючай сілай драмы тані Катынскі быць не можа. А ролю рухаючай сілы актёр мог выканаць (або наадварот) толькі пад уплывам яснай рэжысёрскай распрацоўкі партытуры жыцця на сцэне Катынскага.

На сцэне паміж дзіўных і язграбных канструкцый,

ЖЫВАПІС Альгерда Малішэўскага

ТАМУ, хто сочыць за развіццём беларускага жывапісу, хто нязменна прыходзіць на вернісажы, безумоўна, вядома імя жывапісца Альгерда Адамавіча Малішэўскага.

Нарадзіўся мастак у 1922 годзе ў Бабруйску. Ажыццявіць запаветную мару — стаць мастаком — перашкодзіла вайна. І толькі ў 1946 годзе, прайшоўшы суровую школу вайны, А. Малішэўскі паступае ў Харкаўскі дзяржаўны мастацкі інстытут. Вучыўся ён у вядомага савецкага мастака і выдатнага педагога П. І. Котэва. Прыехавшы ў Мінск пасля заканчэння інстытута, А. Малішэўскі становіцца выкладчыкам Мінскага мастацкага вучылішча, дзе працуе да гэтага часу.

Творчасць А. Малішэўскага праходзіць эвалюцыю ад карцін-рэпартажэў, карцін-ілюстрацый, якімі былі яго самыя першыя работы — «Прыезд маладога спецыяліста ў калгас» (1954 г.), «Песня» і «Ураджай», — да карцін, зместам якіх становіцца радасць стваральнай працы — «Даяркі» (1960 г.).

У гэтыя гады вызначыліся інтарэсы мастака. Ён не замкнуўся ў рамках аднаго жанру, а пачынае працаваць адначасова над сюжэтам — тэматычнай карцінай, пейзажам, нацюрмортам.

Гэта давала магчымасць пачынаючаму мастаку ствараць і вырашаць самыя розныя творчыя задачы. Тое, што ён знаходзіў у пейзажы або нацюрморце (асабліва гэта датычыць пошукаў новых колеравых рашэнняў) мастак пераносіў на тэматычную карціну.

Адной з першых ластвак, якія прадказвалі нараджэнне новага таленту, з'явілася серыя гурзуфскіх эцюдаў, прывезеная А. Малішэўскім з Крыма і паказаная на адной з нашых выставак. Паездка на поўдзень многае дала мастаку. Яна разнаволіла, калі можна так сказаць, яго палітру, напоўніўшы яе гарачым паўднёвым сонцам. Пасля гэтай паездкі

А. Малішэўскі, звяртаючыся да родных беларускіх матываў, ужо не мог стрымаць свой тэмперамент каларыста. Калі раніца яго беларускія пейзажы вызначаліся стрыманасцю каларыту, мяккасцю контураў, то цяпер яны насычаны яркімі фарбамі.

Работа над пейзажам з'яўляецца для мастака эксперыментальнай лабараторыяй, дзе ён можа правесці новыя прыёмы раней, чым выкарыстае ў іншых жанрах. У рабоце над нацюрмортам выяўляецца якасці мастака — мысліцеля. Нацюрморт у А. Малішэўскага — гэта ўсхваляваны своеасаблівы расказ. Напрыклад, «Нацюрморт з капелюшом» і «Нацюрморт з жалезнай птушкай».

Асаблівую цікавасць выклікае «Нацюрморт з жалезнай птушкай». Выключна лаканічны, А. Малішэўскі на дзіва дакладны ў выбары дэталей, у прадуманасці кампазіцыі і ўсяго каларовага ладу гэтага палатна. Адлюстравана ў нацюрморце вельмі нямнога: стол, на якім нехайна ссунуты белы абрус і проста на гладкую паверхню пастаўлена вялікая тоўстага цёмна-зялёнага шкла бутэлка, белы кафейнік, некалькі жоўтых яблык, ярка-чырвоны памідор, а над усім гэтым узвышаецца даволі дзіўная жалезная птушка; побач ля стала стаяць чатыры драўляныя крэслы. Ствараецца ўражанне, быццам толькі што за гэтым сталом сядзелі людзі, аб нечым гутарылі, а цяпер выйшлі.

Абедзве названыя работы прымыкаюць да нацюрморту І. Машкова, П. Канчалоўскага, Р. Фалька. І справа не толькі ў тым, што па сваёй жывапіснай сістэме яны вельмі блізкія, а перш за ўсё іх яднае ўнутраны змест, вобраз мастацкага мыслення і выказвання пачуццяў.

У партрэтах, напісаных А. Малішэўскім, падкрэсліваецца прафесія герояў. Гэта партрэт палявода В. Прыступчыка і партрэт нейрахірурга В. Ф. Сечкача. Адкрыты твар брыгадзіра-палявода. Ён абветраны і загарэлы. На твары хірурга — засяроджанасць, цень задуманасці. Разам з тым у гэтай асобе мы адчуваем рашучасць урача, які ідзе на складаную аперацыю.

Ёсць у мастака і шэраг жаночых партрэтаў, сярод якіх вылучаецца сваім тонкім псіхалагізмам, задушэўнасцю партрэт настаўніцы Г. Лісоўскай.

Вельмі шырокі дыяпазон сюжэтных-тэматычных палотнаў А. Малішэўскага. Тут і тэма гераічнай барацьбы савецкага народа супраць фашызму, і тэма беспрэтыльных у гады грамадзянскай вайны; тут і тэмы сучаснасці.

Шлях, які праходзіць А. Малішэўскі ў рабоце над сюжэтам — тэматычнай карцінай, — гэта шлях пошуку новага зместу, свайго разумення задачы, якая стаіць перад жывапісцам у нашы дні, — гэта пошукі сваёй манеры, свайго почырку.

Якім прыкладам, мне здаецца, могуць служыць карціны «Мы вернемся» і «Пасляваенны год». Позірк мастака пранікае ў глыбіню адлюстраванай жыццёвай з'явы. І глядач пачынае заўважаць ужо новыя бакі вобразнага зместу карціны, звязаныя з яе глыбінным сэнсам — гэта роздум аб міры і аб вайне, аб жыцці і смерці, гэта думкі аб лёсе чалавека на зямлі і думкі аб будучыні.

Цікава прасачыць, як мяняецца кампазіцыя ў адпаведнасці з задумай, ідэяй карціны. Да прыкладу, кампазіцыя карціны «Клятва» (малодзья падпольшчыкі — юнакі і дзяўчаты — сабраліся на канспіратыўнай кватэры, каб прыняць прысягу на вернасць Радзіме) нагадвае вайскае карэ — строй, які неабходны для параду і прысягі.

Але не заўсёды кампазіцыя ў яго палотнах дапамагае раскрыць змест. Так атрымліваецца ў тых работах, у якіх

А. МАЛІШЭУСКІ. «Хатынь».

А. Малішэўскі дзеліць карціну на дзве амаль роўныя часткі па вертыкалі, дзе верхняя — пейзаж, а ніжняя — займаюць героі карціны («Хатынь», «Нашы маці», «Медсёстры» і інш.). Найбольш выразная ў гэтых адносінах кампазіцыя «Медсёстры». У верхняй частцы — выдатны суровы на настрою пейзаж; у пейзажы аўтару ўдалося вельмі многае сказаць аб вайне. А медсёстры зусім не ўпісаліся ў пейзаж, мастак не надзяліў іх пачуццямі.

Незвычайна вострая эмацыянальнасць, тэмпераментнасць, якая выявілася ў павышанай цікавасці да колеру, да яго выразных сродкаў — самая адметная вартасць яго творчасці. Колер стаў самым моцным саюзнікам таленту Малішэўскага. Першы прыкметны зрух да новага разумення колеру ў сюжэтных-тэматычнай карціне мы бачым у яго палатне «Даяркі». Ужо тут з'яўляюцца элементы дэкаратыўнасці, колеравых абагульненняў, але яшчэ захоўваецца пленэрнасць і светапаветранае асяроддзе. Як жа ішло станаўленне жывапісца? Тут мы павінны перш за ўсё адзначыць, што шлях гэты быў эвалюцыйны, у творчасці мастака не было яўных перайман-

няў, не было хістанняў убок, рэзкіх кідоў уперад або крутых падзенняў. Шлях гэты быў даволі этанакіраваны, але, відавочна, не заўсёды ўсвядомлены, таму што ішоў мастак хутчэй за ўсё эмпірычным шляхам, дзе вялікую ролю адыгрывае правільнае пачуццё, густ мастака, яго ўзровень культуры.

Значным крокам наперад з'яўляюцца такія работы А. Малішэўскага, як «Мы вернемся», «Пасляваенны год». У іх каларыстычная гама набывае амаль закончаную стройнасць, гарманічнае гучанне. Колер тут набывае сімвалічнасць і філосofsка — псіхалагічнае гучанне.

Асабліва цікавы ён у апошніх работах — «Палачанка», «Кавалі» і «Тэрмітны цэх трактарнага завода».

Эцюды апошніх гадоў, напісаныя ім да карцін з серыі «Мінскі трактарны завод», на першы погляд здаюцца звычайным дапаможным матэрыялам. Аднак колер у іх настолькі інтэнсіўны, настолькі важкі і відавочны, што гэтыя эцюды стаяць у адзін шэраг з самымі сур'ёзнымі і значнымі работамі мастака.

В. ВАЛЬФΟΥСКІ,
мастацтвазнаўца.

А. МАЛІШЭУСКІ. «Мы вернемся».

Ні ў казцы сказаць, ні пяром апісаць

Звычайная карычневалы шафа ў шарэнзе сваіх сяцёр. Расчынем дзверцы... І загуляла перад вачыма вясялка. Пасцілкі і пэндлі, абрусы і ручнікі быццам увабралі ў сябе прыгажосць Ільінаго поля, цвітухага яблыневага саду і спелай рабіны. Вось ужо сапраўды — ні ў казцы сказаць, ні пяром апісаць. Гэта — узоры ручнога пераборнага ткацтва прадукцыі Слуцкай фабрыкі мастацкіх вырабаў.

Многія яе ткачы жывуць у вёсках Семяжава і Макраны, здаўна славутых сваім вышываннем і ткацтвам. У кожнай — свой традыцыйны ўзор. У макранскіх — геаме-

трычны: спалучэнне колераў чырвонага і натуральнага лёну, у семяжаўскіх — яркія колеры, быццам влізныя картка лета. Майстрыхі ткуць у вольны ад сельскагаспадарчых клопатаў час з сыравіны, што пастаўляецца фабрыкай. Захаляючыя водзвы аб іх работах прыходзяць з Бельгіі, Польшчы, Турцыі, Японіі і іншых краін.

А што ж у масавай вытворчасці? Фабрыка выпускае строчавыштыя вырабы. З густам зробленыя чохлы на коўдру, навалочкі, прасціны не залежаюцца на прылаўках магазінаў. У другім цэху пльывуць пад рукамі ткачых ручнікі і пасцілкі, разнастайныя пано з салом-

кай і сурваткі. Рыхтуюцца да масавай вытворчасці тканыя жаночыя ансамблі.

Колькасць выпускаемай прадукцыі павялічваецца. За першае паўгоддзе, напрыклад, выпушчана вырабаў на адзін мільён 900 тысяч рублёў — значна больш, чым у мінулым.

— Такіх фабрык у рэспубліцы 26, — расказвае начальнік упраўлення мастацкай прамысловасці Міністэрства мясцовай прамысловасці БССР В. А. Кенгурава. — Народныя промыслы пачалі сваё другое жыццё ў канцы 60-х гадоў. Наша галоўная задача — захаванне нацыянальных мастацкіх каштоўнасцей. Яны не кансервуюцца, а ўступаюць у ўзаемадзеянне з сучасным мастацтвам. Адроджаны мастацкае ткацтва, кераміка, вязка, чаканка па металу, роспіс на дрэву, вырабы з саломкі, мініяцюрны падлакавы жывапіс. Ствараюцца

неабходныя ўмовы для ўмельцаў, якіх у рэспубліцы чатыры тысячы.

Народныя промыслы старанна вывучаюцца. Экспедыцыі сабралі матэрыялы аб бытавым роспісе на шклу ў Луінецкім, ручным роспісе на тканінах у Мядзельскім раёнах. Тут будзе наладжана іх прамысловая вытворчасць.

Асвойваецца шырокі выпуск жаночага, мужчынскага і дзіцячага адзення з лёну з вышывкай на прадпрыемствах Гродна, Баранавіч, Віцебска і іншых гарадоў.

За пяцігодку на фабрыках будзе выпушчана вырабаў больш чым на пяцьдзсят мільёнаў рублёў. Для вучобы майстроў ствараецца ўніверсітэт прыкладнага і дэкаратыўнага мастацтва.

...А славутыя ва ўсім свеце слункія паясы ствараюцца Н. М. Паўлавай. Неперадаваемая словамі прыгажосць іх узораў ніколі не паўтараецца, кожны пояс унікальны. Ніна Мікалаеўна — горадасць

Слуцкай фабрыкі. Прышла сюды дзяўчынкай і вось ужо 20 гадоў творыць прыгажосць. Ёй прысвоена званне «Народны ўмелец», яна ўзнагароджана медалямі ВДНГ.

Працуе па даўнейшаму — пакуль што яшчэ ніякія машыны не могуць замяніць талент і ўменне рук майстрых. Ніна Мікалаеўна ўмацоўвае пражу каля станка, другі капец абмотвае вакол сябе і пачынаецца «чарадзейства». Ажывае на вачах даўно выношваемы ўзор. З захапленнем глядзіць на работу маці сямігадовая Таня. Разам з іншымі дзяўчынкамі яна вучыцца старажытнаму рамяству ў ДOME п'янераў. І галоўным педагогам тут яе мама. Нап'яна, многія з цяперашніх вучаніц будуць дастойнымі прадаўжальнікамі майстэрства слункіх майстрых.

Г. ЛЯШКЕВІЧ.
(БЕЛТА).

І СУР'ЁЗНА, І ВЕСЕЛА

«Нямала клопаціцца сельскія работнікі культуры аб тым, каб весела, цікава адпачываць ў клубах і дамах культуры працаўнікі вёскі. А як адпачываюць самі работнікі культуры? Хто пра іх клопаціцца, хто аб гэтым дбае? Хацелася б прачытаць такі матэрыял на старонках газеты «Літаратура і мастацтва».

Г. ГРАЧЫХА,
метадыст Зубаўскага сельскага дома
культуры Аршанскага раёна.

Гэтае пісьмо прынёсла нам рэдакцыйная пошта. Мы пазнамілі з ім нашага няштатнага карэспандэнта — метадыста Лагойскага раённага дома культуры Л. Казлова. Яна ахвотна пагадзілася расказаць, як яны вырашаюць гэтае пытанне. Дружнем яе нататкі пра «агеньчык» — «Ганаровая прафесія — работнік культуры».

МЫ, культработнікі, не шукаем дарог пратапаных.

Гэтымі словамі пачаўся агеньчык «Ганаровая прафесія — работнік культуры», які надаўна адбыўся ў Лагойскім раённым доме культуры. Вядучыя гаварылі аб тым, як неабходны і патрэбны ў жыцці людзі нашай сціплай прафесіі.

Усе работнікі культуры раёна ўдзельнічалі ў свяце, прысвечаным культармейцам. На агеньчыку ўшаноўвалі ветэранаў, тых, хто на ніве культуры сумленна працаваў дваццаць і больш гадоў. Гэта — загадчыца аб'екта раённай бібліятэкі М. Белавусава, загадчыкі Гасцілавіцкай і Янушкавіцкай сельскіх бібліятэк Л. Кляноўская і Н. Рагкевіч, загадчыкі Скародскага і Кораньскага сельскіх клубаў С. Кухарскі і Я. Русакоўская. Яны — сапраўдныя энтузіясты культасветработы на вёсцы. Іх павіваюць і шануюць сельскія працаўнікі. Ветэраны дзеляцца вопытам, расказваюць пра сябе і сваю работу. Цікава слухаць моладзі іх расказы. Ветэранам былі ўручаны памятныя сувеніры.

Вялікае ажыўленне было ў зале, калі ў сям'ю работнікаў культуры прымаўся маладыя культармейцы. Яны далі клятву працаваць творча, шукаць новае, перадавае ў рабоце, не спыняцца на дасягнутым, з гонарам пранесці праз усё сваё жыццё высокае імя савецкага работніка культуры.

Тым, каго пасвячаюць у работнікі культуры, ветэраны павязваюць ганаровыя стужкі. З цёплым словам да маладой змены звярнуўся загадчык аддзела культуры Лагойскага райвыканкома Д. Казлоў.

Культработнікі — пачынальнікі многіх добрых спраў на вёсцы. Спецыфіка іх дзейнасці такая, што часам ім самім даводзіцца быць і спевакамі, і танцорамі, і чытальнікамі. На гэтым свяце выявіліся таленты і ў дружнай сям'і культармейцаў Лагойшчыны. На агеньчыку добра спявалі Н. Мясешка — дырэктар Нястанавіцкага сельскага дома культуры і работнік раённай дзіцячай бібліятэкі М. Даніленка. А бібліятэкарка Э. Паўлоўская ўсхвалявана прачытала свае вершы «Хаты Хатыні!» і «Добрае сэрца».

За поспехі ў сацыялістычным саборніцтве па рашэнню выканкома Мінскага абласнога Савета дэпутатаў працоўных і абласнога савета прафсаюзаў, работнікам культуры В. Цывава, Н. Гаткевіч, Л. Ісаенка, Е. Абакунчык былі ўручаны значкі «Пераможца саборніцтва 1973».

На гэтым цікавым агеньчыку многа і весела танцавалі і спявалі. Імправізаваны хор гучаў зладжана, дружна. Задаволены былі ўсе ўдзельнікі свята. Добра адпачылі работнікі культуры.

У КРАІНЕ ВЕДАЎ

Многа школьнікаў жыве ў мікрараёне «Серабранка» ў Мінску. Дзіцячая бібліятэка № 7 Ленінскага раёна (загадчыца В. Аляшкевіч) адкрыла тут свой філіял. Каля 700 юных чытачоў наведваюць бібліятэку. За пэўнае яны прачыталі 12 тысяч кніг. Гэта — творы класікаў і сучасных пісьменнікаў, праграма літаратуры. Бацькі і юныя кнігалюбы ўдзячны бібліятэкарцы Галіне Кудзінай за яе клопаты, за гасціннасць, за ўмелую прапаганду кнігі.

К. КАРОЛЬ.

«КРЫНІЦА»

Гэтай назве сапраўды адпавядае цэнтральная кнігарня Барысава. Асартымент выданняў тут самы разнастайны. Таму заўсёды многалюдна ля паліц. Гандаль кнігамі арганізаваны ў цэхах заводаў аўта-трактарнага электраабсталявання, аўтарамонтажа, пластмасавых вырабаў, на фабрыцы піяніна. Барысаўскія кнігалюбы з павагай ставяцца да работнікаў магазіна А. Малочка, В. Громавай, А. Лапарэвіч, людзей сумленных, адданных сваёй справе.

А. БЕНЯНСОН.

КЛУБНЫЯ ВЕЧАРЫ

Андрэўскі сельскі клуб Аршанскага раёна — сапраўдны прапагандыст і распаўсюджвальнік дасягненняў сельскагаспадарчай навукі і вопыту перадавікоў сярод хлебарабаў. Калектыў яго жыве клопатамі аб вытворчасці, дапамагае партыйнай і камсамольскай арганізацыям калгаса выходзіць у працоўнікоў сяла камуністычныя адносіны да працы, павышаць іх кваліфікацыю, клопаціцца аб іх адпачынку.

Вось ужо трынаццаць гадоў загадае клубам Яўгенія Івануна Карпачова. Усюды паспявае гэтая ўвішная жанчына. У полі правядзе жывую, цікавую гутарку, зазірне на ферму, у чырвоны куток, дзе трэба выпусціць чарговы «Баявы лісток» або «Маланку».

Вечарам людзі прыходзяць у клуб, каб абмяняцца навінамі, калектыўна пачытаць газету, пагутарыць аб калгасных справах. І Яўгенія Івануна

заўсёды знойдзе цікавую тэму для гаворкі, тактоўна накіруе размову ў патрэбнае рэчышча, пераканае таго, хто памыляецца.

Да парад загадчыцы клуба прыслухоўваюцца ўважліва. Яна адкажа на любое пытанне, параіць, пакрытыкуе таго, хто гэтага заслужыў.

Вялікую дапамогу ў рабоце клуба аказвае моладзь. Працялі ўжо некалькі камсамольскіх суботнікаў па добраўпарадкаванню прыклубнай тэрыторыі. Актывісты памагаюць рыхтаваць і праводзіць вечары, вусныя часопісы і іншыя масавыя мерапрыемствы. Асабліва любяць аднавяскоўцы вечары-партрэты, прысвечаныя лепшым паляводам, жывёлаводам, механізатарам, «агеньчыкі».

М. ПАШЫНСКІ,
метадыст Віцебскага абласнога дома
народнай творчасці.

Вось яны, будучыя чэмпіёны!.

Фотазргод нашага чытача М. ЦІМОШЫКА з Мінска.

НЕ ЗАБЫВАЙЦЕ АМАТАРАЎ МУЗЫКІ

Я вельмі люблю музыку і часта хаджу на канцэрты. З кніжак ведаю пра Бетховена, Моцарта, Шопэна, Чайкоўскага, Рымскага-Корсакава, Рахманінава і многіх іншых кампазітараў-класікаў і савецкіх майстроў музыкі. Але з беларускай знаёмы мала. Можна таму, што канцэргы яе наша філармонія наладжвае рэдка, а мо і таму, што не было адпаведнай літаратуры.

Насустрэч аматарам мастацтва пайшло выдавецтва «Беларусь». Некалькі гадоў назад яно наладзіла выпуск серыі «Нашы кампазітары». З гэтых выданняў я не толькі даведаўся пра жыццёвы і творчы шлях нашых майстроў музыкі, але пазнаёміўся з аналізам іх асобных твораў. Калі дадаць да гэтага, што многія кніжкі былі напісаны папулярнай мовай, даступнай любому аматару музыкі, то будзе зразумела, з якой нецярплівасцю я чакаў выхаду ў свет кожнай з іх.

На жаль, не ўсю гэтую серыю я здолеў набыць у магазінах. Тыраж імгненна разыходзіўся. Так, не знайшоў я

ў кнігарнях выданні пра А. Багатырова, П. Падкавырава, Г. Цітовіча, Д. Лукаса і некаторых іншых.

Цяпер, знаёмячыся з планам выдавецтва на 1974 год, даведаўся, што серыя «Нашы кампазітары» закончана. Мне падумалася — напэўна, не толькі пра кампазітараў варта выдаваць папулярныя брашуры. І нашы славетныя выканаўцы нямала зрабілі для развіцця нацыянальнай музыкі. Цудоўныя артысты — Л. Александровская, Р. Млодак, Т. Ніжнікава, І. Балодін, М. Дзянісаў, М. Сярдобаў, В. Бурковіч і многія іншыя даўно заслужылі таго, каб пра іх жыццё і творчасць выдаваліся ў нас папулярныя выданні — нарысы, а таксама манаграфічныя работы. Іх галасы і музыка і сёння гучаць па Беларусі і ў Усесаюзнаму радзі. Але ці многія маладыя аматары мастацтва ведаюць імёны гэтых майстроў беларускай сцэны? Я, напрыклад, амаль нічога не сустракаў пра іх у друку, акрамя асобных рэцэнзій, юбілейных матэрыялаў і кароткіх арты-

кулаў у выдадзеных Беларускім тэатральным аб'яднаннем зборніках «Майстры беларускай сцэны» і «Слова пра майстроў сцэны».

А між тым мне, як і тысячам іншых аматараў музыкі, хацелася б мець на сваёй кніжнай паліцы выданні пра любімых артыстаў. І думаецца, што выдавецтву «Беларусь» варта падумаць пра выпуск новай серыі, скажам, пад умоўнай назвай «Нашы выканаўцы». Упэўнены, што яна была б надзвычай карыснай не толькі для аматараў музыкі і ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці, але і для навучнцоў музычных вучылішчаў, студэнтаў кансерваторыі і прафесійных выканаўцаў, якія маглі б узабагаціць свой творчы вопыт плёнам працы старэйшых таварышаў па мастацтву.

Спадыяюся, што мая прапанова знойдзе падтрымку ў выдавецтве «Беларусь».

Ф. ЛЕВІН,
старшы лабарант-рэнтгенолаг Інстытута агульнай і неарганічнай хіміі Акадэміі навук БССР.

АРТЫСТЫ САЎГАСА «ВАРОНІЧЫ»

Самадзейны калектыў саўгаса «Варонічы» Полацкага раёна налічвае больш за 50 чалавек. Есць спевакі, танцоры, чытальнікі. Удзельнікамі з'яўляюцца рабочыя саўгаса, сельская інтэлігенцыя, школьнікі. На сельскай сцэне часта выступаюць 90-гадовы скрыпач С. Волкаў, цымбаліст — каваль саўгаса

І. Клімашэўскі, спявачкі — дзяркі Н. Івашчанка і В. Крышын, інжынер А. Бязган, старшыня сельсавета Э. Акшэўскі і іншыя. За шэсць месяцаў наладжана 20 канцэртаў у сваім саўгасе і ў суседніх гаспадарках.

Г. НЯУСТРОЕУ.

Назапашанае часам — людзям

Штомесяц папаўняецца новымі выданнямі хатняй бібліятэка настаўніка Зяшчанскай школы Кармянскага раёна Я. Караткевіча. На яе кніжных паліцах — сотні экзэмпляраў палітычнай, мастацкай і педагагічнай літаратуры. Штодня да настаў-

ніка прыходзяць вучні, хлебарабы. Яўген Іванавіч з радасцю прымае гасцей, раіць, што пачытаць у першую чаргу. Я. Караткевіч — кіраўнік сельскай лектарскай групы таварыства «Веды».

В. УШАУ-ЛАНДЫШ.

УААП: МЭТЫ, ЗАДАЧЫ, АБАВЯЗКІ

Як вядома, у мінулым годзе было створана Усесаюзнае агенцтва па аўтарскіх правах — УААП. Карэспандэнт «Літаратурч і мастацтва» напісаў напісаў начальніка Беларускага рэспубліканскага аддзялення УААП В. А. Хорсуна адказаць на пытанні, звязаныя з дзейнасцю новай арганізацыі.

— Чым была абумоўлена неабходнасць стварэння Усесаюзнага агенцтва па аўтарскіх правах? Якія мэты і задачы стаяць перад ім?

— У рашэннях XXIV з'езда нашай партыі, пленумаў ЦК КПСС вялікая ўвага надаецца пытанням развіцця савецкай літаратуры, мастацтва, навукі, наладжванню культурнага супрацоўніцтва з замежнымі краінамі.

У апошнія гады значна пашырыліся міжнародныя творчыя сувязі савецкай навукі, літаратуры і мастацтва. У шмат якіх краінах сёння выдаюцца творы нашых пісьменнікаў, шырока выкарыстоўваюцца навуковыя працоўкі савецкіх вучоных.

Савецкі чалавек таксама неабыхавы да духоўнага жыцця за рубяжом. Наша краіна займае вядучае месца ў свеце па колькасці выданняў перакладной літаратуры. У сувязі з пашырэннем геаграфіі творчых кантактаў, абмену паміж народамі культурнымі каштоўнасцямі і ўзнікла неабходнасць далучэння нашай краіны да Сусветнай (Жэнеўскай) канвенцыі аб аўтарскім праве і стварэння Усесаюзнага агенцтва па аўтарскіх правах.

Ініцыятарамі гэтай справы з'явіліся саюзы пісьменнікаў, кампазітараў, мастакоў, журналістаў, кінематографістаў, архітэктараў, АН СССР, агенцтва друку «Навіны». Дзяржаўны камітэт Савета Міністраў СССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю і шэраг іншых міністэрстваў, ведамстваў, творчых саюзаў.

Якія мэты і задачы УААП? Галоўнай задачай, як гэта падкрэсліваецца ў Палажэнні, з'яўляецца захаванне аўтарскіх правоў савецкіх і замежных аўтараў і іх правапераемнікаў пры выкарыстанні твораў літарату-

ры, мастацтва, навукі ў нашай краіне, а таксама савецкіх аўтараў і іх правапераемнікаў пры выкарыстанні твораў за рубяжом. Гэтай задачай падпарадкавана інтарэсам стварэння найбольш сярэньных прававых, маральных і матэрыяльных умоў для плённай працы дзеячаў літаратуры, мастацтва і навукі.

Да ўступлення нашай краіны ў Сусветную канвенцыю замежныя выдавецтвы і фірмы, здаралася, дапускалі вольнасці з перакладамі твораў савецкіх аўтараў, суправаджалі іх уступамі і заключэннямі выгаднага для іх тлумачэння, адным словам, скажалі аўтарскую задуму твора, яго ідэйную накіраванасць.

Цяпер, каб выдаць той або іншы твор літаратуры, мастацтва, навуковую работу за межамі нашай краіны патрэбен дазвол аўтара або яго правапераемніка. Без яго згоды твор не можа выйсці ў свет. Але ж тут непазбежна паўстае шмат іншых праблем. Па-першае, гэта перагаворы з той або іншай замежнай фірмай, якая мае намер заключыць кантракт на выданне пэўнага твора, гэта выплата ганарару і многія іншыя пытанні, якія могуць узнікнуць з чыста юрыдычнага боку. Да таго ж, як вядома, у нас існуе манопольная дзяржаўная знешні гандаль. Продаж тавару за мяжу — гэта гандлёвая аперацыя, і такую аперацыю не можа выканаць прыватная асоба. Гэту місію і бяра на сябе Усесаюзнае агенцтва па аўтарскіх правах, якое і заключана прадстаўляць інтарэсы савецкіх аўтараў і арганізацый за рубяжом.

— З якімі краінамі ўжо наладжаны дзелавыя кантакты? Хто сёння з'яўляецца партнёрам УААП па Сусветнай канвенцыі аб аўтарскім праве?

— За апошні час заключаны шэраг міжрадавых пагадненняў. Такое двухбаковае пагадненне аб узаемнай ахове аўтарскіх правоў заключана, напрыклад, паміж нашай краінай і Германскай Дэмакратычнай Рэспублікай. Згодна гэтага дакумента, кожная з дзвюх краін прызнае аўтарскія правы грамадзян на творы літаратуры, мастацтва і навукі незалежна ад месца іх першага апублікавання. Краіны абавязаліся забяспечыць ахову аўтарскіх правоў на тых жа ўмовах, якія ўстаноўлены заканадаўствам для ўласных грамадзян.

Нядаўна падпісаны таксама дагавор паміж Усесаюзным агенцтвам па аўтарскіх правах і французскім Таварыствам аўтараў, кампазітараў і музычных выдаўцоў аб узаемным прадстаўніцтве інтарэсаў. Дагаворам прадугледжана ўзаемная ахова правоў савецкіх і французскіх аўтараў пры публічным выкананні музычных твораў як з тэкстам, так і без яго. УААП таксама заключыў дагаворы з Японска-савецкім цэнтрам, аўтарскага права і з Японска-савецкім музычным цэнтрам, Бельгійскім таварыствам аўтараў, кампазітараў і выдаўцоў і іншымі аўтарска-прававымі арганізацыямі.

— Якія мэты, задачы і абавязкі Беларускага аддзялення УААП?

— Яно з'яўляецца арганам Усесаюзнага агенцтва і ажыццяўляе ўсе яго задачы і функцыі.

На аддзяленне, у прыватнасці, ускладзены абавязкі адбіраць лепшыя творы беларускай літаратуры, навукі, музыкі і выяўленчага мастацтва для таго, каб з максімальнай палітычнай і эканамічнай выгадай для нашай дзяржавы прапанаваць іх замежным фірмам. Адбор твораў — справа важная і адказная. Тут не абыходзіцца без ацэнкі таго або іншага твора нашымі выдаўцамі, творчымі саюзамі, арганізацыямі культуры. Вырашаючы пытанні адбору твораў для перадачы на іх правы, за рубж, агенцтва будзе ўлічваць думку гэтых арганізацый.

Аддзяленню трэба будзе вырашыць шмат іншых пытанняў, звязаных з валютным планаваннем, аўтарскім ганарарам, юрыдычнымі кансультацыямі па пытаннях аўтарскага права і г. д. Апарат Беларускага рэспубліканскага аддзялення павінен усебакова аналізаваць, абагульняць практыку прымянення норм аўтарскага права, глыбока вывучаць яго ўплыў на стварэнне ў рэспубліцы высокадэбійных твораў літаратуры, мастацтва, навукі, працоўваць канкрэтныя прапановы па ўдасканаленню заканадаўства аб аўтарскім праве і ганарары.

— Адным з заснавальнікаў УААП з'яўляецца Саюз пісьменнікаў СССР. Які ўдзел у дзейнасці гэтай арганізацыі прымуць пісьменнікі Беларусі?

— Прапаганда твораў савецкіх аўтараў за межамі нашай краіны з'яўляецца адной з важных задач сумеснай творчай работы Усесаюзнага агенцтва па аўтарскіх правах і Саюза пісьменнікаў СССР, іх мясцовых арганізацый. Улічваючы гэта, праўленне СП СССР і праўленне УААП прынялі нядаўна пастанову «Аб формах сумеснай дзейнасці ў сувязі з далучэннем СССР да Сусветнай канвенцыі аб аўтарскім праве 1952 г.». Як падкрэсліваецца ў гэтым дакуменце, саюзы пісьменнікаў рэспуб-

лік, а таксама іх абласныя і краёвыя аддзяленні павінны даваць УААП і яго рэспубліканскім і міжрэспубліканскім аддзяленням неабходныя кансультацыі па ўсіх пытаннях, звязаных з публікацыяй савецкіх аўтараў за рубяжом.

Такі ж дакумент аб сумеснай дзейнасці прыняты сакратарыятам праўлення Саюза кампазітараў і праўленнем Усесаюзнага агенцтва па аўтарскіх правах.

— Якія маральныя і матэрыяльныя правы атрымалі савецкія аўтары ў сувязі з далучэннем СССР да Сусветнай канвенцыі і стварэннем УААП?

— У сувязі з уступленнем нашай краіны ў Сусветную канвенцыю закон аб аўтарскім праве набыў для савецкіх аўтараў асабліва важнае значэнне. Па-першае, як я ўжо казаў, цяпер ніводнае выдавецтва, ніводная замежная фірма не маюць права выкарыстоўваць творы савецкіх аўтараў без іх згоды, і па-другое, не могуць дазваляць вольнасці з тым або іншым творам пры выданні.

Аб правах матэрыяльных. Раней, як вядома, замежныя фірмы выкарыстоўвалі творы савецкіх аўтараў, як гэта ім хацелася, атрымліваючы пры гэтым вялікія прыбыткі. Аўтары ж, як правіла, амаль нічога не атрымлівалі. Цяпер іншая справа. Скажам, аўтару рамана, выдадзенага за рубяжом па кантракту, які заключаны УААП з той або іншай фірмай, будзе выплачаны ганарар грашымі нашай краіны або ў валюце той дзяржавы, дзе быў выпушчаны твор.

Сума падатку з ганарару. Калі ён скажам, не перавышае 500 рублёў, то з гэтай сумы ўтрымліваецца трыццаць працэнтаў. Калі ж аўтарскае ўзнагароджанне складае пяць тысяч, то з яго будзе вылічана 50,5 працэнта. Такая, трохі павышаная падатковая шкала тлумачыцца тым, што трэба ў нейкай меры кампенсаваць валютныя выдаткі краіны, якія яна трымае на набыццё правоў у замежных аўтараў і фірм.

Прыкладна такая ж падатковая сістэма існуе ў многіх замежных краінах. Дарэчы, варта адзначыць, што такі ж падатак утрымліваецца з замежных аўтараў не толькі за іх творы, якія выдаюцца за мяжой, але і ў самой краіне. У Савецкім Саюзе — самая максімальная падатковая шкала не перавышае трыццаці працэнтаў.

ІГРАЕ І СПЯВАЕ «ЭЎРЫКА»

Эстрадны аркестр «Эўрыка» Баранавіцкага гарадскога дома культуры — папулярны самадзейны калектыў. Яго канцэрты збіраюць нямала маладых прыхільнікаў эстраднага мастацтва. Нядаўна аркестр удзельнічаў ва Усесаюзным фестывалі эстрадных калектываў у Кішынёве, дзе заняў другое месца. Яму ўручаны дыплом і медаль. Крыху раней калектыў з поспехам выступіў на традыцыйным конкурсе «Юнацтва Палесся». «Эўрыцы» прысуджаны першае месца і прыз «Палескі крышталі».

Лета багата на канцэрты. Падрыхтавана новая праграма, з якой артысты-аматары выступяць у Брэсце, Баранавічах і іншых гарадах вобласці.

На здымках: Іграе эстрадны аркестр «Эўрыка».

Саліст Міхаіл Лявонцьеў. Тэкст і фота Э. КАВЯКА.

Салістка аркестра Ларыса Гарэлік.

ГОМЕЛЬСКІЯ КІЯСКЁРЫ

Кіяскёры Аляксандра Іванаўна Слэзкіна і Ульяна Дзмітрыеўна Бяляцкая палюбілі сваю сціплую, усім нам патрэбную прафесію.

Аляксандра Іванаўна восем гадоў працуе ў кіёску. Пра яе гавораць: добры, кваліфікаваны распаўсюджвальнік друку. Імкнецца не толькі прадаць кожнаму тое, што ён просіць, але і адказаць на пытанні, якія, на першы погляд, не датычаць гандлю: размяняць манету, растлумачыць, як трапіць у тое ці іншае месца горада, паабяцаць дастаць старую газету, патрэбны часопіс.

— Чаму па душы работа кіяскёра? — задуманна паўтарае пытанне А. Слэзкіна. — Ведаецца, не сумная яна. Работа для людзей і сярод людзей надзвычай важная. Перш чым прапанаваць пакупніку часопіс або газету, сама праглядаю іх. Гэта таксама памагае мне ў рабоце. Таму, відавочна, у нас пастаянна выконваюцца месячныя, кварталныя і гадавыя планы. Не прыгадаю выпадку, каб план недавыканалі...

Ранейшая прафесія Ульяны Дзмітрыеўны Бяляцкай не мела нічога агульнага з работай кіяскёра. Але, прыйшоўшы ў «Саюздрук», яна пачала з цікавасцю вывучаць новую для сябе справу, наведвала заняткі па павышэнню кваліфікацыі, многае пераняла ў сваіх калег.

І вось ужо 11 гадоў працуе кіяскёрам, пяць з іх — у кіёску на вуліцы Савецкай.

— Работу сваю люблю, — дзеліцца думкамі Ульяна Дзмітрыеўна. — Цікава першай знаёміцца з падзеямі ў нашай краіне і за рубяжом. Ды і пакупнікі ў нас, як правіла, добрыя, спагадлівыя, удзячныя людзі. Што датычыць поспеху ў рабоце, — працягвае яна, — то яны, на мой погляд, у тым, што мы з Аляксандрай дружна працуем, прыслухоўваемся да запатрабаванняў пакупнікоў, імкнёмся задаволіць іх. Сочым за тым, каб у нашым кіёску быў поўны асартымент тавараў.

У чэрвені месяцы таваразварот кіёска склаў амаль тры тысячы рублёў. Многа гэта ці мала? Думаецца, нямала, калі ўлічыць, што тавар дробны. Памяркуйце самі, колькі, напрыклад, трэба прадаць газет коштам 2—3 капейкі, каб выканаць план? Ды не толькі газет.

...Патрэбная людзям прафесія кіяскёра. Мы спяшаемся на работу, а кіяскёр ветліва прапануе нам свежы нумар газеты, часопіса. Стварае ўсім нам добры настрой, раскрывае акно ў вялікі свет, поўны цікавых падзей і сустрэч.

А. САКАЛОУ.

г. Гомель.

Фота аўтара.

«КАЛАСОК», «ЛІРА» І ІНШЫЯ

Яшчэ летась пры Добрушскім раённым доме культуры была створана агітбрыгада «Каласок». У склад яе ўвайшло 12 юнакоў і дзяўчат. Гэта — чытальнік Аляксандр Зохаў (работы будаўніча-монтажнага ўпраўлення меліярацыі), салістка Вольга Кавалёва (дырэктар Дубаваложскага дома культуры), танцоры Ніна Малчанова і Ніна Даўгала (вучаніцы школ) і іншыя. Самадзейныя калектывы ўзначаліла метадыст раённага Дома культуры, камсамолка Валянціна Кавалёва.

Агітбрыгада па сцэнарыю «Дзень добры, людзі, песень дастойны!» сёлета зрабіла 30 выездаў на вёску. Артыстаматары выступалі ў калгасах «Беларусь», імя Калініна, «Чырвоны Кастрычнік», на полі пшэўнава «Добрушскі» і ў іншых гаспадарках. Важна яшчэ і тое, што ў аснову сцэнарыя пакладзены мясцовыя факты,

назваюцца прозвішчы перадавых людзей раёна.

На час уборкі ўраджаю агітбрыгада падрыхтавала і будзе выступаць з новай праграмай «У добры шлях, хлебаробы». «Каласок» на аглядзе мастацкай самадзейнасці ў раёне заняў першае месца. На абласным конкурсе выступленне калектыву адзначана граматай упраўлення культуры Гомельскага аблвыканкома.

Пры раённым Доме культуры ў верасні мінулага года быў арганізаваны вакальна-інструментальны ансамбль «Ліра», якім кіруе метадыст раённага Дома культуры Міхаіл Уладзікоўскі. У рэпертуары «Ліры» да трыццаці народных песень і песень савецкіх кампазітараў.

«Ліра» заваявала прызнанне не толькі ў Добрушы, але і ў калгасах і саўгасах раёна. Ансамбль — нязменны ўдзельнік вечаў адпачынку на прадпрыемствах.

Існуе пры раённым Доме культуры танцавальны калектыв з 24 чалавек. Ён таксама часта выязджае ў сельскія клубы. Нядаўна пабыў у вёсках Жгунь, Дубовы Лог, Карма, Пераросце.

У Добрушскім раёне 39 клубных устаноў. Яны праводзяць значную работу па арганізацыі адпачынку хлебаробай, умела прапагандуюць вопыт перадавікоў. За першае паў-

годдзе бягучага года ва ўстановах культуры прачытана 680 лекцый, праведзена звыш 450 розных масавых мерапрыемстваў, адбылося 490 канцэртаў. У мастацкай самадзейнасці ўдзельнічае звыш дзюж тысяч чалавек. Тром сельскім клубам — Дубаваложскаму, Агародня-Гомельскаму і Усохабудскаму — прысвоена званне клубаў выдатнай работы.

Але ёсць і недахопы. Напрыклад, на тэрыторыі Кругоўскага сельсавета тры клубныя ўстановы — у Кругоўцы, Марозаўцы і Бярозках. Ні ў адной з іх няма калектываў мастацкай самадзейнасці. Работнікі аддзела культуры, раённага Дома культуры імкнуча дэпамагчы мясцовым кіраўнікам ажывіць работу мастацкай самадзейнасці. Але ні старшыня выканкома сельсавета тав. Горбэў, ні сакратар партарганізацыі калгаса «Рассвет» тав. Шкуратаў не паклапаціліся аб тым, каб стварыць умовы для гэтага. Маўляў, можна і без песень і танцаў абыйсціся.

Вядома, песня і танец не ствараюць матэрыяльнага багацця. Але ж яны ствараюць добры настрой, натхняюць людзей на лепшую працу.

А. КУРЛОВІЧ,
намеснік рэдактара
Добрушскай раённай
газеты «Ленінец».

КОНКУРС: ЧЫЙ КЛУБ ЛЕПШ АФОРМЛЕНЫ

актыўна выкарыстоўваць сродкі нагляднай агітацыі ў справе выхавання камуністычных адносін да працы і сацыялістычнай уласнасці, нецярпліваці да недахопаў, парушальнікаў дысцыпліны і марнатраўства, актыўна сцвярджаюць нормы і прынцыпы камуністычнай маралі;

рацыянальна выкарыстоўваць сродкі нагляднай агітацыі з тым, каб на высокім мастацкім узроўні ўпрыгожваць будынкі культасветустаноў і навакольную тэрыторыю;

стварыць ва ўсіх раёнах мастацка-афарміцельскія майстэрні, забяспечыць іх неабходным інвентаром, матэрыяламі, карэнным чынам палепшыць іх работу;

заахвочваць пошук новых арыгінальных форм стэндаў, планшэтаў і іншых сродкаў нагляднай агітацыі, смялей выкарыстоўваць мясцовыя матэрыялы, шрыфты і фарбы;

палепшыць вучэбна-метадычную работу сярод мастакоў-афарміцеляў, арганізоўваць для іх семінары-практыкумы, кансультацыі, выдаваць метадычную літаратуру;

умацоўваць творчыя сувязі прафесійных мастакоў з гарадскім і сельскім культурна-асветнымі ўстановамі, прыцягваць да афарміцельскай справы самадзейных мастакоў.

Для кіраўніцтва аглядам-конкурсам ствараюцца рэспубліканская аглядавая камісія, а ў абласцях і раёнах — абласныя і раённыя аглядавыя камісіі. Гэтыя камісіі аказваюць метадычную і практычную дапамогу ў правядзенні агляду-конкурсу, накіроўваюць у культасветустановы метадыстаў, мастакоў-афарміцеляў, паладжваюць кансультацыі, семінары і практыкумы, як найлепш аформіць клуб, дом

культуры, бібліятэку, парк. Камісіі клопацца і аб тым, каб агляд-конкурс атрымаў водгук у друку, па радыё і тэлебачанні. Камісіі падводзяць вынікі агляду-конкурсу.

Вынікі рэспубліканскага агляду-конкурсу падводзяцца: у раёнах і гарадах — у маі, у абласцях — у чэрвені 1975 г. З гэтай мэтай арганізуюцца выстаўкі лепшых стэндаў, планшэтаў, фатаграфій мастацкага афармлення інтэр'ераў устаноў культуры і іх навакольных тэрыторый. Матэрыялы абласных аглядаў і прапановы аб заахвочванні лепшых культасветустаноў дасылаюцца ў рэспубліканскую аглядавую камісію да 10 ліпеня 1975 г.

Рэспубліканская камісія па выніках агляду-конкурсу праводзіць семінары-нарады з паказам лепшых узораў нагляднай агітацыі і афармлення інтэр'ераў культасветустаноў, выпуск па гэтых матэрыялах каларовых дыяфілмаў і фотаальбомаў.

Саюзу мастакоў БССР, аддзелу выяўленчага мастацтва і аховы помнікаў Міністэрства культуры БССР, Рэспубліканскаму метадычнаму кабінету культасветработы, Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя У. І. Леніна прапанавана падрыхтаваць метадычныя рэкамендацыі па афармленню культурна-асветных устаноў рэспублікі.

Зацверджаны склад рэспубліканскай аглядавай камісіі. Старшынёй прызначаны намеснік міністра культуры БССР А. Ульяновіч, намеснікам: начальнік упраўлення культасветустаноў Міністэрства культуры БССР Ж. Сісельніцава, загадчык аддзела культурна-масавай работы Беларускага прафсаюза Л. Сушкевіч і мастак У. Стальмашонак.

З ПАЛЫМЯНЫМ СЛОВАМ ПІСЬМЕННІКА

У гады Вялікай Айчыннай вайны на Случчыне дзейнічала некалькі партызанскіх атрадаў, адзін з якіх наслў імя пісьменніка Мікалая Астроўскага.

Першым камандзірам атрада імя Мікалая Астроўскага быў далёкі сваяк класіка беларускай літаратуры Максіма Багдановіча Барыс Іванавіч Багдановіч, які цяпер жыве ў горадзе Ліда.

Нядаўна на месцы, дзе дзяслацываўся атрад імя Мікалая Астроўскага, быў адкрыты помнік. На адкрыцці яго прысутнічала галоўная заахвальніца фондаў музея Мікалая Астроўскага Валянціна Сяргееўна Панаева і інш.

На помніку надпіс: «Тут у гады Вялікай Айчыннай вайны — 1943—1944 гг. змагаўся з фашысцкімі захопні-

камі партызанскі атрад імя Мікалая Астроўскага. Дэвізам атрада былі словы пісьменніка: «Толькі наперад, толькі на лінію агню, толькі праз цяжкасці да перамогі, толькі да перамогі і нікуды інакш!».

Р. РОДЧАНКА.

Беларускае тэатральнае аб'яднанне выказвае глыбокае спачуванне народнай артыстцы СССР, старшынні прэзідыума праўлення БТА Аляксандраўскай Ларысе Пампееўне з выпадку цяжкай страты — смерці сястры Арыядны Пампееўны.

Праўленне Саюза кампазітараў БССР выказвае глыбокае спачуванне музыкантаўцу Лядыгінай А. Б. з прычыны смерці яе маці.

ПРАУДА, паміж дахам і сцяною свяцілася незашалёная пала-са, але праз яе віднеўся толькі пажыццельны пры сцяне снег. Мы прыслухаліся.

Вось віснула брама. На падворку зажывала некалькі пар ног. Вось пехта сярдзіта загэргатаў. Потым рышнулі дзверы ў сенцах, у хаце... Я страпянуўся і раптам адчуў: на мяне глядзяць — падшоўшы да сцяны і задралішы галаву, пад дах зазіраў рыжы вяснушаваты салдат. Ён жмурыўся, крывіў губы і як бы нешта намагаўся ўця-міць. Я не мог ні адхіліцца, ні адступіць — гэта выдала б нас. Спадзючыся — сонца, святло, якіх так многа на падворку, не дадуць яму ўба-чыць мяне, я толькі скрываў на яго аўтамат. І ў гэты мо-мант позірк нашы сустрэліся. «Шэкану, калі затрыво-жыцца, — усё-такі стрымаў-

ладзько прыкапіў на дарозе. Пад пагамі праціналася, пра-трэсквала, і мы сунуліся на лёдзе, як на лыжах.

Петрык прыняў нас з нейкай суровай гасціннасцю. Прысадзісты, каржакаваты, павольны ў рухах, на ганку павітаўся з кожным за руку і, зайшоўшы ў дом — запашча-ны, быццам нежылы, запаліў газіцу.

— Акаціцы зачынены, — растлумачыў. — Вокны гэ-тыя ж Свіслачы. Так што не страшна. Дый у вёсцы, на тым канцы, застаўся адзін сабака. Калі што якое, забрэ-ша.

Круглаваты твар у яго зар-рос шчэцю, рыжаватыя бровы навесілі над вачыма, і ўвесь ён быў нашорстаным, панурым. Я ведаў: Петрык — бабыль. Пядаўна трагічна за-гінуў яго жонка, дачка, сын. Навестку адправілі ў Гер-манію, і няшчасны чадавак

маячаць постаці салдат. Вёс-ка таксама абудзілася — па-чалі спаваць людзі. З рэзгі-намі, конькамі, так проста — без усяго.

— Ну, ты! — даляцёў ломкі вокрык падлетка. — Мама, збірайся хутчэй!

Конанаў папрасіў у мяне бінокль і навёў на лес.

— Ваеннапалонныя, му-сіць. Або сагналі з вёсак ле-сарубаў і ахоўваюць, — ска-заў грэбліва і, вярнуўшы бі-нокль, заплончыў вочы.

Гэтае адкрыццё нібыта су-пакоіла яго, і ён праз хвіліну мірна засон посам.

Да вечара ўсе праяблі так, што лёдзі дачакаліся, калі вёска заснула. Радзія — можна размяцца, пабіць сябе рукамі! — некалькі хвілін скакалі на сваім лежыве і, крэху сагрэўшыся, падаліся назад да Петрыка, які абянаў завесці нас у Банцыраўшчы-ну да лесніка Ксяневіча.

БАНЦЫРАЎШЧЫНА зрабілася нашым апорным пунктам. Ад-сюль мы ўзялі пад кантроль наваколле, пракалі яшчэ адну сцежку ў Мінск. Сюды з масюкоўскага лагера ваенна-палонных, дзе якраз актыўні-чаў унаўнаважаны РВА, па-цягнулася трывалая нітка. Праз домік Ксяневічаў да нас пайшло папаўненне. Тут палаткалі нас удачы...

Спачатку неспрыкметна, по-тым адкрыта прапавала вяс-на. Пачарнелі поле, лес. Рас-квасіла дарогі. На Свіслачы аднумеў крыгаход. І цяпер, каб пераправіцца пераз-яе, трэба было шпурляць камен-чыкі ў дах Петрыкавага до-ма — падаваць гаспадару знак, каб падагнаў лодку.

Шнырачы адзін раз пад Масюкоўшчынай, мы натра-пілі на жылло — даволі вялі-кі дом з прысадамі і гаспа-дарчымі пабудовамі. Адсюль было чуваць, як брахалі вар-тавы сабакі ў лагерах ваен-напалонных, і я загадаў хлоп-цам акружыць дом.

— Хто там? — спалохана азваўся жаночы голас з-за дзвярэй, калі Валодзя Кона-наў настукаў у іх.

— Савенкая ўлада, — азваўся ён сур'ёзна.

Вокны ў пакоі, куды нас запрасіла стужаная, з абвэ-занай галавою жанчына ў халаце, былі заштораны. Га-рэта лягла. На пакрытым цытатаю сталае — пустыя бу-талькі, талеркі з недаедзенай закускаю. У душным, цяжкім наветры — пах гарэлкі, смажанай свежыны, нейкіх лекаў.

Гаспадар выйшаў да нас заспаны, скудлачаны, з чыр-вонай плямаю на памятай ічаце. Заціпльваючы на ха-ду піжаму, раптам зааваў на жанчыну, якая, заціснуўшы ў імяню барты халата на грудзях, прытулілася да бу-фета.

— Ідзі, ідзі, богам пра-шу, — скрывіўся ён і вінава-та заўсміхаўся нам: — Да-руйце, у кожнага нервы. Вось нават выпіў для раз-рыўкі.

— Выпілі? А пад бокам у Масюкоўшчыне паміраюць! — указаў яму на такую неад-наведнасьць Валодзя Конанаў.

— Даруйце... Прысаджвай-цеся...

Хмель яшчэ бродзіў у ім і перашадаваў як след аца-ніць становішча, трымаць ся-бе ў руках.

Я чакаў: ён зэрз загаво-рыць і будзе гаварыць ужо не па сваёй волі. Ахоплены па-рывам самаўніжэння, магчы-ма, пачне наракаць на сябе, на абставіны, у якія трапіў. Але атрымалася не зусім па-мойму. Навінчанка — такое было яго прозвішча — пачаў прадстаўляцца, употай, з п'янай хітрасцю набываць са-бе яну. Ён — бухгалтар на торфапрадпрыемстве: «Трэ-ба ж неяк жыць, з рабочы-мі ладзіць». «Сам не пражы-веш, калі другім не дасі», мае сяброў і ў Масюкоўшчы-не, і ў Мінску: «Не выветры-лі яшчэ колішнія традыцыі!» Ды назваўшы сярод іншых прозвішча Рабушкі, раптам снацеў, падаўся быў адчы-няць фортакчу.

Гэта мог быць член Рады даверу, шаф «прафсаюзаў», якога не так даўно за вер-ную службу пасылалі на эк-скурсію ў Нямеччыну.

Я насцярожыўся.

— Рабушка?

Навінчанка папярхнуўся, кашлянуў у кулак.

— Ён часам прыязджае адпачыць з дубальтоўкаю...

Кастусь некалі таксама пра-даваў бухгалтарам.

Запала маўчанне. Поўныя шчокі Навінчанкі — і нават тая, належаная — як бы сшэрхлі і пахудзелі.

— Ён што, цікавіць вас? — з прыхільным удыхнуў ён і, адсваваючыся, выдыхнуў па-ветра.

— У яго, мусіць, ёсць пра што расказаць, — паціснуў я плячымі. — Таму не шко-дзіла б пазнаёміцца з ім.

— Гэта якім чынам?

— Ну, скажам, запрасіць яго на палыванне.

— Палыванне?.. Ага!.. — зноў удыхнуў ён і, скопа паглядаючы на лісцік папе-ры, які падсоўваў яму Валод-зя Конанаў, стаў прасіць ручку: — Жыву як у гасцін-цы. У чарніліцах, наверху, усё чарніла высыхла...

— Сярод людзей ёсць шлю-хі. А можа, чаго добрага, і сярод шлюх ёсць людзі, — нявсесла пакартаваў Кона-наў, калі мы выйшлі да хлоп-цаў.

— Потым сам будзе дзя-каваць, — згадзіўся з ім я.

Ідучы назад на дзіўку пад Зарэчча, мы, як і было да-моўлена вечапра, завярнулі да Ксяневічаў. Яны не спалі. У знаёмай утульнай святліцы сядзеў і госьць — пакылы мужчына з сумнымі, здаецца, пагасшымі вачыма. Убачыўшы нас, не зварухнуўся і толькі, калі гаспадар падвёў мяне, працігнуў руку.

— Дарожны майстар Нес-цяровіч, — сказаў глуха.

Весткі пра яго мы збіралі асіяроўка, па крупіцы. Даро-жны майстар, залатыя ру-кі. Хата стаіць адасоблена, з краю вёскі, на ўзгорку. Жы-вуць Несцяровічы замкнута, удваіх — ён і жонка, якая моцна хварэе. Адзіны сын, пра якога стары часта ўсп-мінаюць, у Савенкай Арміі. Калі забрацца па гарышча іх хаты, у дахавае акно добра відаць шапу, да якой метраў пяцьдзесят. Якраз супроць — бетонная труба, што пралягае пад шапою, крушыць камення, нарыхтаванага для рамонт-ных патрэб.

Бачачы — першым гаво-рыць ён не збіраецца, я пад-сеў да яго і развязаў на шыі плашч-палатку.

— Як масца жонка, Іван Мікалаевіч? — спытаўся, пануючы і яго гонар, і жыц-цёвыя беды, што гнялі старо-га.

— Нішто, дзякую, — не захацеў прыбядняцца ён. — Камені ў той не вечны. Але ў нашага сялянскага жыцця свае законы — што б там ні было, а жыта сей.

— А як з вайной татка?

— Так і з вайной. Я пра-яе і кажу. Задача ворагаў — знішчыць нас. Значыцца, на-ша задача — супраціўляцца. Рабін сваё насуперак ім. Бо на тое ж ты і чадавак.

Было ясна: ён прапануе свае паслугі. Невядомай ас-тавалася толькі мера яго ра-шучасці, і, каб падмацаваць яе, аддзячыць старому за тое, як мудра і проста выра-шае ён усё, я спытаўся: ці не хоча ён атрымаць вестачку ад сына.

— Несцяровіч страпянуўся.

— Дык вы і пра яго знае-це? Малайны. Толькі якім чынам вы ўсё гэта змайстру-еце?

— Звяжамся па радыё з Вялікай зямлёй, папросім па-шуканца. Плячка будзе ад-разу пераласць пісьмо, паве-дамань, як і што з ім.

— Малайны! І які цяжар вы на мяне ўзваліце?..

Ксяневіч пайшоў пра-вадзіць Несцяровіча, а мы, перакусішы, рушылі пад За-рэчча, каб перадняваць і па-лацца да сябе на базу. — Трэ-ба было даць справаздачу і прыняць канчатковыя рашэ-не.

Крочачы за хлопцамі, я, магчыма, упершыню так па-харошаму хваляваўся і быў поўны думкамі — аперацыя, якая дорага каштавала кон-наму з нас, набліжалася да завяршэння. «Што б там ні было, а жыта сей», — успа-міналася мне і сэрца, мае поўнілася павагаю да гордага старога чалавека, для якога выкананне абавязку — нату-ральная жыццёвая функцыя.

(Працяг будзе).

Уладзімір КАРПАЎ

НЕЗАБЫЎНЫ ГОД

ся я. — Калі затрывожыцца — тады!..»

Я ніколі так пільна і блэ-ка не глядзеў у вочы ворага. Я бачыў яго звужаны і таму злосны зрэні. І самі вочы — залацістыя, колеру спелага жолуда... Хто ён? Мяркуючы па простым хударлявым твары, па ўчэпі-стых жылаватых руках, у якіх ён трымаў аўтамат, — раба-цяга. Можа нават рабочы. Дык што ж тады за сіла пры-гнала яго сюды, прымусіла азлобіцца, працягнуць ініцы-ятыву?

Не ведаю, як бы ўсё па-вярнулася, ды тут пачуўся голас гаспадаровай дачкі:

— Пану салдату нешта трэба? Так? Дык няхай пан скажа...

— Фуру... — буркнуў той, падбіраючы найбольш зразу-меласе слова.

— Куру? — не дайшло да дзяўчыны. — Пачакайце, я сама злаўлю!

— Фуру, — упарта паўта-рыў салдат і скасіў на яе вочы — у цемры, што панавала на вышках, мяне ён не ўбачыў...

Калі, забраўшы Ляніцкага з канём, яны паехалі, мы злезлі долу. Здалося: прабылі на вышках доўга, так доў-га, што аж прагаладаліся, — усім вельмі хацелася есці.

А КАЛІЧНАСЦІ, другія сустрэчы перашко-дзілі нам назаў-тра пайсці ў Зарэчча, і мы трапілі туды праз тыдзень-паўтара — пабыўшы на сваёй базе. Ад Чучаноў за правадніка ўзялі Івана Ва-ладзько, які за гэты час звязваўся з Петрыкам і пагу-тарыў з ім. Узялі мы з сабой Івана не толькі, каб паказаць дарогу і быў пасрэднікам. Яму — дамаседу, чалавеку насхільнаму працягнуць іні-цыятыву — патрэбна было ўзрушэнне, карысна было па-быць у кампаніі нашых хлоп-цаў. Бо ў задуманай аперацыі ён мог спатрэбіцца і, у пер-шую чаргу, як старажылы, які цудоўна ведаў наваколле.

Зарэчча прытулілася на процілеглым — вышэйшым беразе Свіслачы і, як усё пры-рэччым вёскі, цягнулася ўз-доўж берага. Петрыкаў дом — пад бляшаным дахам, з акаціцамі, зрублены, па-мойму, на нямецкі вугал, — стаў ля самай ракі, на лукавіне.

За цёплым днём лёд з кра-ёў падтаў, і нам прыйшлося класці ад берага дошку, якую гаспадарлівы Іван Ва-

жыве-гібее адзін, нелюдзіма, з аднымі ўнукамі-малалетка-мі.

— Нам трэба ад вас да-памога, — мякка сказаў я.

— Пра гэта пасля, — спа-дыльба разглядаючы нашы маскхалаты і забінтаваную зброю, кінуў ён. — Раней падсілкуйцеся.

— А ёсць чым?

— У будзе людзі вынаход-лівыя. А не хопіць свайго — пазычы.

— Уначы?

— Прывыклі і да гэтага. От малыя толькі звязваюць...

ДНЯВАЛІ мы ў лязя-нку, што парос на ніжэйшым беразе Свіслачы супроць Зарэчча.

Пад раніцу вада пайшла па-верх лёду і як бы адгарадзі-ла нас ад вёскі. Дый праз кусты можна было назіраць, што ў вёсцы робіцца. З дру-гога боку ў прасветлінах паміж кустоў віднелася і на-ваколле — камяністае ўз-горкаватае поле, лес у канцы яго.

Валодзя Конанаў ляжаў са мною побач. У белым капю-шоне твар яго выглядаў зусім юным, вочы пабліскавалі. Суровая панураць Петрыка ўразіла яго. Ён глядзеў на высокае пасвятленае неба, якое, калі ляжыш на зямлі, заўсёды здаецца недасяжным, абуджае думкі. А не мог зану-ць. Угадваючы — сон так-сама не ідзе да мяне, завару-шыўся.

— Ты мог бы жыць, як ён?..

Спытаўся паціху і, каб ба-чыць мяне лепш, навярнуўся на бок, падклаў пад шыку руку ў рукавіцы. — Чуў, ні-быта сына яго, памылкова расстралялі партызаны. Ка-залі, што хадзіў у Жданові-чы і Мінск інфармаваць нем-цаў. Петрык нібыта ў гэтым лязянку яго потым знай-шоў... Калі так — то паця-рпеў і ад ворагаў і ад сваіх... Сумненіяў няма ў цябе?

— Не, — адказаў я, адчу-ваючы, што забалела, сэр-ца. — У яго іншая парода. Дый унукі нітуюць не са здрадаю.

— Гэта правільна, я пе-рад паходам сюды круціў у радыстак салдат-матор, а па-сля слухаў апошнія паведам-ленні. Перамога не за гарамі. А яна падганяе, падказвае што-калежны Даражэйшымі сталі і жыццё, і заўтрашні дзень.

— У Петрыка, па-мойму, гэта глыбей, трагічней. Ён служыць справе, нягледзячы ні на што...

Калі добра развіднела, ста-ла бачна: за полем, ля лесу,

З Зарэчча выйшлі гужам — далёка наперадзе Петрык, за ім адзін за адным мы. На-чальная дарога сцягваецца. За-то не так адчуваецца небя-спека — ты нічога не бачыш наўкол, значыць, не бачыць і цябе. Пляліся мы доўга по-лем, з адзіным клонатам — трымаць прыняты парадак.

Не даходзячы да лесу, ці мо-жа проста купкі драў, што нечакана выраслі наперадзе, Петрык спыніў нас — там працякала рачулка і яе трэ-ба было пераходзіць па кладках.

— На іх ждановіцкія ваякі каравуляць часам, — хрып-ла прававіў ён. — Я сам спач-тагу праверу...

Гэта вярнула адчуванне рэальнага. У Ксяневічаў дом — невялікі, але, калі не памыляюся, пад шатровым дахам (я ні разу днём не ба-чыў яго) — мы ўвайшлі ўт-рох: Петрык, Валодзя Кона-наў і я.

Што мне кінулася ў вочы? Сціплай, даўно забытай ўтульнасці. Вайна нібы не заглядала сюды — палавіч-кі, снаперкі, чысціліны. Спа-кой, ветласць ішлі і ад само-га гаспадара — сярэдняга веку, з адкрытым, хораша акрэсленым тварам.

Ён не тое каб усцешыўся, а як бы адчуў задаваленне, палёк — быццам чакаў нас, і мы прыйшлі.

— Маці! — сказаў за сценку няголасна, ведаючы, што жонка таксама не спіць і прыслухоўваецца. — Завіхі-ся, маці!..

Калі Петрык пайшоў да хлопцаў, я скрываў гаворку на яго лясны абход. Ксяневіч заўсміхаўся.

— Што абход! Спяраша сёй-той кінуўся быў з гарачкі рублі. Але неўзабаве паас-тылі. У доме адпачынку — немцы, на ўрадавых дачах — немцы, не дужа разгарнешся.

— І на дачах? — як бы здзівіўся Валодзя Конанаў.

— А вы думалі! Туды па-огул нельга носа паткнуць Сігналізацыя, ахова, сабакі. Нават па Свіслачы на лодцы не пакатасіся. Пацаны па-справавалі там рыбу лавіць, дык дзясатаму заказалі.

Ці згадаваўся Ксяневіч аб прычыне нашай цікавасці да яго асобы? Магчыма. Але вы-гляду, не падаў, хоць доўга яшчэ гаварыў пра дачы, пра бялую ўрадавую шапу, якая вядзе туды з горада, пра Крупцы — вёску, што стаіць пры шасейцы. Намякнуў: мае там знаёмага — дарож-нага майстра.

Працяг. Пачатак у №№ 26, 27, 30.

ФРАКІЙСКАЕ МАСТАЦТВА І КУЛЬТУРА

ДРЭВА Ў АРХІТЭКТУРЫ І СКУЛЬПТУРЫ СЛАВЯН

Папулярызаваная разнастайнага славянскага мастацтва стала адным з галоўных напрамакаў праекта ЮНЕСКА па тэме «Вывучэнне культуры славянскіх краін».

Сёлета ў адным са старэйшых цэнтраў балгарскай культуры — Рылскім манастыры і ў Сафіі адбылася нарада экспертаў, прысвечаная падрыхтоўцы альбомаў ЮНЕСКА па славянскаму мастацтву. У нарадзе прынялі ўдзел дырэктар Інстытута мастацтваў Польскай АН прафесар Ю. Стажыньскі, дырэктар Інстытута мастацтвазнаўства Балгарскай АН акадэмік А. Абрацэнаў і іншыя вядомыя мастацтвазнаўцы з розных славянскіх краін.

Эксперты абмеркавалі план альбома «Дрэва ў архітэктурі і скульптурі славянскіх народаў», які выпускаецца ў дзвюх частках (архітэктурна і скульптурна) на французскай мове. Альбом, у якім будуць прадстаўлены шэдэўры драўлянай архітэктурі і скульптурі ўсіх славянскіх краін, выйдзе ў свет у 1976 годзе. На нарадзе была намечана таксама праграма выпуску іншых альбомаў па славянскаму мастацтву: дэкаратыўна-прыкладнаму мастацтву, манументальнаму станковаму жывапісу.

Навіны ЮНЕСКА.

Мастацкія творы, культуры і бытавыя вырабы старажытных фракійцаў выклікаюць вялікую цікавасць у суседніх з Балгарыяй краінах, а таксама ў заходнееўрапейскіх дзяржавах і ў Амерыцы. Аб вялікай увазе да мінулага Балгарыі і яе культуры ў Францыі сведчыць выстаўка «Фракійскае мастацтва і культура на балгарскай зямлі», арганізаваная камітэтам па справах культуры і мастацтва Балгарскай акадэміі навук.

У салонах вядомай выставачнай залы «Пці пэле» парызжане, іх шматлікія госці і турысты знаёмяцца больш чым з 800 арыгінальнымі, незвычайнай прыгажосці экспанатамі фракійскага прыкладнага мастацтва, сабраныя амаль з усіх балгарскіх археалагічных музеяў. На выстаўцы дэманструюцца разнастайная баявая амуніцыя — шлемы, нагруднікі, кальчугі, а таксама рознакаляровая мазаіка ранняй элінскай эпохі, розныя пахавальныя маскі, якія ўяўляюць сабой чудаўныя скульптурныя творы. Шматлікія наведвальнікі, бяспрэчна, зацікаўленыя зальцецімі скарбамі, знойдзенымі ў

час раскопак фракійскіх грабніц у розных месцах Балгарыі, а менавіта: Пангюрскім — самым каштоўным і прыгожым унікальным фракійскім скарбам; Летніцкім, якое славіцца мастацкай апрацоўкай металу і дэканалай выканаўчай тэхнікай; Вылчыгрынскім, у якім налічваецца 13 арыгінальных па форме і ўпрыгожанню сусудаў і іншымі.

Многія краіны выказалі пажаданне ўбачыць балгарскую выстаўку. Пасля Парыжа з фракійскім мастацтвам і культурай знаёмяцца жыхары Масквы.

Агенцтва «Сафія-прэс».

ДОМ МІЖНАРОДНЫХ СУСТРЭЧ

У сталіцы Балгарыі Сафіі адкрыўся 26-этажны парк-атэль «Масква» — новы Дом міжнародных сустрэч. Абкружаны зелянінай сталічнага Парка свабоды, атэль уяўляе сабой цэлы комплекс гасцінічных пакояў і апартаментнаў, рэстаранаў, залаў пасядаванняў, месцаў для адпачынку. Ён можа сапернічаць з лепшымі падобнымі аб'ектамі ў Еўропе.

На здымку — новы Дом міжнародных сустрэч у Сафіі.

Агенцтва «Сафія-прэс». Фота Любена АНТОНАВА.

ПЕРШЫ ІРАКСКИ БАЛЕТ

Першы не толькі ў гісторыі Ірака, але і, мабыць, на ўсім Арабскім Усходзе балет арабскага кампазітара з вялікім поспехам быў паказаны ў багдадскім «Палацы народаў». Ён пастаўлены на матывах «Тысячы і адной ночы» і называецца «Чарадзейнымі крыламі». У балете расказваецца аб каханні Хасана з Басры да дзяўчыны Меанар, аб зменлівым лёсе ўлюбё-

ных, аб перамозе светлага пачуцця.

Малады ірацкі кампазітар Абдэль Амір аль-Сараф, мастакі-дэкаратары Магуд Ахмед і Фадэль Казаф (выпускнікі савецкіх вучылішчаў і інстытутаў) разам з працуючым тут па запрашэнню ірацкага ўрада савецкім рэжысёрам Маркам Міацаканіянам знайшлі для балета шмат цікавых рашэн-

няў, кампазіцыйных пабудоў і фарбаў. Асабліва моцнае ўражанне робіць заключная сцэна, у якой апошняе выпрабаванне праходзіць пачуццё Хасана. Ён лічыць за лепшае памёрці, чым жыць без каханай.

Выканаўцы (Хасан — Наср Ахмед і Меанар — Вікра Мусем) — вучні багдадскай балетна-музычнай школы, змаглі сродкамі танца выразна раскрыць пачуцці, думкі і характар сваіх герояў, дансці да глядачоў

ідэі аўтараў балета. Артысты арганічна злучылі элементы класічнага балета з нацыянальным фальклорным танцам. Яны, як і многія іншыя выканаўцы, маладыя і робяць першыя крокі ў балетным мастацтве. Аднак ужо цяпер пра іх з упэўненасцю можна сказаць, што гэта надзея балета Ірацкай Рэспублікі, які цяпер ствараецца.

А. БАРЫСАУ,
нарэспандэнт ТАСС.

Багдад.

«Я — ТАКІ!»

...Праз некалькі дзён мяне праносаюць да яго ў палату. Сябар Іван нерухама ляжыць на ложку, увесь у бінтах. Што з ім — ведаю. Але ўсё роўна пытаю:

— Як гэта здарылася?
— Як? — змрочна перапытвае Іван. — Вельмі проста... Каля цырка. Пераходжу вуліцу — а ён, міліцыянер, цюр-цюр у свой свісток: стой! Спыняюся...

— Вы парушылі...
— Што? Дзе? Калі?
— Ды зараз. Пераходзілі вуліцу на чырвонае святло...

Хацеў я абурыцца, сказаць некалькі ласкавых слоў, ды, сапраўды, зірнуў: гарыць гэтая міргалка на слупе, чырвоным вокам падміргвае мне.

— Давядзецца заплаціць штрафік...

І — штрафус. Аж на тры рублі! За што, кажу? За якое ліха тры рублі плаціць мне? Ды можа я не заўважыў гэтае свіячае вока, бо рассяяны... Ды можа я якраз у гэты момант... вынаходзіў нештатка, над новым электрамоблем думаў, каб табе, дарагі мой ахоўнік парадку, не дыхаць загазаваным паветрам. І слухаць не хоча: плаці! Калі ласка, кажу, не пярэчу. Мне толькі крыўдна.

— Усяго добрага, малады чалавек. — ветлівенька гэтак міліцыянер пад казырок робіць. — Толькі не парушайце больш, не падваргайце сваё жыццё небяспецы!

А мяне так і распірае злосць: бач, за жыццё маё непакоіцца! Здзекуецца. Урэшце, маё жыццё — што

хачу, тое і раблю з ім. Чыхаў я на твае правільны руху... Вось вазьму і зноў на чырвонае святло пайду. Не пабаяся. Дай толькі адысціся трохі...

Так я сабе падумаў і — рушыў урачыстым страйвым праз вуліцу: цок-цок, цок-цок... Хай міліцыянер са свайго паста пазірае!

— Ну і што потым?

— Ай, не пашанцавала, — хмурыцца і нервуе Іван. — На паставага дужа заглядзеўся... А тут з-за вулга нейкі матацыкліст... Ды нічога, вось толькі выйду з бальніцы... на ўсе тры рублі парушэнняў нараблю! Ні адной працоўнай капейчыны не дарую! Я такі!

я. ІВАНОУ.

Г. ЮРЧАНКА

ТРЫМАЙ

Любімая, мне горача...
Адкуль цяпла таго выток?
Раман Тармола
«Міранка», 1971 г.

Міргае зорка цымяная,
Нібы таемны знак.
Як восень ты, каханая:
Увесь час то так, то сляк...

Каму нясеш, чароўная,
Прысмак салодкіх губ!

Язэп ЯДЛОВЕЦ.

САТЫРЫЧНЫЯ МІНІАЦІОРЫ

«ДАКЛАДНАСЦЬ»

У адным гаспадарчым магазіне прадавец перапароў усе скрынкі, шукаючы для пакупніцы здачу — капейку. Не знайшоў, пазычыў у знаёмага, але аддаў.

Калі пакупніца пайшла, знаёмы засмяляўся:

— Ніколі не думаў, што ты такі сумленны: да капеечкі здачу аддаў.

— Не бойся, — кажа спрытліва, — я з яе лішні рубель узлёў...

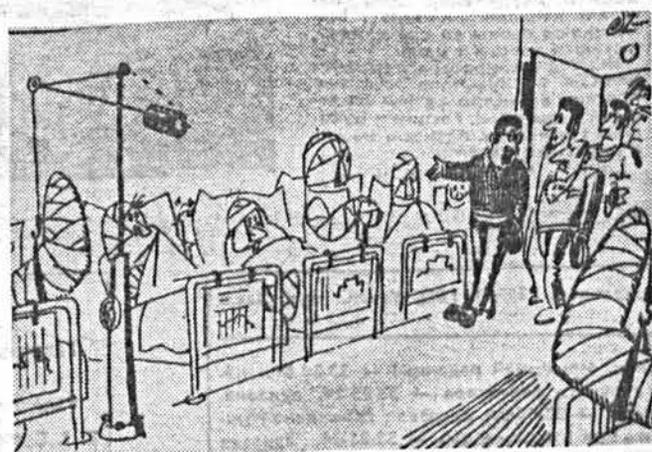
«ТО ЯК ЖА ГУТАРКУ ВЕСЦІ?..»

Хлопцу зрабілі аперацыю апендыцыта. Двое сяброў прыйшлі яго праводаць, прыхапіўшы паўлітра і добры кавалак кілбасы. Калі хлопец, спасылаючыся на аперацыю, адмовіўся ад шклянкі, сябры здзівіліся:

— То як жа мы будзем цяпер з табою гутарку весці?..

САМЫ ЦЯЖКІ ГРУЗ

На пытанне, які самы цяжкі груз, шафёр адказаў: — Спірт. Паспрабуеш — не давязеш.

Экскурсія для матацыкліста. «Лудаш Маці» (Венгрыя).

— Спачатку ён прыехаў шукаць тэму для рамана пра вёску, а калі убачыў, што ў нас туга з запаснымі часткамі...

«Рогач» (Чэхаславакія).

Старонка СУСТРЭЧ

У МАСТАКА — СУПРАЦОЎНІКІ МІЛІЦЫ

ЧАРНАВІЦКІЯ АРТЫСТЫ
НА БЕЛАЗЕ

НОВАЯ ПЕСНЯ У РЭПЕРТУАР
МАСТАЦКАЙ САМАДЗЕЙНАСЦІ

КАМЕНТАРЫ І ДА ЗДЫМКА

АД ПЕРШЫХ КРОКАЎ У МІНСКУ

Збіраючы матэрыялы да 50-годдзя Мінскага музычнага вучылішча імя М. Глінкі, я знайшла фотаздымак, на якім побач са славетным у свой час Леанідам Собінавым у грэме Ленскага ўбачыла актрысу са знаёмым прозвішчам — Мяркулава. Дзівочае прозвішча было ў яе — Няборская. Яна вучылася некалі ў першым наборе разам з народнай артысткай СССР Ларысай Пампееўнай Александрэўскай, да якой я і звярнулася з просьбай пракаменціраваць здымак.

— Гэта было ў 1928 годзе, — прыгадвае Ларыса Пампееўна, — калі мы рыхтавалі дыпломны спектакль «Фаўст». Фактычна гэта быў першы оперны спектакль, створаны беларускімі прафесіянальнымі музыкантамі і вакалістамі. Я спявала партыю Маргарыты, а Ванда Няборская была Зібелем. Помню я і дагэтуль яе прывабныя спэцыфічныя выразнасці, багачце голасу, пластычную выразнасць. Яе Зібель быў лірычны, шчыры... Дарэчы, мы тады былі не толькі выканаўцамі партый, а самі удзельнічалі і ў падрыхтоўцы масцюмаў. І тут Няборская была працавітай сярод сяброў па вучылішчы... А ў мінулым годзе яна, цяпер ужо Мяркулава-Машырава, ляснянка, прыязджала да нас у Мінск. У Дзень Перамогі была госцем Мінскага Сувораўскага вучылішча, і разам з прадэманстрацыяй горадагероя на Наве ўручыла будучым афіцэрам памятник сувеніры...

Пасля таго, як В. Я. Няборская скончыла Мінскае музычнае вучылішча, (іно называлася яшчэ тэхнікумам), яе творчы лёс

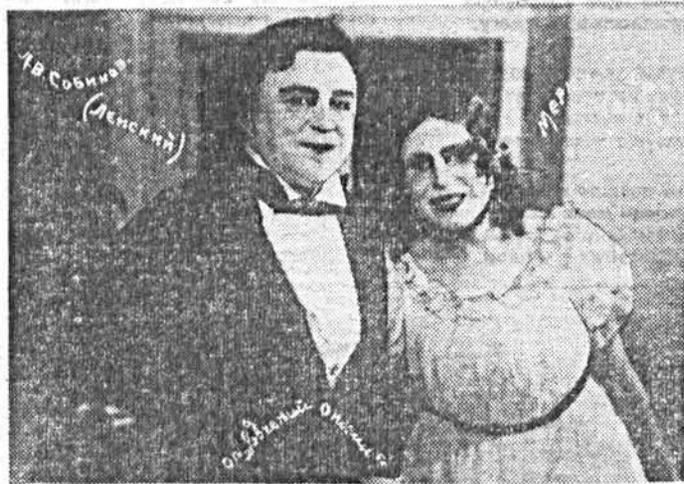
быў звязаны з Ленінградам. І ў гады вайны яна выступала з канцэртамі на заводах, у воінскіх часцях і шпітальных бланкінага горада. Ленінградцы бачылі яе партнёрам выдатных спевакоў оперы. Ванда Янаўна мела прыгожы голас, валодала акцёрскім майстэрствам, умела падтрымліваць аздажаны ансамбль выканаўцаў. Выступаючы на сцэне, яна займалася ў асірантуры Ленінградскай кансерваторыі.

Скончылася вайна, і В. Я. Мяркулава-Машырава супрацоўнічае ў Савецкай ветаэрнаў абароны горада-героя, у таварыстве «Веды» і аддзяленні Усесаюзнага тэатральнага аб'яднання. Ленцы, збор успамінаў пра баявы падзеі і пра саўдзвіжніцтва работніцкай літаратуры і мастацтва з арміяй робіцца сэнсам яе жыцця. А сябры, у прыватнасці, народны артыст СССР Ю. Талубееў, у сваіх мемуарах прыгадваюць яркія старонкі пра франтавыя канцэрты, у якіх удзельнічала і Ванда Янаўна. Скажам, на паўвостраве Ханка (Гангут) яна выступала ў складзе канцэртнай брыгады...

Нават і гэтых звестак дастаткова, каб сказаць, што Мінскі музычны тэхнікум (вучылішча) з першых крокаў выходзіў у сваіх студэнтаў высокую патрабавальнасць да сябе і адказнасць за званне саветскага артыста.

На архіўным здымку вы бачыце сусветназвестнага тэнара Л. Собінава і актрысу В. Мяркулаву-Машыраву ў грэме дзённых асоб «Югенія Анегіна».

З. НАСЦЕНКА.

У АПОШНІ час ажывілася культурнае шэфства творчай інтэлігенцыі рэспублікі над органамі і падраздзяленнямі ўнутраных спраў. Актыўна ўключыліся ў гэты патрыятычны рух і беларускія мастакі. Яны прымаюць удзел у рэспубліканскім аглядзе-конкурсе нагляднай агітацыйнай арганізацыі ўнутраных спраў, арганізуюць перасоўныя выстаўкі, творчыя сустрэчы.

Адна з такіх сустрэч адбылася нядаўна: Група супрацоўнікаў міліцыі горада Мінска, Мінскай вобласці і рэспубліканскай школы падрыхтоўкі маладшага і сярэдняга наместаву на ведала майстэрню народнага мастака СССР Заіра Ісакавіча Азгура.

Супрацоўнікаў міліцыі даўно звязвае моцная дружба з вядомым беларускім скульптарам. Яна замацавалася ў перыяд падрыхтоўкі да Усесаюзнай мастацкай выстаўкі «Заўсёды напалатовае», прысвечанай дзейнасці арганізацыі ўнутраных спраў.

У ТВОРЧАЙ МАЙСТЭРНІ

За актыўны ўдзел у ёй мастак быў узнагароджаны Ганаровай граматай МВД СССР.

— Я з задавальненнем працаваў над партрэтамі старшыні міліцыі П. М. Страха. І наогул мне падабаецца сённяшняя міліцыя. Гэта ветлівыя, адукаваныя і эрудзіраваныя людзі. З імі можна гаварыць пра космас і пра музыку, пра палітыку і пра жыццё, — зазначае Заір Ісакавіч.

Мастак — часты госць у падраздзяленнях міліцыі. Цікавай была сустрэча ў майстэрні.

— Вы пытаецеся, чаму я працую ў партрэтным жанры. А што ў прыродзе можа быць больш цудоўным, чым чалавек, што можа быць больш багатым і разнастайным, чым яго духоў-

ны свет? Выказаць у матэрыяле настрой свайго героя цяжка, але і надзвычай цікава. Для гэтага мала ведаць агульную псіхалогію, анатомію, — трэба уваходзіць у свет, у якім жыве твой герой.

Захапляюча расказваў скульптар пра тое, дзе бываў, з кім сустракаўся, як ствараліся партрэты дзяржаўных дзеячоў, палкаводцаў, простых рабочых, славетных людзей.

Гаворачы аб цудоўным у мастацтве, Заір Ісакавіч выказаў сваю думку наконек некаторых напрамкаў у ім.

З пачуццём удзячнасці пакідалі супрацоўнікі міліцыі майстэрню вядомага скульптара.

Б. МАЗАЛЕУСНІ,
старшы лейтэнант
міліцыі.

ЛІСТ ДА МАЦІ

Музыка Ю. СЕМЯНЯКІ

Словы Н. ТУЛУПАВАЯ

Не шунай ты мяне
Так далёка ад дому,
Бо не знойдуць мяне
Твае, мама, лісты,
Я паблізу цябе,
Я салдат невядомы,
Колькі раз ля мяне
Прыпыняешся ты.

Мне б да рук да тваіх
Дакрануцца рукою,
А губамі да срэбных
Тваіх валасоў.
Мне б да плыні рачной
Прыхінуцца шчакою,
Захмялець у бары
Ад лясных верасоў.

Ты даруй мне, матуля,
Што ўпаў я ля хаты,
Ты даруй мне, даруй,
Што трываю я сны.
Я стаю на пасту
Невядомым салдатам,
Каб раслі у спані
І ў міры сыны.

ЛЯ ЗАВОДСКАЙ ПРАХАДНОЙ

Мінчане развіталіся з калектывам Чарнавіцкага музычна-драматычнага тэатра імя В. Кабылянскай. У часе гастролі ўкраінскія артысты наладжвалі сустрэчы з гледачамі на прадпрыемствах і ў калгасах. Гэты здымак зроблены каля праходной Беларускага аўтамабільнага завода ў Жодзіна. Разам з украінскімі сябрамі тут выступалі і мінскія майстры мастацтва: народная артыстка СССР Т. Ніжнікава і народны артыст БССР А. Астралецкі. Яны паказалі некалькі нумароў. Выконвалі сцэны са спентамляў, чыталіся вершы і байкі.

Намеснік сакратара парткома Беларускага М. Кузьмена выказаў падзяку артыстам ад імя шматлікай аўдыторыі. Гасцям з Букавіны і мінчанам паднеслі кветкі і памятнае сувеніры.

Фота І. ПЕЧУНЕВА.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісатэлей БССР. Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адназначнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела вывучэння мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-24-62, выдавецтва — 22-51-62, бухгалтэры — 22-50-00.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Х. Д. ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО, Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОУ, А. С. ГРАЧАНІКАУ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАУ, В. У. ІЗШАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕЧАУ, Л. Я. ПРОКША, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. СІНКОВА, М. Г. ТКАЧОУ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.